

БЮЛЕТИН

Решения на ЕСПЧ

по дела срещу

България

Брой 16
2020 г.

Бюлетинът е разработен в рамките на предефиниран проект №5 „Засилване на националния капацитет за ефективно изпълнение на решенията на Европейския съд по правата на човека“ рег. № 93-00-77/04.03.2020 г, с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2014-2021 г. по Програма “Правосъдие” .

Цялата отговорност за неговото съдържанието се носи от бенефициента и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Програмния оператор или на Донора.

За донора

Целта на финансовият механизъм на Европейското икономическо пространство и Норвежкия финансов механизъм 2014-2021 г. (ФМ на ЕИП и НФМ) е намаляване на икономическите и социални различия и укрепване на двустранните отношения чрез партньорски проекти, обмен на опит и добри практики.

България е 4-тият най-голям получател на средства: 210,1 млн. евро.

Норвежкия финансов механизъм осигурява 95,1 млн. евро, предоставени от Норвегия.

Съставител:

Дирекция „Процесуално представителство на Република България пред Европейския съд по правата на човека”, Министерство на правосъдието

Контакти за кореспонденция:

Електронна поща: project5@justice.government.bg

Интернет страница: <http://humanrights.bg/>

ФБ страница на Програма „Правосъдие“: <https://www.facebook.com/MJNFM>

Съдържание¹

„Х и У срещу България“ жалба № 23763/18	7
„М.А. и други срещу България“ жалба № 5115/18	11
„У срещу България“ жалба № 41990/18	14
„Стойков срещу България“ жалба № 32723/12	16
„Иванови срещу България“ жалба № 67320/16.....	18
„Пендов срещу България“ жалба № 44229/11	21
„Чорбаджийски и Кръстева срещу България“жалба № 54991/10.....	23
„Костов и други срещу България“ жалба № 66581/12	26
„Байраков срещу България“ жалба № 63397/12	29
„Македонски клуб за етническа толерантност в България и Радонов срещу България“ и „Василев и Дружество на репресираните македонци в България срещу България“ жалби № 67197/13 и № 23702/15	31
„Z срещу България“ жалба № 39257/17	33
„Антонов срещу България“жалба № 58364/10.....	36
„Авенди ООД срещу България“ жалба № 48786/09	38
„Чобанов и Койрушки срещу България“, „Йорданов и Джелебов срещу България“ и „Иванов и други срещу България“ жалби № 53942/16 и 47398/17, № 31820/18 и 31826/18, № 2727/19, 7036/19, 9835/19, 12559/19, 17168/19, 17773/19 и 21744/19	41
„Угринова и Сакъзова срещу България“ жалба № 50626/11	43
„Димо Димов и други срещу България“ жалба № 30044/10	45
„Фъртунова и Коленичев срещу България“ жалба № 39017/12.....	49
„У.Т. срещу България“жалба № 41701/16	52
„Райнови срещу България“ жалба № 53304/18.....	54
„Ваньо Тодоров срещу България“ жалба № 31434/15	57
„Димитър Ангелов срещу България“ жалба № 58400/16	60
„Велков срещу България“ жалба № 34503/10	62
„Шейтанова срещу България“ жалба № 42218/13	64
„Йорданови срещу България“ жалба № 11157/11	66
„Стефанов срещу България“ жалба № 51127/18	68
„Стоян Кръстев срещу България“ жалба № 1009/12	71

¹ Решенията на камера по същество стават окончателни при условията на чл. 44 § 2 от Конвенцията:

- а) когато страните заявят, че няма да поискат делото да бъде отнесено до голямата камера; или
- б) три месеца след датата на решението, ако не е поискано отнасяне на делото до голямата камера; или
- в) когато съставът на голямата камера отхвърли молбата за отнасяне, подадена съгласно член 43.

Решенията на комитет по същество при наличието на установена практика на Съда по разглеждания въпрос са окончателни (чл. 28 § 1 б) и § 2 от Конвенцията). Окончателни са и решенията по допустимост (чл. 28 § 1 а) и § 2 от Конвенцията).

„Вои Nassoun срещу България“ жалба № 59066/16	74
„ЕМ Инженеринг ЕООД срещу България“ жалба № 66319/11.....	76
„Козалиев и Старчев срещу България“ жалба № 59845/14	78
„У и други срещу България“ жалба № 1666/19.....	80
„Койчев срещу България“ жалба № 32495/15	83
„Максим Савов срещу България“ жалба № 28143/10.....	85
„Марин Йосифов срещу България“ жалба № 5113/11.....	87
„Рашева срещу България“ жалба № 66993/13	89
„Петров и други срещу България“ жалби № № 49817/14, № 51592/14 и № 47845/15.....	91
„Георгиев срещу България“ жалба № 50856/16.....	93
„Религиозната деноминация на Свидетелите на Йехова в България срещу България“ жалба № 5301/11	95
„Панайотов срещу България“ жалба № 66491/14	98
„Богданов срещу България“ жалба № 12808/12	99
„Д.К. срещу България“ жалба № 76336/16	100
„Ангелов и Иванова срещу България“ жалба № 7539/16	104
„Национално движение „Екогласност“ срещу България“ жалба № 31678/17	105
„Дермански срещу България“ жалба № 61322/10	107
„Ценов срещу България“ жалба № 4253/11	110
Приятелски споразумения	112

■ Каталог на решенията

Член 2 Право на живот

1. [„М.А. и други срещу България“](#), жалба № 5115/18 (и чл. 3)
2. [„Иванови срещу България“](#) жалба № 67320/16, решение по допустимост
3. [„Райнови срещу България“](#), жалба № 53304/18 (и чл. 13), решение по допустимост
4. [„Ваньо Тодоров срещу България“](#), жалба № 31434/15

Член 3 Забрана на изтезанията

1. [„У срещу България“](#), жалба № 41990/18 (и чл. 8)
2. [„Z срещу България“](#), жалба № 39257/17 (и чл. 8)
3. [„Чобанов и Койрушки срещу България“](#), жалби № 53942/16 и 47398/17 (и чл. 13)
4. [„Йорданов и Джелебов срещу България“](#), жалби № 31820/18 и 31826/18
5. [„Иванов и други срещу България“](#), жалби № № 2727/19, 7036/19, 9835/19, 12559/19, 17168/19, 17773/19 и 21744/19
6. [„Димитър Ангелов срещу България“](#), жалба № 58400/16

Член 5 Право на свобода и сигурност

1. [„Димо Димов и други срещу България“](#), жалба № 30044/10
2. [„Стефанов срещу България“](#), жалба № 51127/18 (и чл. 10), решение по допустимост
3. [„Стоян Кръстев срещу България“](#), жалба № 1009/12
4. [„Максим Савов срещу България“](#), жалба № 28143/10 (и чл. 6 § 2)
5. [„Марин Йосифов срещу България“](#), жалба № 5113/11 (и чл. 8)
6. [„Богданов срещу България“](#), жалба № 12808/12, решение по допустимост
7. [„Д.К. срещу България“](#), жалба № 76336/16

Член 6 Право на справедлив съдебен процес

1. [„Стойков срещу България“](#), жалба № 32723/12
2. [„Чорбаджийски и Кръстева срещу България“](#), жалба № 54991/10
3. [„ЕМ Инженеринг ЕООД срещу България“](#), жалба № 66319/11, решение по допустимост
4. [„Козалиев и Старчев срещу България“](#), жалба № 59845/14 (и чл. 13, както и чл. 1 от Протокол № 1), решение по допустимост
5. [„Петров и други срещу България“](#), жалби № № 49817/14, № 51592/14 и № 47845/15
6. [„Ангелов и Иванова срещу България“](#), жалба № 7539/16 (и чл. 1 от Протокол № 1), решение по допустимост
7. [„Ценов срещу България“](#), жалба № 4253/11, решение по допустимост

Член 8 Право на зачитане на личния и семейния живот

1. [„Х и У срещу България“, жалба № 23763/18](#)
2. [„Фъртунова и Коленичев срещу България“ жалба № 39017/12](#) (и чл. 14), решение по допустимост
3. [„У.Т. срещу България“, жалба № 41701/16](#)
4. [„Вои Nassoun срещу България“, жалба № 59066/16](#) (и чл. 13)
5. [„У и други срещу България“, жалба № 1666/19](#), решение по допустимост
6. [„Койчев срещу България“, жалба № 32495/15](#)
7. [„Георгиев срещу България“, жалба № 50856/16](#), решение по допустимост
8. [„Дермански срещу България“, жалба № 61322/10](#) (и чл. 13)

Член 9 Свобода на мисълта, съвестта и религията

1. [„Религиозната деноминация на Свидетелите на Йехова в България срещу България“, жалба № 5301/11](#)

Член 10 Свобода на изразяването на мнение

1. [„Пендов срещу България“ жалба № 44229/11](#) (и чл. 1 от Протокол № 1)

Член 11 Свобода на събранията и сдружаването

1. [„Македонски клуб за етническа толерантност в България и Радонов срещу България“, жалба № 67197/13](#)
2. [„Василев и Дружество на репресираните македонци в България срещу България“, жалба № 23702/15](#)
3. [„Йорданови срещу България“, жалба № 11157/11](#)

Член 1 от Протокол № 1 Защита на собствеността

1. [„Костов и други срещу България“, жалба № 66581/12](#)
2. [„Антонов срещу България“, жалба № 58364/10](#)
3. [„Авенди ООД срещу България“, жалба № 48786/09](#)
4. [„Угринова и Сакъзова срещу България“, жалба № 50626/11](#)
5. [„Шейтанова срещу България“, жалба № 42218/13](#)
6. [„Рашева срещу България“, жалба № 66993/13](#)
7. [„Панайотов срещу България“, жалба № 66491/14](#)
8. [„Национално движение „Екогласност“ срещу България“ жалба № 31678/17](#)

Член 2 от Протокол № 7 Право на обжалване в наказателното производство

1. [„Байраков срещу България“, жалба № 63397/12](#)
-

**Член 4 от Протокол № 7 Забрана за повторно
осъждане или наказание**

1. [„Велков срещу България“, жалба № 34503/10](#)
-

■ „X и Y срещу България“ жалба № 23763/18

Решение от 6.02.2020 г.²

Нарушение на чл. 8 от Конвенцията

Жалбоподателите са майка и нейното дете. От свое име и от името на детето си, тя се оплаква от невъзможността да живее и да упражнява контакти с него съгласно съдебното решение, с което родителските права са присъдени на нея. ЕСПЧ счита, че властите не са предприели достатъчно мерки за събиране на жалбоподателите и че пропуските им да действат в първоначалния период след постановяване на съдебното решение относно родителските права са довели до задълбочаване на проблема. Ето защо Съдът намира нарушение на чл. 8 от Конвенцията.

Фактите и оплакванията

От 2009 г. първата жалбоподателка живее с мъж с инициали В.Д. През 2010 г. им се ражда дете, което е вторият жалбоподател. През 2012 г. на двойката се ражда още едно дете. В края на същата година двамата се разделят, като жалбоподателката се мести при родителите си, заедно с по-малкото дете. През декември тя завежда производство за упражняване на родителските права върху втория жалбоподател. На 18 септември 2013 г. Районен съд – Плевен постановява като привременна мярка упражняването на родителски права от майката. Детето ѝ е предадено без забавяне.

В хода на производството съдът приобщава като доказателства две психологически експертни заключения и доклад на служител на Дирекция социално подпомагане. Според експертните заключения първата жалбоподателка е спокойна и балансирана личност. Вторият жалбоподател, който към този момент живее с баща си, е привързан към него и е в процес на отчуждаване от майката, чиято роля в живота на детето е от огромно значение за последващото му развитие.

През декември 2013 г. съдът присъжда родителските права на първата жалбоподателка и определя режим на лични отношения между втория жалбоподател и В.Д. Това решение е потвърдено от Окръжен съд – Плевен, който приема, че е в най-добър интерес и на двете деца да живеят заедно и че жалбоподателката е способна да им предостави адекватни условия на живот.

През април 2015 г. жалбоподателката се снабдява с изпълнителен лист и се обръща към съдебен изпълнител за

² Решението е окончателно.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-200710>

<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/25452> – превод на български език

изпълнение на решението. Съдебният изпълнител шест пъти не успява да призове В.Д. През юли 2016 г. той се отвежда от делото по искане на В.Д. Новият съдебен изпълнител, който поема делото, определя дата за принудително предаване на детето, но това предаване не се осъществява поради отказа на втория жалбоподател да напусне баща си. Вследствие на този неуспех съдебният изпълнител указва на страните да положат допълнителни усилия за осъществяване на предаването чрез срещи и работа с психолог. През 2017 г. жалбоподателката неколкократно отправя искания до съдебния изпълнител за насрочване на нова дата за предаване, но без резултат.

Междувременно, от март 2015 г. жалбоподателката започва да подава оплаквания до прокуратурата, твърдейки, че В.Д. възпрепятства изпълнението на съдебното решение. Прокуратурата на няколко пъти образува и прекратява наказателни производства. През април 2016 г. постановлението за прекратяване на последното производство е отменено от Районен съд – Плевен, който намира, че В.Д. многократно и умишлено е възпрепятствал изпълнението на съдебното решение. През юли 2016 г. Прокуратурата повдига обвинение на В.Д., но през 2018 г. производството е прекратено поради липса на престъпление.

В периода между януари 2014 г. и август 2016 г. жалбоподателката се обръща за съдействие към директора на Регионалната дирекция за социално подпомагане (РДСП), Държавна агенция за закрила на детето и Дирекция „Закрила на детето“ към Агенцията за социално подпомагане. Тя се оплаква, че вторият жалбоподател не е живял при нея в продължителни периоди от време и че В.Д. ограничава контактите ѝ с него. Твърди, че в един от случаите В.Д. се е съгласил да вземе детето на по-късна дата, но впоследствие е променил решението си, в резултат на което жалбоподателката била глобена от съдебен изпълнител за неспазване на съдебното решение в частта, касаеща личните отношения с бащата. Жалбоподателката също така се оплаква от непрофесионално отношение на служителката, изготвила посочения по-горе социален доклад, и твърди, че поради лични отношения с В.Д. друг служител я е съветвал да се съобразява с изискванията на бащата.

По повод тези оплаквания през февруари 2014 г. директорът на РДСП съветва жалбоподателката да положи усилия за подобряване на комуникацията с В.Д. Социалната служителка, изготвила доклада за инцидента, се оттегля от случая. По отношение на другия социален работник РДСП счита, че не са налице основания за отвеждането му, като отговаря на жалбоподателката, че последната е добре запозната с причините, поради които детето не желае да живее с нея. Оплакването на жалбоподателката до Дирекция „Закрила на детето“ е препратено на Прокуратурата, която отказва да образува разследване. Междувременно, В.Д. също неколкократно сигнализира ДСП. През февруари 2016 г. дирекцията насочва жалбоподателката и В.Д. към индивидуални и общи срещи с психолог. Според окончателния доклад от срещите от октомври същата година вторият жалбоподател не изпитва негативни чувства към майка си, но продължава да отказва да живее с нея.

През май 2015 г. В.Д. завежда дело за промяна в упражняването на родителските права върху втория жалбоподател. През юни 2015 г. детето е ударено от баба си по майчина линия, която впоследствие е осъдена за домашно насилие със забрана да приближава детето за срок от 6 месеца. Искът за промяна на родителските права е отхвърлен от Районен и Окръжен съд Плевен. Съдилищата установяват, че В.Д. редовно не е спазвал режима, установен със съдебното решение, като не е връщал детето на определените дати, което е повлияло негативно на психологическото му състояние. Освен това В.Д. пасивно е насърчавал отказа на втория жалбоподател да се върне при майка си и не е положил достатъчно усилия той да се адаптира към средата ѝ на живот.

От 2016 г. вторият жалбоподател живее постоянно с баща си.

Пред ЕСПЧ жалбоподателката се оплаква от свое име и от името на втория жалбоподател от невъзможността да живее и да упражнява контакти с него съгласно съдебните решения (оплакване по чл. 8 от Конвенцията), както и от липсата на ефективно средство за защита (оплакване по чл. 13 от Конвенцията).

Правото

Съдът установява, че след 18 септември 2013 г. жалбоподателката системно е била възпрепятствана да упражнява родителските си права и че за дълги периоди от време жалбоподателите не са живеели заедно, в нарушение на постановеното от националните съдилища. Той посочва, че след внимателно разглеждане на случая съдилищата са оценили позитивно родителския капацитет на жалбоподателката и са установили, че бащата не спазва установения режим и насърчава отказа на детето да се върне при майка си. Според ЕСПЧ обаче властите, които са били длъжни да окажат съдействие на жалбоподателите, не са предприели нужните мерки да изпълнят съдебните решения. От една страна, съдебните изпълнители са бездействали за дълги периоди от време и не са използвали законовата възможност да налагат глоби на В.Д. нито веднъж, въпреки че единственият път, в който жалбоподателката е нарушила режима, тя веднага е била санкционирана. Освен това, съдебните изпълнители не са потърсили съдействие от полицията, въпреки че нейната намеса на няколко пъти се е оказала изключително ефективна. Прокуратурата също не е предприела мерки за наказателно преследване, дори след отмяната от страна на съда на прекратителното постановление.

От друга страна, социалните служби също не са оказали съдействие на жалбоподателката, а по-скоро са се съсредоточили върху изготвянето на доклади с оценки дали тя е годна да упражнява родителските си права и отправянето на съвети към жалбоподателката да подобри отношенията си с В.Д. Психологическите срещи са се провели дълго след окончателното решение на съда, а и същите са организирани от частна организация.

Поради всичко гореизложено ЕСПЧ счита, че властите не са предприели достатъчно мерки за събиране на жалбоподателите и че пропуските им да действат в първоначалния период, през 2014 г. и 2015 г., са довели до задълбочаване на проблема. Ето защо Съдът

намира нарушение на чл. 8 от Конвенцията, като приема, че не възниква отделен въпрос по отношение на чл. 13 от Конвенцията.

Съдът присъжда в полза на жалбоподателите сумата от 7500 евро общо за претърпените от тях неимуществени вреди, както и сумата от 2700 евро за разходи и разноски.

■ „М.А. и други срещу България“ жалба № 5115/18

Решение от 20.02.2020 г.³

Нарушение на чл. 2 и чл. 3 от Конвенцията, в случай че жалбоподателите бъдат експулсирани в Китай

Делото касае оплаквания, че ако жалбоподателите бъдат експулсирани в Китай, ще бъдат задържани и подложени на малтретиране или екзекутирани. Позовавайки се на информация за цялостната ситуация на уйгурите в Китай, както и заради свързването на жалбоподателите с терористични организации, ЕСПЧ намира, че съществува риск те да бъдат подложени на отношение, противоречащо на чл. 3, ако бъдат експулсирани в Китай. От друга страна българските власти не са предоставили ефективни гаранции, че жалбоподателите няма да бъдат върнати в Китай, тъй като държавата на експулсиране не е посочена в заповедите нито на Гранична полиция, нито на ДАНС, а ВАС е счел, че преценката за наличието на риск за тях и съответно избора на държава на експулсиране е въпрос по изпълнението на заповедите. Този подход според ЕСПЧ не предоставя гаранции, че рискът ще бъде подложен на достатъчна преценка.

Фактите и оплакванията Жалбоподателите са петима китайски граждани от Уйгурския автономен регион-Синдзян. Всички те са етнически уйгури, изповядващи исляма. Жалбоподателите твърдят, че са били принудени да напуснат Китай поради преследването им от китайските власти. По-конкретно, вторият жалбоподател твърди, че е бил заплашван от службите за сигурност поради отказа в качеството му на собственик на сервиз за мобилни телефони да предоставя информация за клиентите

³ Решението е влязло в сила на 20.06.2020 г.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-201351>

си. Третият жалбоподател твърди, че е бил задържан и подлаган на изтезания по повод коментар на безредиците в Урумчи от 2009 г., че няколко години по-късно е бил арестуван заради носенето на брада и че е напуснал страната след като властите са научили, че преподава уйгурски. Четвъртият жалбоподател твърди, че на няколко пъти е бил задържан заради неспазването на китайската политика за семейно планиране.

Жалбоподателите пребивават в Турция до 2017 г., когато според техните твърдения, Турция започнала да депортира уйгури в Китай. Те преминават турско-българската граница и са задържани от българската гранична полиция. Началникът на гранична полиция издава заповеди за връщането им до страна на произход, страна на транзитно преминаване или трета страна. Тези заповеди не са оспорени от жалбоподателите по съдебен ред.

През декември 2017 г. жалбоподателите подават молби за предоставяне на убежище. Молбите са отхвърлени от Държавната агенция за бежанците, като решенията са потвърдени от Административен съд – Хасково. Съдът намира, че жалбоподателите не са доказали, че са преследвани от китайските власти, или че за тях съществува индивидуален риск от малтретиране, а са се позовали единствено на обща информация за ситуацията в Синдзян. Според съда проблемите на жалбоподателите с китайските власти се дължат на извършените нарушения на китайското законодателство, а не на етноса или религията им. Освен това, не са били налице индикации, че Турция е възнамерявала да експулсира уйгури.

През януари 2018 г. ДАНС издава заповеди за експулсиране на жалбоподателите, основани на съображения за заплахата за националната сигурност. Заповедите са потвърдени от Върховния административен съд, който посочва, че вторият, третият и четвъртият жалбоподател са били обучавани в Сирия от ислямското движение „Източен Туркестан“, считано за терористична организация от Китай, както и че са свързани с членове на терористичната организация „Ислямска държава“. Що се отнася до твърденията на жалбоподателите, че експулсирането им в Китай би ги изложило на риск, съдът приема, че страната, в която ще бъдат експулсирани жалбоподателите, е въпрос, засягащ изпълнението на заповедите, а не законността им.

В хода на производството пред ЕСПЧ първият и петият жалбоподател напускат България и не поддържат жалбите си, поради което същите са заличени от списъка с дела. Останалите жалбоподатели се оплакват, че ако бъдат експулсирани в Китай, ще бъдат задържани и подложени на малтретиране или екзекутирани (оплаквания по чл. 2 и чл. 3 от Конвенцията). Те също така твърдят, че процедурата за предоставяне на убежище не е представлявала ефективно средство за защита (оплакване по чл. 13 от Конвенцията).

Правото Съдът подчертава, че е наясно с трудностите, които срещат държавите, за да защитят населението си от терористични заплахи. Въпреки това, съгласно Конвенцията забраната за изтезание, нечовешко или унижително отношение е абсолютна, дори когато се счита, че

дадено лице е свързано с терористична организация. Ето защо, когато има съществени основания да се вярва, че чужденец ще бъде изложен на реален риск от нечовешко отношение, противоречащо на чл. 3 от Конвенцията, ако бъде експулсиран в дадена държава, властите са длъжни да не го експулсират там. Рискът от малтретиране на лицето в съответната държава може да се основава на общата ситуация на насилие, на конкретното положение на лицето или да е комбинация от двете.

Като се позовава на доклади на Human Rights Watch, Amnesty International, Комитета на ООН за премахване на расовата дискриминация и правителствата на Обединеното кралство и Съединените щати, ЕСПЧ намира, че съществува риск жалбоподателите да бъдат подложени на отношение, противоречащо на чл. 3, ако бъдат експулсирани в Китай, както заради цялостната ситуация на уйгурите там, така и заради свързването на жалбоподателите с терористични организации. Според посочените материали, под предлог тъкмо за борба с тероризма и екстремизма, китайските власти са предприели множество репресии спрямо уйгурското население. Така стотици хиляди уйгури са задържани за неопределен период в „превъзпитателни лагери“, в които според някои източници на информация съществуват практики на малтретиране. Много уйгури, които са пребивавали в чужбина, са принудително върнати, след което са задържани и изтезавани, а в някои случаи осъдени на смърт и екзекутирани. Някои от принудително върнатите са изчезнали безследно.

От друга страна, българските власти не са предоставили ефективни гаранции, че жалбоподателите няма да бъдат върнати в Китай. Държавата на експулсиране не е посочена в заповедите нито на Гранична полиция, нито на ДАНС, а ВАС е счел, че преценката за наличието на риск за жалбоподателите и съответно избора на държава на експулсиране е въпрос по изпълнението на заповедите. В решението си по делото „Ауад срещу България“ (жалба № 46390/10) ЕСПЧ вече е критикувал подобен подход на властите, тъй като при него липсват гаранции, че рискът ще бъде подложен на достатъчна преценка.

Поради гореизложеното Съдът приема, че държавата ще наруши чл. 2 и чл. 3 от Конвенцията, ако експулсира жалбоподателите в Китай. Съдът не счита за необходимо да разглежда отделно оплакването по чл. 13 от Конвенцията и не присъжда обезщетение на жалбоподателите, доколкото те не са претендирали такава.

■ „У срещу България“

жалба № 41990/18

Решение от 20.02.2020 г.⁴

Нарушение на чл. 3 от Конвенцията

Нарушение на чл. 8 от Конвенцията

Делото касае оплаквания за неефективно разследване по сигнала на жалбоподателката за изнасилване. ЕСПЧ приема, че образуваното наказателното производство, макар задоволително в някои аспекти, разкрива съществени пропуски, тъй като не успява да следва ясна версия на разследване, свързана със събрани ДНК доказателства. ЕСПЧ подчертава, че властите дължат адекватно и задълбочено разследване, като проверят всички версии, независимо от твърденията на жертвата, особено когато последната се намира в уязвимо положение, поради психическото ѝ състояние. Поради това Съдът приема, че разследването не е било ефективно.

**Фактите и
оплакванията**

Жалбоподателката живее в Хасково. На 10 юли 2013 г., докато е на екскурзия в София и след като се скарва с приятел, при когото е отседнала преди това, тя е изнасилена от непознат мъж, когото последвала доброволно в търсене на място за пренощуване.

Жалбоподателката подава сигнал в полицията, която скоро след инцидента пристига на място и събира веществени доказателства. Незабавно е образувано досъдебно производство, като в рамките на следващите часове жалбоподателката е прегледана и разпитана. Прегледът потвърждава, че е осъществен насилствен полов акт. През следващите дни разследващите назначават експертизи на събраните веществени доказателства, облеклото на жалбоподателката и взетите от нея натривки, както и психиатрична и психологична експертиза на жалбоподателката. В заключенията от последните е посочено, че жалбоподателката не е способна да даде достоверни показания поради нарушеното ѝ зрение и склонността ѝ бързо да посочи виновника, за да удовлетвори желанието си за отмъщение. През март 2015 г. жалбоподателката постъпва за лечение в психиатрична клиника, с диагноза налудно разстройство.

По време на проведено разпознаване жалбоподателката идентифицира като извършител Х., който живее в общежитие на няколко метра от местопрестъплението. Х. отрича да е

⁴ Решението е влязло в сила на 7.09.2020 г.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-201350>
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/26356> – превод на български език

извършил престъплението, като твърди, че по това време е бил в дома си. Версията му е потвърдена от охраната на общежитието. Резултатите от експертизите на облеклото на жалбоподателката и взетата натривка показват наличие на ДНК по бельото ѝ от друг човек – Z., който е с предходно осъждане и живее на около 3 км от местопрестъплението. Според вещото лице не е възможно да се установи с точност кога са оставени следите. Не е открит ДНК материал, принадлежащ на X. През март 2014 г. Z. е разпитан, като заявява, че не познава жалбоподателката и не е имал никакви сексуални контакти в процесния период.

През юни 2015 г. жалбоподателката отново е разпитана и е проведено разпознаване по снимки, сред които е и снимка на Z. Жалбоподателката не идентифицира никой от лицата като извършител. Тя не успява да посочи конкретни черти на извършителя, но заявява, че проблемите ѝ със зрението не са достатъчно сериозни, за да ѝ попречат да го разпознае, и че вече е посочила извършителя в предходното разпознаване. Според заключението от назначената от разследващите медицинска експертиза жалбоподателката е имала катаракта и на двете очи, но след оперативно премахване през 2005 г. липсват данни за затруднено виждане.

През март 2016 г. производството е спряно поради невъзможност за разкриване на извършителя. След оспорване от страна на жалбоподателката спирането е отменено от СРС, който дава указания за извършване на конкретни действия по разследване. Властите разпитват две лица, с които X. твърди, че е бил във вечерта на изнасилването, и които потвърждават думите му. Разпитани са и полицаите, които са работили по случая. При предявяване на разследването на жалбоподателката тя иска да се повдигне обвинение срещу X. и заявява категорично, че Z. няма нищо общо с изнасилването. През ноември 2018 г. прокуратурата отново спира производството, като посочва, че с изключение на твърденията на жалбоподателката липсват каквито и да е други уличаващи X. данни, както и че ДНК-експертизата не е достатъчна за повдигане на обвинение на Z. Спирането е потвърдено от съда.

Пред ЕСПЧ жалбоподателката се оплаква, че разследването е било неефективно. Съдът квалифицира оплакванията ѝ като такива по чл. 3 (забраната за нечовешко или унижително отношение) и чл. 8 (правото на личен живот) от Конвенцията.

Правото Според ЕСПЧ въпреки че производството е започнало бързо и са проведени множество действия по разследване, властите са допуснали съществени пропуски. Това е така, тъй като разследващите не са положили усилия да изяснят противоречието между откритото ДНК на Z. и неговите твърдения, че не познава жалбоподателката и не е имал никакви сексуални контакти в процесния период. Нито Z., нито жалбоподателката са разпитани по този въпрос. Действително, жалбоподателката е отричала Z. да е извършителят, но властите са разполагали със сериозни основания да се съмняват в способността ѝ да го разпознае и да даде достоверни сведения. Освен това, разследващите не са проверили по никакъв

начин местонахождението на Z. относно това къде е бил по време на престъплението, въпреки че в същото време версията на X. е проучена обстойно.

С оглед на горното и като подчертава, че властите дължат адекватно и задълбочено разследване, като проверят всички версии, независимо от твърденията на жертвата, особено когато последната се намира в уязвимо положение, поради психическото ѝ състояние, ЕСПЧ намира нарушение на чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията. Той присъжда на жалбоподателката сумата от 7000 евро за претърпените от нея неимуществени вреди.

■ „Стойков срещу България“ жалба № 32723/12

Решение от 27.02.2020 г.⁵

Нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията

Делото касае оплакване, че наказателното производство срещу жалбоподателя е било несправедливо, тъй като е осъден въз основа на самопризнание, изтръгнато с насилие. ЕСПЧ счита, че е налице нарушение чл. 6 § 1 от Конвенцията, поради това, че самопризнанието на г-н Стойков е изтръгнато с насилие и че съдилищата са се позовали на него като валидно доказателство. Съдът припомня, че допускането в наказателното производство на доказателства, получени чрез изтезание, автоматично прави производството несправедливо.

Фактите и оплакванията

Жалбата засяга случай, който вече два пъти е бил повод за осъдителни решения на Съда по делата „Стойков срещу България“ (жалба № 38152/11 на същия жалбоподател, нарушение на чл. 3 от Конвенцията) и „Кормев срещу България“ (жалба № 39014/12, нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията).

През февруари 2009 г. Старозагорската прокуратура започва разследване за грабеж на голяма парична сума и бижута от касата на местна фирма. На 26 февруари 2009 г. полицията задържа трима заподозрени, между които г-н Кормев и г-н Стойков. В продължение на няколко часа след задържането г-н Стойков е подложен на отношение, което Съдът квалифицира като изтезание в осъдителното си решение по жалба 38152/11 (дело *Стойков срещу България*). По-късно същия ден жалбоподателят прави самопризнания пред съдия, като подробно описва подготовката и действията по извършване на

⁵ Решението е окончателно.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-201339>

<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/25445> – превод на български език

престъплението. По време на съдебното производство жалбоподателят оттегля самопризнанието си. Той твърди, че с упражненото върху него насилие е бил принуден да направи самопризнание и че е невинен.

През 2010 г. Окръжен съд Стара Загора признава г-н Стойков и г-н Кормев за виновни и ги осъжда, съответно, на 16 г. и половина и 18 г. и половина лишаване от свобода. Съдът се позовава на множество доказателства, включително и на самопризнанието на жалбоподателя. Той приема, че твърдението на жалбоподателя, че е бил малтретиран, е недоказано и че при всички положения то не изключва достоверността на казаното от него, тъй като жалбоподателят е предоставил информация, с която не би могъл да разполага, ако не беше участвал в грабежа. Според съда самопризнанието се подкрепя от всички останали доказателства по делото. Присъдата е потвърдена от Апелативен съд – Пловдив и ВКС.

Пред ЕСПЧ г-н Стойков твърди, че наказателното производство срещу него е било несправедливо, тъй като е осъден въз основа на самопризнание, изтръгнато с насилие (оплакване по чл. 6 § 1 от Конвенцията).

Правото

Като се позовава изцяло на решението си по делото *Кормев*, Съдът намира нарушение на чл. 6 от Конвенцията, поради това, че самопризнанието на г-н Стойков е изтръгнато с насилие и че съдилищата са се позовали на него като валидно доказателство, за да осъдят г-н Стойков и г-н Кормев. Съгласно установената практика на ЕСПЧ допускането в наказателното производство на доказателства, получени чрез изтезание, автоматично прави производството несправедливо. Освен това, Съдът повтаря опасенията си, че подобен подход на съдилищата дава на разследващите зелена светлина да подлагат обвиняеми и свидетели на изтезание, за да получат показания, които впоследствие могат да бъдат счети за достоверни. Според ЕСПЧ това може да подкопае защитата на правата, гарантирани от чл. 3 и чл. 6 от Конвенцията.

Съдът не присъжда на жалбоподателя обезщетение за неимуществени вреди, но изрично посочва, че с оглед изхода на спора е приложима разпоредбата на чл. 422, ал. 1, т. 4 от НПК за възобновяване на делото. Съдът присъжда на жалбоподателя сумата от 475 евро за разходи и разноски.

■ „Иванови срещу България“

жалба № 67320/16

Решение от 25.02.2020 г.⁶

Решение по допустимост

Делото е свързано с повдигнати от жалбоподателите оплаквания по чл. 2 от Конвенцията, твърдейки че МБАЛ Бургас не е предоставила адекватна медицинска помощ на дъщеря им и че в гражданското производство по предявения от тях иск срещу болницата правата им са били нарушени, тъй като съдилищата са се позовали само на назначената в хода на това производство експертиза, без да анализират предходните експертизи и относимата медицинска литература. ЕСПЧ отхвърля и двете оплаквания. Съдът посочва, че делото не се отнася до отказване на достъп до спешна медицинска помощ. Не се установява и системен или структурен дефицит в болничните услуги, който властите да не са предотвратили и който да е довел до липса на животоспасяващо лечение. ЕСПЧ подчертава категоричното становище на лекарите от Национална кардиологична болница, че биха приложили същото лечение. По отношение на второто оплакване, Съдът счита, че назначената в него експертиза е била достатъчно задълбочена, тъй като вещите лица са адресирали подробно всички въпроси, поставени от страните, а съдебните решения са били добре обосновани.

Фактите и оплакванията

Жалбоподателите са били съпрузи и живеят в Бургас. През април 2009 г. дъщеря им, която по това време е на 13 години, се оплаква от болки в гръдния кош. Кардиологът, който я преглежда, констатира миокардит и препоръчва настаняването ѝ в отделение по кардиология. На 9 април жалбоподателите водят дъщеря си в МБАЛ Бургас, където поради липса на отделение по кардиология тя е настанена в педиатрично отделение. След извършени прегледи и изследвания е постановена диагноза миоперикардит и е предписано лечение. След като ехографско изследване показва перикарден излив детето е настанено в стая за интензивно лечение в същото отделение,

⁶ Решението е обявено на 19.03.2020 г. и е окончателно.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202173>

с поставен монитор за следене на сърдечната дейност. Вечерта на 11 април дежурният лекар преглежда детето и установява, че състоянието му значително се е влошило. По-късно същата вечер дъщерята на жалбоподателите е прегледана от двама кардиолози, които назначават специфично лечение. През нощта състоянието на детето се влошава драстично и въпреки усилията на екипа за реанимация настъпва смърт.

По сигнал на жалбоподателите по случая е извършена проверка от РЗИ-Бургас, Министерство на здравеопазването и Изпълнителна агенция Медицински надзор. Според резултатите от проверките поставената диагноза и проведеното лечение в конкретния случай са били правилни, въпреки че болницата е имала организационни проблеми и не е разполагала с достатъчно оборудване.

През септември 2009 г. прокуратурата образува наказателно производство, което е прекратено трикратно поради извод за липса на данни за медицинска небрежност. И трите пъти прекратяването е отменено по съдебен ред. След назначаването на две нови експертизи през август 2015 г. прокуратурата отново прекратява производството. Това постановление е потвърдено от окръжен и апелативен съд Бургас, които намират, че становищата на всички 16 вещи лица, работили по случая, показват липса на лекарска небрежност.

Междувременно жалбоподателите завеждат иск за вреди срещу болницата. Те твърдят, че дъщеря им не е била настанена в подходящо отделение, че състоянието ѝ не е било наблюдавано, че жалбоподателите не са били детайлно информирани за него и за предписаното лечение и че болницата не е предприела действия да осигури подходящо кардиологично лечение. Окръжен съд – Бургас не допуска като доказателства по делото експертните становища, взети в рамките на проверките на здравните органи и наказателното разследване, но назначава самостоятелна тройна експертиза. Според заключението, което дава изчерпателни отговори на поставените от страните въпроси, диагнозата и лечението са били правилни, а смъртта е настъпила поради бързото развитие на миоперикардита. В съдебно заседание вещите лица, които са практикуващи лекари в Национална кардиологична болница, заявяват, че биха приложили същото лечение. Адвокатът на жалбоподателите не оспорва приемането на заключението, но на следващото заседание по делото се опитва да обори някои негови изводи, като посочва противоречия с експертизите от другите производства и се позовава на медицинска литература. Съдът отхвърля иска, като намира, че лекарите не са действали в несъответствие с добрите медицински практики.

Жалбоподателите обжалват решението, като оспорват отказа на съда да допусне експертизите от другите производства и други техни доказателствени искания и твърдят, че съдът е приел безкритично заключението от назначената от него експертиза, вместо да го анализира в светлината на представената медицинска литература. Апелативен съд – Бургас отхвърля жалбата, като постановява, че окръжният съд не е допуснал процесуални нарушения. С окончателно определение ВКС не допуска касационно обжалване. Той посочва, че съгласно установената от ВКС практика експертизите, извършени в рамките на наказателни производства, не са допустими като

доказателства в последващи граждански производства. Според съда представените от жалбоподателите статии на медицинска тематика не представляват официални документи, способстващи за изясняването на фактите по случая.

Пред ЕСПЧ жалбоподателите се оплакват, че болницата не е предоставила адекватна медицинска помощ на дъщеря им и че в гражданското производство правата им са били нарушени, тъй като съдилищата са се позовали само на назначената в хода на това производство експертиза, без да анализират предходните експертизи и относимата медицинска литература (оплаквания по чл. 2 от Конвенцията).

Правото

Съдът отхвърля и двете оплаквания като явно необосновани. По отношение на първото оплакване ЕСПЧ посочва, че делото очевидно не се отнася до отказване на достъп до спешна медицинска помощ. От друга страна, не се установява и системен или структурен дефицит в болничните услуги, който властите да не са предотвратили и който да е довел до липса на животоспасяващо лечение. Дори да се приеме, че някои форми на лечение не са били достъпни в бургаската болница, Съдът подчертава, че разпределението на публичните средства в сферата на здравеопазването е въпрос от компетентността на националните власти. В тази връзка за Съда е от значение категоричното становище на лекарите от Национална кардиологична болница, че биха приложили същото лечение.

По отношение на оплакването от гражданското производство ЕСПЧ счита, че назначената в него експертиза е била достатъчно задълбочена, тъй като вещите лица са адресирали подробно всички въпроси, поставени от страните. Като посочва, че в контекста на случаите на медицинска небрежност държавите се ползват с широка свобода на преценка относно начина на изпълнение на процедурните си задължения, Съдът намира, че националните съдилища не могат да бъдат обвинявани за избора си да не допуснат някои доказателствени искания на жалбоподателите. Още повече, че въпреки някои различия в заключенията, експертите в другите производства също са стигнали до извод за липса на медицинска небрежност. Накрая, съдебните решения са били добре обосновани.

Поради изложеното Съдът обявява жалбата за недопустима.

■ „Пендов срещу България“

жалба № 44229/11

Решение от 26.03.2020 г.⁷

Нарушение на чл. 10 от Конвенцията Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията

Делото касае редица оплаквания във връзка с изземването и задържането за период от около 7 месеца и половина на сървър, собственост на жалбоподателя по наказателно производство срещу трети лица. Съдът обявява за допустими само оплакванията по чл. 10 от Конвенцията и чл. 1 от Протокол № 1 от Конвенцията. Съдът постановява, че намесата в правото на собственост на жалбоподателя и свободата на изразяване, са били непропорционални. ЕСПЧ изтъква продължителността на задържане на сървъра и посочва, че през този период той не е бил обект на експертно изследване, нито има данни за наличието на пречки необходимата информация да бъде копирана. Съдът отчита и значението на сървъра за професионалната дейност на жалбоподателя. ЕСПЧ отбелязва също липсата на произнасяне спрямо веществените доказателства след прекратяването на наказателното производство.

Фактите и оплакванията

През 2010 г. издателство подава в полицията сигнал, че издадена от него книга е разпространена в интернет в нарушение на правото на интелектуална собственост. В рамките на образуваното в гр. София разследване е установено, че сайтът chitanka.info, на който е качена книгата, е частично хостван от сървър, собственост на жалбоподателя. Към този момент сървърът хоства и други сайтове, сред които един е администриран от жалбоподателя. Въз основа на предварително съдебно разрешение на 21 юни 2010 г. властите изземват сървъра. На 29 юни е назначена експертиза, която да установи дали сървърът на жалбоподателя е хоствал сайта, който е обект на разследването, като постановява откритата информация да бъде копирана. В хода на разследването става ясно, че за същите обстоятелства в гр. Троян е образувано друго наказателно производство, поради което експертизата не е извършена. През месец

⁷ Решението е влязло в сила на 12.10.2020 г.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-201890>

<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/25539> - превод на български език

август 2010 г. производството в гр. София е прекратено, като е постановено прокуратурата в гр. Троян да бъде уведомена за иззетите веществени доказателства.

Междувременно, през м. юли и август 2010 г. жалбоподателят предявява искания до прокуратурата по чл. 111 НПК за връщане на сървъра. Той посочва, че наказателното производство не касае негов сайт и че в резултат на изземването неговият сайт е спрял да функционира, което е довело до значителни финансови загуби. Той също така отбелязва, че необходимата за разследването информация би могла да бъде копирана. През м. октомври г-н Пендов сезира ВКП, че сървърът не му е върнат, въпреки че не е предмет на експертиза. Той твърди, че на сървъра се съхранява кореспонденция на ползвателите на сайта му, както и негови и чужди обекти на интелектуална собственост. Освен това жалбоподателят се оплаква, че е претърпял значителни вреди, включително заради задържането на софтуерен продукт, който развивал.

По повод жалбите на г-н Пендов ВКП изисква информация от районните прокуратури в гр. София и гр. Троян. След като прокуратурата в гр. Троян уведомява, че не разполага с информация за местонахождението на веществените доказателства, ВКП разпорежда да бъде установено къде се съхраняват и, в случай че не са необходими за разследването, да бъдат върнати. На 8 февруари 2011 г. прокуратурата в гр. София връща сървъра на жалбоподателя.

В резултат от изземването сайтът на жалбоподателя, който към процесния момент е функционирал 4 години, спира работа. Два дни по-късно жалбоподателят успява да активира негова версия със силно ограничена функционалност. Г-н Пендов твърди, че след връщането на сървъра не е възстановена популярността, с която сайтът се е ползвал.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят се оплаква, че изземването и задържането на сървъра е нарушило правата му по чл. 1 от Протокол № 1 (защитата на собствеността), чл. 6 и 7 (право на справедлив процес и неналагане на наказание без закон), чл. 8 от Конвенцията (неприкосновеност на личния живот и тайна на кореспонденцията) и чл. 10 (свободата на изразяване) от Конвенцията.

Правото Съдът отхвърля оплакването на жалбоподателя по чл. 6 и чл. 7 за незаконност на претърсването и изземването поради неспазване на 6-месечния срок по чл. 35 § 1 от Конвенцията. Той също така се съгласява с възражението на Правителството, че г-н Пендов не е повдигнал пред националните власти оплакването си по чл. 8 относно нарушаване на правото му на личен живот и тайната на кореспонденцията. Ето защо Съдът отхвърля това оплакване като недопустимо поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита.

По-нататък, по отношение на оплакването по чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, ЕСПЧ отхвърля възражението на Правителството за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита, тъй като решенията на ВКС по сходни казуси са от края на 2011 г., а жалбата е подадена през юли 2011 г., когато още не било сигурно, че средството е ефективно. Съдът не коментира възражението за липса на статут на жертва, съобразно собствената си практика по

делото *Атанасов и Овчаров срещу България*. ЕСПЧ намира, че задържането на сървъра се е основавало на закона и е преследвало легитимни цели за предотвратяване на престъпление и защита правата на другите. Според Съда обаче намесата в правата на жалбоподателя е била непропорционална. Той изтъква, че сървърът е бил задържан за около седем месеца и половина във връзка с наказателно производство срещу трети лица. През този период сървърът не е бил обект на експертно изследване, нито има данни да са били налице пречки за копиране на необходимата информация. Освен това, сървърът е бил от значение за професионалната дейност на жалбоподателя, а след прекратяването на производството в гр. София прокуратурата не е предприела никакви действия спрямо веществените доказателства. Ето защо Съдът приема, че не е бил спазен справедливият баланс между преследваните цели и правата на жалбоподателя по чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията.

Накрая, ЕСПЧ намира, че притежаваният от г-н Пендов сайт е бил средство за упражняване на свободата му на изразяване, поради което задържането на сървъра и информацията на него, което е обусловило действието на ограничена версия на сайта, е представлявало намеса в правата на жалбоподателя по чл. 10. Съдът подчертава още веднъж, че сървърът така и не е използван за целите на наказателното производство и че районната прокуратура го е върнала едва след указанията на ВКП, въпреки че жалбоподателят неколккратно е сигнализирал за финансовите загуби, които понася с оглед ограничената работа на сайта. По тези причини ЕСПЧ постановява, че намесата в свободата на изразяване на г-н Пендов също е била непропорционална.

С оглед на гореизложеното, Съдът намира нарушения на чл. 10 и чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията. Той отхвърля иска за имуществени вреди в размер на 7000 лева като недоказан. Уважава частично иска за претърпените неимуществени вреди за сумата до 5200 евро и отхвърля претенцията в останалата част до 15 000 евро. Присъдена е и сума от 1800 евро за разходи и разноси (при претенция за 3140 Евро).

■ „Чорбаджийски и Кръстева срещу България“ жалба № 54991/10

Решение от 02.04.2020 г.⁸

Нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията

Делото касае оплакване, че държавната такса, която жалбоподателите са били принудени да заплатят по

⁸ Решението е влязло в сила на 2.08.2020 г.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202117>

предявен иск за неимуществени вреди срещу общината, е била прекомерна. Държавната такса в размер на 4 % от цената на иска възлизала на около 55 % от присъденото им обезщетение. ЕСПЧ отбелязва, че размерът на таксата е бил непредвидим за жалбоподателите, тъй като в съществено нарушение на производствените правила апелативният съд не им е указал предварително нейното плащане, лишавайки ги по този начин от възможността да се възползват от предупредителния характер на правилото за предварително внасяне на държавната такса и да направят преоценка на иска си. Освен това, в решението си по делото „Станков срещу България“ Съдът вече е критикувал приложения и в настоящия случай начин на пресмятане и налагане на държавна такса, който е съществувал преди изменението на ЗОДОВ от 2008 г.

Фактите и оплакванията

През 1998 г. г-жа Чорбаджийска, съответно съпруга и майка на жалбоподателите, губи живота си вследствие на удар от паднал по време на буря клон на дърво. През 2003 г. жалбоподателите предявяват иск по ЗОДОВ срещу държавата, община Пловдив и две физически лица. Те претендират обезщетение в размер на 2 000 000 лева за неимуществени вреди и 200 000 лева за имуществени вреди, претърпени в резултат от смъртта на г-жа Чорбаджийска.

Окръжен съд – Пловдив (ОС – Пловдив) отхвърля изцяло иска и осъжда жалбоподателите да заплатят държавна такса в размер на 88 000 лева, възлизаща на 4 % от стойността на иска, в съответствие с действащата към онзи момент разпоредба на чл. 10, ал. 2 от ЗОДОВ. Апелативен съд – Пловдив (АС – Пловдив) отменя частично решението, като преквалифицира иска като такъв по ЗЗД, срещу общината. Съдът отменя разпореждането за плащане на държавна такса и връща делото на ОС – Пловдив за преразглеждане, но ВКС постановява, че апелативният съд следва да се произнесе по същество.

През 2008 г. АС – Пловдив присъжда на жалбоподателите 100 000 лева за неимуществени вреди и отхвърля останалата част от претенцията. Той отбелязва, че държавната такса не е внесена предварително, и осъжда жалбоподателите да платят сумата от 126 000 лева, представляваща 4 % от отхвърлената част за първоинстанционното производство и 2 % за въззивното. След оспорване от страна на общината ВКС потвърждава решението.

Жалбоподателите искат изменение на решението в частта за разноските, по реда на чл. 248 ГПК. Те посочват, че след решението на ЕСПЧ по делото „Станков срещу България“ (жалба № 68490/01) законът е изменен и не изисква от ищците плащането на държавна такса в случаите, в които искът им е бил уважен изцяло или частично. Освен това, те твърдят, че АС – Пловдив е трябвало да им даде

указания за плащане на таксата преди да разгледа делото по същество.

През юни 2010 г. и януари 2011 г. два тричленни състава на ВКС последователно отхвърлят искането на жалбоподателите. Те намират, че АС – Пловдив е допуснал съществено процесуално нарушение, като е разгледал иска на жалбоподателите без предварително да им укаже да платят държавната такса. Въпреки това, те считат, че производството по чл. 248 ГПК не е приложимо спрямо държавните такси и че съдилищата не разполагат с правомощия да променят размера на тези такси, който е определен със закон.

Като краен изход от производството жалбоподателите получават сумата от 267 868.86 лева, представляваща присъденото им обезщетение, ведно със законна лихва. Те превеждат на НАП общо 146 743.22 лева държавна такса и лихва върху нея.

Пред ЕСПЧ жалбоподателите се оплакват по чл. 6 § 1, чл. 1 от Протокол № 1 и чл. 13 от Конвенцията, че таксата, която са били принудени да заплатят във връзка техния иск, е била прекомерна.

Правото

Като разглежда оплакването само по чл. 6 § 1 от Конвенцията, Съдът отбелязва, че в решението си по делото „Станков срещу България“ вече е приел, че налагането на значителна финансова тежест върху ишците, дори когато е направено в края на производството, може да доведе до ограничаване на правото на достъп до съд. Освен това, в редица дела ЕСПЧ е намерил, че правилата за определяне на разходи и разноски не следват да възлагат прекомерна тежест на ишци, чиито претенции спрямо държавата са основателни.

Съдът посочва, че държавната такса, наложена на жалбоподателите в настоящия случай, е била по-висока от присъденото им обезщетение, и че в крайна сметка, след пресмятане на законната лихва, същата е възлизала на около 55 % от обезщетението. Размерът на таксата е бил непредвидим за жалбоподателите, тъй като в съществено нарушение на производствените правила апелативният съд не им е указал предварително нейното плащане, лишавайки ги по този начин от възможността да се възползват от предупредителния характер на правилото за предварително внасяне на държавната такса и да направят преценка на иска си. Освен това, в решението си по Станков Съдът вече е критикувал приложения и в настоящия случай начин на пресмятане и налагане на държавна такса, който е съществувал преди изменението на ЗОДОВ от 2008 г. По-конкретно, ЕСПЧ го е намерил за недостатъчно гъвкав, тъй като се основава на задължителен четирипроцентов размер, налаган в края на производството, без възможност за освобождаване от таксата или съдебна преценка за справедливостта ѝ. Същият стриктен подход е възприел и ВКС в производството по чл. 248 ГПК, като въпреки изричното позоваване от страна на жалбоподателите на делото Станков е постановил, че държавната такса не подлежи на съдебен контрол.

С оглед на горното, ЕСПЧ счита, че правото на жалбоподателите на достъп до съд е било ограничено непропорционално и намира нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията. Той им присъжда обезщетение

в размер на 12 500 евро за претърпените имуществени и неимуществени вреди, както и сумата от 2184 евро за разходи и разноски.

■ „Костов и други срещу България“ жалба № 66581/12

Решение от 14.05.2020 г.⁹

Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията

Делото касае оплаквания по чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, че предоставените на жалбоподателите обезщетения за отчуждените им земи са били прекалено ниски. Дължимите обезщетения са изчислени в съответствие с Наредбата за реда за определяне на цени на земеделските земи. ЕСПЧ отбелязва примерите за имоти със сходни характеристики с тези на имотите на жалбоподателите, за които са платени значително по-високи обезщетения или покупна цена. Извън предмета на обсъждане пред ВАС е останал въпросът за причините за същественото несъответствие между стойностите на сходни имотите и обезщетението определено за жалбоподателите. Съдът приема, че прилагането на Наредбата за реда за определяне на цени на земеделските земи в случаите на жалбоподателите не е довело до предоставяне на адекватни на стойността на имотите им обезщетения.

Фактите и оплакванията

През 2008 г. първият жалбоподател, г-н Костов, купува за сумата от 4000 лева три парцела земеделска земя в покрайнините на София. Първият парцел е 19 187 кв. м. и е категоризиран като „заблатена територия“, а останалите два, категоризирани като „друга земеделска земя“, са общо 4 643 кв. м. През 2011 г. с решение на Министерски съвет от тези парцели са отчуждени общо 21 323 кв. м. земя на жалбоподателя, с цел изграждане на пътен възел на автомагистрала „Хемус“. На жалбоподателя е определено обезщетение в размер на 1748 лв. (0.08 лв. за кв. м.), изчислено в съответствие с Наредбата за реда за определяне на цени на земеделските земи („Наредбата“). Г-н Костов обжалва решението, като посочва, че при предишно отчуждаване през 2007 г. на земя в

⁹ Решението е влязло в сила на 14.08.2020 г.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202440>

същото землище и за същата цел Върховния административен съд е присъдил обезщетения в размер между 55 и 101 лв. за кв. м.

При разглеждане на делото ВАС назначава две експертизи за определяне обезщетението за имотите по чл. 32 от Закона за държавната собственост. В първото заключение вещото лице посочва, че не е успял да открие сделки за имоти с подобни характеристики по смисъла на чл. 32, ал. 2 ЗДС и § 1а ДР ЗДС, така че обезщетението да се определи въз основа на техните пазарни цени. Поради това в съответствие с чл. 32, ал. 3 ЗДС експертът е определил обезщетението по реда на Наредбата на 4 779 лв. (около 0.22 лв. за кв. м.). Жалбоподателят оспорва заключението, като представя няколко нотариални акта за продажба на земя в местността. Според новото експертно заключение само един от посочените от жалбоподателя парцели отговаря на изискванията на закона за имот с подобни характеристики, продаден в рамките на една година преди възлагането на оценката. Вещото лице посочва, че ако тази сделка служи за определяне на обезщетението за отчуждените имоти, то би възлизала на 4 804 627 лв. В решение от 2012 г. ВАС приема, че една сделка за продажба на имот с подобни характеристики не е достатъчна за определяне на пазарната цена на отчуждените земи, поради което присъжда на г-н Костов обезщетението, изчислено съгласно Наредбата.

През 2013 г., с цел изграждане на част от околоръстното шосе, Министерски съвет отчуждава парцел земеделска земя от 6 101 кв. м., принадлежаща на другите двама жалбоподатели по делото, г-жа Попова и г-н Величков. На тези жалбоподатели е определено обезщетение в размер на 5 116 лв. (0.84 лв. за кв. м.). Г-жа Попова и г-н Величков също обжалват решението. В заключението по назначената от съда експертиза вещото лице предлага няколко начина за определяне на обезщетението, което варира между 21.5 и 104 лв. за кв. м. ВАС намира, че само един от посочените от експерта имоти може да се квалифицира като такъв с подобни на отчуждената земя характеристики, поради което обезщетението следва да се определи по реда на Наредбата, както е подходил и Министерският съвет в решението си. С цел да ускори строителната дейност, в началото на 2015 г. Министерският съвет приема да заплати на собствениците на други земи от същия район обезщетение в размер на 20.05 лв. за кв. м., за да приключат със споразумения административните дела по жалби срещу отчуждаванията.

Всички жалбоподатели се оплакват по чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията (защита на собствеността), че предоставеното им обезщетение за отчуждените земи е било непропорционално ниско. Те твърдят и че водените от тях съдебни производства са били несправедливи (оплакване по чл. 6 § 1 от Конвенцията).

Правото Поради сходството на жалбите ЕСПЧ ги обединява и се произнася с общо решение, с което намира, че намесата в правата на жалбоподателите е била законна и е преследвала легитимна цел в интерес на обществото, но е била непропорционална.

По случая на г-н Костов Съдът отбелязва, че през 2007 г. ВАС е присъдил обезщетения между 55 и 101 лв. за кв. м. за имоти в същото землище, а в производството, инициирано от жалбоподателя, е открит имот с подобни на неговите имоти характеристики, продаден на цена от 225 лв. за кв. м. Освен това, през април 2010 г.^[1] друг имот в същата местност е продаден на цена от 6 лв. за кв. м.

Що се отнася до г-жа Попова и г-н Величков, ВАС е приел за имот с подобни характеристики земя, продадена за 25 лв. на кв. м., а скоро след приключване на съдебното производство на жалбоподателите, Министерски съвет е заплатил 20.05 лв. за кв. м. по други сходни на техния случаи. Извън предмета на обсъждане пред ВАС е останал въпросът за причините за същественото несъответствие между стойностите на сходни имотите в посочените горе случаи и обезщетението определено за жалбоподателите – 0.22 лв. за кв. м. за първия жалбоподател и 0.84 лв. за кв. м. за втория и третия жалбоподател. Това несъответствие обаче отразява притеснението на конституционните съдии, изразили особени мнения по Решение № 6/4.07.2006 г. на КС, че разпоредбата на чл. 32, ал. 3 ЗДС и, съответно, начинът на изчисляване на обезщетенията по Наредбата предпоставят определяне на обезщетения, драстично по-ниски от пазарните цени. Предвид изложеното, ЕСПЧ приема, че прилагането на Наредбата за реда за определяне на цени на земеделските земи в случаите на жалбоподателите не е довело до предоставяне на адекватни на стойността на имотите им обезщетения, и намира нарушение на чл. 1 от Протокол № 1. Съдът не намира за необходимо да изследва отделно оплакванията по чл. 6 от Конвенцията.

Съдът отхвърля изцяло претенцията за имуществени вреди на първия жалбоподател, възлизаща на 4 799 848 лева, ведно с лихва в размер на 408 000 лева. От една страна, той намира за неотнормиса сумата, изчислена във второто експертно заключение по националното дело на жалбоподателя, защото ВАС не основава решението си на нея. В допълнение, Правителството е представило убедителни аргументи за разликите между имота, приет за сравним в това заключение, и земите на жалбоподателя. Доколкото е счел определения съгласно Наредбата размер на обезщетение за непропорционален, ЕСПЧ приема, че не разполага с възможност да направи самостоятелна оценка на претърпените от жалбоподателя имуществени вреди. Ето защо той намира, че възможността за жалбоподателя да поиска възобновяване на производството по чл. 239 АПК представлява достатъчна обезвреда. Г-жа Попова и г-н Величков не са представили конкретни претенции за имуществени вреди, поради което ЕСПЧ уважава искането на Правителството да не им присъжда такива и отново указва възможността за възобновяване на производството.

Накрая, Съдът присъжда 5000 евро на г-н Костов и общо 5000 евро на г-жа Попова и г-н Величков за претърпените от тях

^[1] Т. е. само три месеца преди началото на определения по закон едногодишен срок, сключените през който сделки се приемат за относими с оглед определяне на обезщетението за отчуждаване по пазарни цени.

неимуществени вреди. Той присъжда на г-н Костов сумата от 2302 евро, а на г-жа Попова и г-н Величков сумата от 2520 евро за разходи и разноси.

■ „Байраков срещу България“ жалба № 63397/12

Решение от 14.05.2020 г.¹⁰

Нарушение на чл. 2 от Протокол № 7 към Конвенцията

ЕСПЧ намира нарушение на посочената разпоредба, тъй като към процесния момент и до 2018 г. разпоредбата на чл. 34, ал. 1 от Закона за опазване на обществения ред при провеждането на спортни мероприятия е изключвала обжалване на решението на районния съд, с което се налага наказание за спортно хулиганство. Въпреки че някои национални съдилища са намирали това положение за противоречащо на Конституцията и Конвенцията и са разглеждали жалби срещу актовете на районните съдилища, не е съществувала установена практика по въпроса. Ето защо ЕСПЧ приема, че жалбоподателят не е разполагал с възможност да обжалва решението от март 2012 г., с което му е било наложено наказание глоба, едногодишна забрана за посещаване на спортни мероприятия и 13 дни задържане в териториална структура на МВР.

Фактите и оплакванията

На 25 март 2012 г. жалбоподателят е задържан при спречкване преди футболен мач. На следващия ден Районен съд – Пловдив го осъжда за спортно хулиганство и му налага наказание глоба в размер на 300 лева, задържане в териториална структура на МВР за 13 дни и едногодишна забрана за посещаване на спортни мероприятия. Съгласно съдебното решение същото е окончателно. То е приведено в изпълнение веднага, като жалбоподателят е задържан до 8 април.

През септември 2012 г. г-н Байраков иска възобновяване на производството, като се оплаква от липсата на възможност за обжалване на решението. Той се позовава на Решение № 3/04.05.2011 г. на КС, с което е обявена за противоконституционна разпоредбата на чл. 7, изр. 1 от Указа за борба с дребното хулиганство (УБДХ) в частта, засягаща липсата на възможност за обжалване на решенията на

¹⁰ Решението е окончателно.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202439>

районните съдилища по актове за дребно хулиганство. ВКС отказва да образува производство по отмяна поради неприложимост на съответните разпоредби от НПК към производството по Закона за опазване на обществения ред при провеждането на спортни мероприятия (ЗООРПСМ).

Пред ЕСПЧ жалбоподателят се оплаква от липсата на възможност за обжалване на решението на Районен съд – Пловдив (оплакване по чл. 2 от Протокол № 7 към Конвенцията, за право на обжалване на осъдителните присъди).

Правото Съдът отбелязва, че в предходни дела срещу България е намерил нарушения на чл. 2 от Протокол № 7 заради закрепената в УБДХ до 2011 г. невъзможност за обжалване на решенията на районните съдилища, с които се налагат наказания за дребно хулиганство. По-конкретно, ЕСПЧ е приел, че поради общия характер на деянията, квалифицирани като дребно хулиганство, и тежестта на предвидените за тях санкции, които включват и задържане в структурно звено на МВР, тези случаи се характеризират като „наказателно обвинение“ по смисъла на чл. 6 § 1 от Конвенцията и попадат в приложния обхват на чл. 2 от Протокол № 7. Поради сходството между дребното хулиганство по УБДХ и спортното хулиганство Съдът намира, че горните съображения са валидни и в настоящия случай.

По-нататък ЕСПЧ отбелязва, че към процесния момент и до 2018 г. разпоредбата на чл. 34, ал. 1 от ЗООРПСМ е изключвала обжалване на решението на районния съд и че Районен съд – Пловдив изрично е посочил, че решението му е окончателно. Въпреки че някои национални съдилища са намирали това положение за противоречащо на Конституцията и Конвенцията и са разглеждали жалби срещу актовете на районните съдилища, не е съществувала установена практика по въпроса. Ето защо ЕСПЧ приема, че г-н Байраков не е разполагал с възможност да обжалва решението и намира нарушение на чл. 2 от Протокол № 7.

Съдът присъжда на жалбоподателя обезщетение в размер на 1700 евро за претърпените от него неимуществени вреди, както и сумата от 700 евро за разходи и разноски.

■ **„Македонски клуб за етническа толерантност в България и Радонов срещу България“ и „Василев и Дружество на репресираните македонци в България срещу България“**

жалби № 67197/13 и № 23702/15

Решения от 28.05.2020 г.¹¹

Нарушения на чл. 11 от Конвенцията

Делото касае оплакванията относно отказите на съдилищата да регистрират сдруженията като юридически лица с нестопанска цел на основание противоречие на прокламираните в уставите им цели и средства за постигането им с чл. 2, ал. 2 и чл. 44, ал. 2 от Конституцията. Като се позовава изцяло на решенията по предходните дела „ОМО Илинден и други срещу България“ и „Йордан Иванов и други срещу България“ и посочва, че настоящите случаи не разкриват никакви разлики от фактическа страна, ЕСПЧ намира, че отказите на съдилищата да впишат сдруженията са представлявали непропорционална намеса в правата на жалбоподателите по чл. 11 от Конвенцията.

Фактите и оплакванията „Македонски клуб за етническа толерантност в България“ и „Дружество на репресираните македонци в България“ са сдружения, създадени през 2012 г. и 2013 г. в Благоевград. Г-н Радонов и г-н Василев са, съответно, председатели на техните управителни съвети. Оплакванията на жалбоподателите засягат отказите на Благоевградския окръжен съд, впоследствие потвърдени от Софийския апелативен съд, да впишат сдруженията в регистъра за юридическите лица с нестопанска цел. По-конкретно, съдилищата намират, че прокламираните в уставите на сдруженията цели и средства за постигането им противоречат на чл. 2, ал. 2 и чл. 44, ал. 2 от Конституцията, тъй като внушават, че в България съществува македонско етническо малцинство, чиито права са нарушени. Освен това, съдилищата считат, че уставите съдържат цели, присъщи само на политически партии, в противоречие с чл. 12, ал. 2 от Конституцията. В

¹¹ Решенията са окончателни.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202559>, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202528>

случая на „Дружество на репресираните македонци в България“ Софийският апелативен съд посочва и че уредената в устава на сдружението възможност за инвестиране, проектиране и строителство на сгради представлява стопанска дейност извън обхвата на разрешеното от чл. 3, ал. 3 от ЗЮЛНЦ.

Пред ЕСПЧ жалбоподателите се оплакват, че отказите на съдилищата да ги регистрират като юридически лица с нестопанска цел противоречи на чл. 11 от Конвенцията (свободата на сдружаване). Жалбоподателите повдигат оплаквания и по чл. 6 (правото на справедлив съдебен процес) и чл. 14 (защита от дискриминация) от Конвенцията.

Правото

Съдът отбелязва, че по делата *„ОМО Илинден и други срещу България“* (жалба № 34960/04) и *„Йордан Иванов и други срещу България“* (жалба № 70502/13) вече е намерил, че мотивите, че разпространението на идеята за съществуване на потиснато македонско малцинство в България застрашава териториалната цялост на страната и единството на нацията, както и окачествяването на целите на сдруженията като политически и следователно допустими само за политическите партии, не са достатъчни, за да се приеме, че ограничението на свободата на сдружаване е необходимо в едно демократично общество. В тях Съдът е приел, че изразяването на идеи, основани на исторически интерпретации, считани за абсурдни от властите и мнозинството от населението, които идеи е вероятно да предизвикат остри реакции, само по себе си не може автоматично да оправдае ограничаване на правата по чл. 11 от Конвенцията, когато тези идеи се разпространяват по мирен път. По отношение на възприемането на някои цели като политически Съдът е отбелязал, че съществуващата несигурност в българската съдебна практика относно значението на термина „политически“ според чл. 12, ал. 2 от Конституцията е довела до подход, противоречащ на свободата на сдружаване, поради което твърденият политически характер на целите на сдружението не представлява достатъчно основание да се откаже регистрация.

Като се позовава изцяло на решенията си по тези дела и посочва, че настоящите случаи не разкриват никакви разлики от фактическа страна, ЕСПЧ намира, че отказите на съдилищата да впишат сдруженията „Македонски клуб за етническа толерантност в България“ и „Дружество на репресираните македонци в България“ са представлявали непропорционална намеса в правата на жалбоподателите по чл. 11 от Конвенцията. В случая на „Дружество на репресираните македонци в България“ Съдът допълва, че основните причини за отказа са противоречието с чл. 2, ал. 2, чл. 44, ал. 2 и чл. 12, ал. 2 от Конституцията, а изтъкнатият само от апелативния съд аргумент за твърде широко формулирани в устава допълнителни стопански дейности на сдружението не изглежда да е било достатъчно, само по себе си, за отхвърляне на искането за регистрация. Като отбелязва, че оплакванията на жалбоподателите по чл. 6 и чл. 14 от Конвенцията са по същество същите, Съдът решава да не ги разглежда отделно.

По всяко от делата Съдът присъжда на жалбоподателите общо по 7500 евро за претърпените от тях неимуществени вреди. По делото „Василев и Дружество на репресираните македонци в България срещу България“ ЕСПЧ присъжда на жалбоподателите и 1000 евро за разходи и разноски.

■ „Z срещу България“ жалба № 39257/17

Решение от 28.05.2020 г.¹²

Нарушение на чл. 3 Нарушение на чл. 8 от Конвенцията

Делото касае оплакване за неефективно разследване по сигнала за изнасилване на жалбоподателката, 13-годишна към момента на събитията. Съдът отправя критики към подхода, довело до повдигане на обвинение за съвкупление с малолетно лице, а не за изнасилване. По-конкретно властите не са изследвали дали действията на жалбоподателката и целият контекст на събитията сочат на липса на съгласие от нейна страна, което би довело до квалифициране на деянието като изнасилване. Съдът посочва, че жертвите на изнасилване, особено когато са непълнолетни, често не оказват физическа съпротива поради набор от фактори, сред които и страх от насилие от страна на извършителя. Разследването в такива случаи следва да се концентрира върху въпроса за наличието или липсата на съгласие. ЕСПЧ приема, че властите не са придали достатъчно тежест на уязвимостта на жалбоподателката и специфичните психологически фактори в случая, поради което намира нарушения на чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията.

Фактите и оплакванията

На 26 февруари 2015 г. жалбоподателката, която към този момент е на 13 години, съобщава в полицията, че по време на гостуване при приятелка предходната вечер е била изнасилена. Тя обяснява, че докато е спяла извършителят, Г.Щ., се качил на леглото при нея и започнал да я опипва. Първоначално жалбоподателката се престорила, че спи, след което се опитала да отблъсне Г.Щ. Въпреки

¹² Решението е влязло в сила на 12.10.2020 г.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202530>

това той се качил върху нея, разтворил краката ѝ, които тя държала стиснати, и я изнасилвил.

Районната прокуратура веднага образува производство по случая, като разпитва свидетели, извършва оглед на местопроизшествие и назначава експертизи. Според заключението от проведената психолого-психиатрична експертиза жалбоподателката е изпитала силен страх и срам, които временно са блокирали реакциите ѝ. През октомври 2015 г. районната прокуратура изпраща делото на окръжна прокуратура за разследване на изнасилване. Ямболската окръжна прокуратура отказва да поеме делото, като счита, че материалите по разследването не разкриват данни за изнасилване. По-конкретно, окръжната прокуратура счита, че не е налице нито една от трите хипотези на чл. 152 от НК, и връща делото на районната прокуратура.

През 2016 г. прокуратурата внася в съда обвинителен акт за престъпление по чл. 151 НК. Според обвинителния акт, въпреки опитите на жалбоподателката да отблъсне Г.Щ., последният извършил съвкупление с нея. Жалбоподателката не прави искане да се конституира като частен обвинител в съдебното производство. Вместо това, до съда е отправено искане за съвместно разглеждане на граждански иск, което е отхвърлено, тъй като молбата е подписана само от майката на жалбоподателката, а последната е навършила 14 години към процесния момент.

Съдът разглежда делото по реда на съкратеното съдебно следствие и, като намира Г.Щ. за виновен по повдигнатото обвинение, го осъжда условно на 1 година и 4 месеца лишаване от свобода. При обжалването на присъдата от страна на Г.Щ., въпреки че не е страна в производството, жалбоподателката представя в съда писмено становище, в което се оплаква от проведеното разследване и от обстоятелството, че деецът не е преследван за изнасилване. Окръжният съд потвърждава присъдата. Тъй като жалбоподателката не е страна в съдебното производство, съдът не я уведомява за постановения окончателен акт. В изпълнение на разпореждане за връщане на вещите на жалбоподателката, до нея са изпратени няколко призовки, за последната от които тя разбира на 21 ноември 2016 г.

Пред ЕСПЧ жалбоподателката твърди, че властите не са провели ефективно разследване и че преследването на дееца за съвкупление с малолетен, вместо за изнасилване, е довело до липсата на ефективно наказание (оплаквания по чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията). Освен това, тя се оплаква, че е могла да участва в производството само като свидетел.

Правото

На първо място, ЕСПЧ разглежда повдигнатите възражения за недопустимост на жалбата. Съдът отхвърля възражението за неспазване на 6-месечния срок по чл. 35 § 1 от Конвенцията, считайки, че същият тече от датата, на която жалбоподателката е узнала за окончателното решение, и присъединява за разглеждане в частта по същество възражението за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита.

По-нататък, ЕСПЧ отбелязва, че в съответствие със съвременните стандарти, задълженията на държавите по чл. 3 от Конвенцията включват ефективното преследване и наказване на всеки сексуален акт, осъществен при липса на съгласие, дори когато жертвата не е оказала физическа съпротива. В тази връзка Съдът посочва, че жертвите на изнасилване, особено когато са непълнолетни, често не оказват физическа съпротива поради набор от фактори, сред които и страх от насилие от страна на извършителя. Поради това Съдът подчертава, че разследването в такива случаи следва да се концентрира върху въпроса за наличието или липсата на съгласие. В настоящия случай, въпреки първоначалното заключение на прокуратурата и индикациите в обвинителния акт, че жалбоподателката се е опитала да отблъсне Г.Щ., последният е преследван за съвкупление с малолетна, а не за изнасилване. Според Съда прокуратурата не е изследвала в достатъчна степен значението на това противодействие на жалбоподателката, включително в светлината на експертното заключение, според което изпитаният страх е блокирал реакциите ѝ. Освен това, прокуратурата не е взела предвид крехката възраст на жалбоподателката, специфичните обстоятелства, при които деянието е извършено, и поведението на жалбоподателката след него. Този пропуск не е поправен от първоинстанционния съд, въпреки че при предявяване на разследването жалбоподателката е отправила изрично искане деецът да бъде преследван за изнасилване.

Накрая, Съдът счита, че жалбоподателката е повдигнала в достатъчна степен оплакванията си пред властите и че с оглед на принципа за най-добрия интерес на детето, жалбата не може да бъде отхвърлена поради липсата на искане за конституиране на жалбоподателката като частен обвинител.

С оглед на гореизложеното, ЕСПЧ приема, че властите не са придали достатъчно тежест на уязвимостта на жалбоподателката и специфичните психологически фактори в случая, поради което намира нарушение на чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията. Той присъжда на жалбоподателката сумата от 12 700 евро за претърпените от нея неимуществени вреди, както и сумата в размер на 1500 евро за разходи и разноски.

■ „Антонов срещу България“
жалба № 58364/10

Решение от 28.08.2020 г.¹³

**Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към
Конвенцията**

Делото касае оплакване, че данъчните власти не са върнали събраната от жалбоподателя парична сума в продължение на няколко години след влизането в сила на съдебни решения, с които е прието, че установените с ревизионни актове задължения на жалбоподателя са недължимо събрани и следва да му бъдат възстановени. ЕСПЧ посочва, че вместо да изпълнят съдебните решения властите са инициирали производства за обявяването им за нищожни и отмяната им, като са посочили основания, които не биха могли да доведат до прогласяване на нищожност или до отмяна на влязъл в сила съдебен акт. Така възстановяването на сумата на г-н Антонов е забавено с повече от три години и половина. Съдът счита, че тази забава е била неоправдана, като същата е нарушила справедливия баланс между индивидуалния и обществения интерес.

**Фактите и
оплакванията**

През март 2001 г. Дирекция на НАП – Силистра издава ревизионен акт, с който установява задължения за жалбоподателя в размер на 55 013, 43 лв. През 2003 г. жалбоподателят прави искане по чл. 115 от ДПК (отм.) за възлагане на нова данъчна ревизия. Директорът на ТД на НАП – Варна отхвърля искането. След обжалване от страна на г-н Антонов този отказ е отменен от Окръжен съд – Варна, който указва на органа по приходите да извърши нова ревизия. Съдът намира, че данъчните задължения са определени в нарушение на закона, тъй като актът е издаден на жалбоподателя за задължения на дружество, което той представлява.

През 2004 г. е издаден нов ревизионен акт, с който за жалбоподателя са установени задължения в размер на 40 729,81 лв. Ревизионният акт е отменен от административните съдилища, тъй като ревизираната дейност е извършвана от дружеството, което жалбоподателят представлява, а не от г-н Антонов. Междувременно, властите започват изпълнително производство срещу жалбоподателя и успяват да съберат от него сумата от 42 386,71 лв. През 2007 г. г-н Антонов отправя две искания за възстановяване на събраната сума.

¹³ Решението е влязло в сила на 28.08.2020 г.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202533>

Данъчните власти отказват възстановяване, считайки, че доколкото г-н Антонов не е обжалвал ревизионния акт от 2001 г., последният е влязъл в сила. В две отделни производства ВАС отменя отказите за възстановяване, като посочва, че ревизията от 2001 г. е била повторно извършена през 2004 г., след като Окръжен съд – Варна е счел, че при първата ревизия задълженията са установени в нарушение на закона. Ревизионният акт от 2004 г. също е отменен по съдебен ред, поради което платените от жалбоподателя суми следва да му бъдат върнати.

Като се позовава на съдебните решения, г-н Антонов отправя ново искане за възстановяване на събраната сума. Междувременно данъчните власти неуспешно водят производства за прогласяване на нищожност и за отмяна на влезлите в сила съдебни решения. В тях властите не навеждат никакви аргументи, които да обосновават нищожност или наличие на основание за отмяна на окончателните съдебни актове. През 2012 г. събраната от жалбоподателя сума му е възстановена, ведно с лихва.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят твърди, че отказът на властите, за период от няколко години, да му възстановят неоснователно събраната сума, е нарушила правото му на мирно ползване на неговите притежания (оплакване по чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията). Г-н Антонов се оплаква и че не е разполагал с ефективно средство за защита по смисъла на чл. 13 от Конвенцията.

Правото Съдът отбелязва, че с окончателни решения националните съдилища са приели, че задълженията, установени с ревизионните актове, са недължимо събрани и следва да бъдат възстановени на жалбоподателя. Съдът също така отбелязва, че съгласно разпоредбата на чл. 129, ал. 5 от ДОПК органът по приходите е длъжен в 30-дневен срок от предявяването пред него на влязъл в сила съдебен акт да възстанови посочените в акта суми, когато те са били неправилно или недължимо платени. Ето защо жалбоподателят е разполагал с легитимно очакване да му бъде възстановена недължимо събраната сума. Вместо да изпълнят съдебните решения обаче властите са инициирали производства за обявяването им за нищожни и отмяната им, като са посочили основания, които не биха могли да доведат до прогласяване на нищожност или до отмяна на влязъл в сила съдебен акт. По този начин властите са забавили възстановяването на сумата на г-н Антонов с повече от три години и половина. Съдът счита, че тази забава е била неоправдана, като същата е нарушила справедливия баланс между индивидуалния и обществения интерес. Поради това ЕСПЧ намира нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, като не счита за необходимо да разглежда отделно оплакването по чл. 13 от Конвенцията. Той присъжда на жалбоподателя сумата от 3500 евро за претърпените от него неимуществени вреди, както и сумата от 1930 евро за разходи и разноски.

■ „Авенди ООД срещу България“
жалба № 48786/09

Решение от 04.06.2020 г.¹⁴

**Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към
Конвенцията**

Делото касае оплакване, че властите продължително време не са изпълнили влязлото в сила на 7.12.2005 г. съдебно решение, с което е постановено на дружеството да бъдат върнати 53 857 бутилки алкохол, иззети от него във връзка с наказателно производство срещу трети лица. ЕСПЧ счита, че не са налице данни иззетите бутилки алкохол да са приобщавани като вещественно доказателство в образуваното междуременно административнонаказателно производство срещу дружеството, нито в другото наказателно производство, образувано срещу трето лице, представител на дружеството. Поради това Съдът намира, че след 7.12.2005 г. иззетите от жалбоподателя бутилки не са държани на законно основание. Следователно забавеното връщане на оспорваната стока след тази дата представлява незаконосъобразна намеса в правата на дружеството жалбоподател съгласно чл. 1 от Протокол № 1.

**Фактите и
оплакванията**

Дружеството жалбоподател упражнява дейност в областта на търговията с алкохолни напитки. На 6 и 7 януари 2005 г., във връзка с наказателно производство срещу трети лица за съхраняване на акцизни стоки без бандерол, властите изземват от жалбоподателя 53 857 бутилки алкохол. След като третите лица са оправдани, на 21 ноември 2005 г. Районен съд – Варна постановява решение за връщане на стоките, влязло в сила на 7 декември 2005 г.

Междувременно, през август 2005 г. данъчните власти образуват административнонаказателно производство срещу жалбоподателя за съхраняване на акцизни стоки без бандерол. В акта за установяване на административно нарушение е посочено, че в нарушение на закона са съхранявани 54 181 бутилки алкохол, които са описани в протокола за претърсване и изземване и са иззети за целите на наказателното производство. С наказателно постановление от 23 декември 2005 г. ТД на НАП – Варна постановява отнемане на

¹⁴ Решението е влязло в сила на 12.10.2020 г.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202613>

<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/26878> - превод на български език

бутилките. Наказателното постановление също се позовава на протокола от изземването, като не се споменава бутилките да се държат като доказателство в административнонаказателното производство. Не е постановено предварително изпълнение на постановлението. След оспорване от страна на жалбоподателя Районен съд – Варна отменя отнемането, тъй като междуременно влиза в сила новият Закон за акцизите и данъчните складове, който не предвижда наказание отнемане на стоките за съответното административно нарушение. На 18 декември 2006 г. Окръжен съд – Варна отменя и останалите административни наказания, наложени на жалбоподателя, като едно от основанията за отмяна е разликата между броя бутилки, посочени в наказателното постановление и този в протокола за претърсване и изземване.

През февруари 2007 г. Районна прокуратура – Варна повдига обвинение срещу трето лице, представител на дружеството, продало напитките на жалбоподателя, за продажбата им без бандерол. През март същата година производството е прекратено. В прекратителното постановление прокурорът посочва, че бутилките следва да се върнат на собственика им, доколкото наказателното постановление е отменено.

В периода между декември 2005 г. и август 2006 г. жалбоподателят подава няколко искания до ТД на НАП – Варна и офиса на НАП в Добрич, в чийто склад се съхраняват иззетите бутилки, за връщането им. Дирекциите на НАП считат, че тъй като на административнонаказателното и наказателните производства са висящи, не са компетентни да се произнесат по исканията, и препращат жалбоподателя към Районен съд – Варна. След окончателната отмяна на наказателното постановление, през март 2007 г. бутилките са върнати на жалбоподателя. Според частни експертни заключения срокът на годност на 26 743 бутилки алкохол е изтекъл, няколко бутилки са счупени, а останалите нямат срок на годност.

През 2008 г. жалбоподателят предявява срещу НАП иск по ЗОДОВ, като претендира прогласяване на нищожност на отказа на властите да върнат иззетите стоки след 7 декември 2005 г. и обезщетение за причинените вреди и пропуснатите ползи. Образувани са три отделни производства. По първото от тях, касаещо задържането на стоките преди 1 януари 2006 г., административните съдилища отхвърлят иска като недопустим, като считат, че по същество той засяга отказ на органа да изпълни съдебно решение, а не задължение, произтичащо от закона. Искът във второто производство, касаещо задържането на стоките след 1 януари 2006 г., е отхвърлен, тъй като съдилищата приемат, че НАП не е отказала да се произнесе по исканията на жалбоподателя, а ги е препратила до компетентния орган. Накрая, искът за обезщетение също е отхвърлен. В решението си АССГ приема, че ЗОДОВ не намира приложение спрямо наказателните постановления, а доколкото твърдяната вреда е причинена по-скоро от изземването в рамките на проведената на 6 и 7 януари операция, последното не представлява административен акт. ВАС потвърждава решението на АССГ, като посочва, че задължението за връщане на стоките е произтичало от съдебно решение, поради

което не е било необходимо издаването на друг административен или съдебен акт.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят твърди, че поради отказа на властите да изпълнят окончателно съдебно решение, е бил незаконно лишен от собствеността си и е понесъл имуществени вреди. Той се позовава на чл. 1 от Протокол № 1 (защитата на собствеността) и чл. 13 от Конвенцията (правото на ефективни средства за защита).

Правото

На първо място ЕСПЧ разглежда повдигнатите от Правителството възражения за недопустимост на жалбата. ЕСПЧ отхвърля възражението що се отнася до непредявяването на иск по чл. 49 ЗЗД. Съдът счита, че предвид сложността на фактическата обстановка, наличието до 2015 г. на противоречива национална практика относно реда за разглеждане на искове за вреди от наказателни постановления и обстоятелството, че жалбоподателят е предявил иск по ЗОДОВ, от него не може да се изисква изчерпването на друго, еднакво ефективно според Съда средство. Въпросът за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита поради липса на искане за връщане на вещите в административнонаказателното и наказателните производства, Съдът присъединява към анализа си по същество на жалбата.

По-нататък, Съдът приема, че бутилките не са държани въз основа на административнонаказателното производство. Това е така, защото като иззети вещи в акта за установяване на административно нарушение са описани само документи, сред които е и протоколът за претърсване и изземване. В акта липсват индикации, че бутилките се считат за веществени доказателства в административнонаказателното производство. Такива индикации няма и в наказателното постановление, което също реферира към бутилките само като вещи, иззети в първото наказателно производство. От своя страна, постановлението не би могло да служи за основание за задържането и поради обстоятелството, че то така и не е влязло в сила и не е подлежало на предварително изпълнение. В решението си от 18 декември 2006 г. Окръжен съд – Варна споменава само протокола за претърсване и изземване като доказателство по делото и не се произнася за връщането на каквито и да е веществени доказателства на жалбоподателя. За сметка на това окръжният съд изрично отбелязва разликата между броя на бутилките в наказателното постановление и този в протокола за изземване – въпрос, който според ЕСПЧ няма как да е останал неизяснен, ако бутилките са били считани за веществено доказателство в административнонаказателното производство. Накрая, в производството по иска за обезщетение административните съдилища са признали, че бутилките не са задържани въз основа на акт на административен орган.

От друга страна, Съдът не приема и че бутилките са държани като доказателство по второто наказателно производство. В тази връзка той отбелязва, че бутилките са иззети в рамките на първото наказателно производство, което се е водило срещу други лица за различни деяния, като няма данни производствата да са били обединени или веществените доказателства да са присъединени

изрично към второто производство. Макар и да е споменал бутилките в постановлението за прекратяване, прокурорът не е реферирал към тях като към доказателства по делото и изрично е посочил, че са иззети в рамките на първото наказателно производство.

С оглед на гореизложеното, ЕСПЧ намира, че след 7 декември 2005 г. иззетите от жалбоподателя бутилки не са държани на законно основание. Предвид този извод и обстоятелството, че жалбоподателят е отправял искания за тяхното връщане до териториалните структури на НАП, Съдът приема, че жалбоподателят е предприел достатъчно действия с оглед изчерпването на вътрешноправните средства за защита, и отхвърля и това възражение на Правителството.

В заключение, Съдът намира нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, като не счита за необходимо да разгледа отделно оплакването по чл. 13. Той отлага произнасянето си по претенциите на жалбоподателя за обезщетение за имуществени вреди. Като приема доводите на Правителството, ЕСПЧ отхвърля изцяло като недоказани претенциите за неимуществени вреди и разходи и разноски.

■ „Чобанов и Койрушки срещу България“, „Йорданов и Желебов срещу България“ и „Иванов и други срещу България“

жалби № 53942/16 и 47398/17, № 31820/18 и 31826/18, № 2727/19, 7036/19, 9835/19, 12559/19, 17168/19, 17773/19 и 21744/19

Решения от 04.06.2020 г.¹⁵

Нарушения на чл. 3 от Конвенцията Нарушение на чл. 13 във връзка с чл. 3 от Конвенцията („Чобанов и Койрушки“)

Делата касаят оплаквания по чл. 3 от Конвенцията заради лошите условия, при които жалбоподателите са били държани в съответните места за лишаване от свобода, както и по чл. 13 заради твърдяна липса на ефективни средства за защита. Позовавайки се на пилотното си решение по делото „Нешков и други срещу България“, ЕСПЧ приема, че е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията по всички жалби. Съдът обявява за явно необосновани оплакванията по чл. 13 от Конвенцията в

¹⁵ Решенията са окончателни
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202637>, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202640>,
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202641>

случаите, по които исковете на жалбоподателите по ЗОДОВ са разгледани след въвеждането на компенсаторно средство за защита с приетите през 2017 г. промени в ЗИНС.

Фактите и оплакванията

Жалбоподателите по посочените дела повдигат пред ЕСПЧ оплаквания по чл. 3 от Конвенцията (забраната за изтезания, нечовешко или унижително отношение) заради лошите условия, при които са били държани съответно в арестите във Варна, Габрово и Пазарджик, както и в затворите във Варна, Пазарджик, Стара Загора, Бургас, Белене и Пловдив. Те също така твърдят, че не са разполагали с ефективни средства за защита в тази връзка (оплакване по чл. 13 от Конвенцията). По-конкретно, всички жалбоподатели са предявили искове по чл. 1, ал. 1 от ЗОДОВ за обезщетение за претърпените от тях вреди. В случаите на г-н Чобанов и г-н Койрушки исковете са разгледани преди влизане в сила през 2017 г. на измененията в ЗИНЗС, с които се въведе компенсаторно средство за обезщетяване на вредите, причинени на лишени от свобода и задържани под стража от специализираните органи по изпълнение на наказанията в резултат на нарушения на чл. 3. Исковете на тези жалбоподатели са отхвърлени, като те са осъдени да платят разноски. В случаите на останалите жалбоподатели исковете или са подадени след влизане в сила на измененията, или са били висящи към този момент, поради което по силата на § 49 от Преходните и заключителни разпоредби на ЗИД на ЗИНЗС са разгледани по новия ред. Почти всички такива искове са уважени, като са присъдени обезщетения в размер между 227 лева и 3262 лева. Искът само на един жалбоподател, г-н Попов, е отхвърлен.

Правото

Поради сходството на жалбите ЕСПЧ обединява разглеждането им и се произнася по тях с три решения, в които намира нарушения на чл. 3 от Конвенцията. Като се позовава изцяло на пилотното си решение по делото „*Нешков и други срещу България*“, Съдът постановява, че липсата на достатъчно пространство в килиите, взета както като самостоятелен фактор, така и заедно с останалите условия, при които жалбоподателите са били задържани, обосновава извода, че те са били подложени на унижително отношение.

По делото „*Чобанов и Койрушки срещу България*“ ЕСПЧ намира нарушение и на чл. 13 във връзка с чл. 3 от Конвенцията, доколкото исковете на тези жалбоподатели, които са били разгледани изцяло по реда на чл. 1, ал. 1 от ЗОДОВ, преди въвеждането на компенсаторното средство по ЗИНЗС в изпълнение на пилотното решение, са били отхвърлени въпреки обосноваването на оплакванията, като националните съдилища са осъдили жалбоподателите да заплатят значителни разноски, възлагайки им по този начин прекомерна тежест. Съдът намира за явно необосновани оплакванията по чл. 13 по останалите две дела, тъй като исковете на жалбоподателите по тях са били разгледани по новия ред на ЗИНЗС. По отношение на последния, в решението си по делото „*Атанасов и Апостолов срещу България*“ (жалби № 65540/16 и 22368/17) Съдът вече е приел, че той

представлява ефективно средство за защита за оплаквания на задържани лица или лишени от свобода от условията на задържане. Обстоятелствата, че искът на г-н Попов е отхвърлен и че присъдените в останалите случаи обезщетения са ниски, сами по себе си не означават, че посоченото средство е било неефективно.

С оглед на гореизложеното, като взема предвид конкретните обстоятелства по всяка жалба и присъдените в националните производства обезщетения, ЕСПЧ присъжда на жалбоподателите следните суми: на г-н Чобанов сумата от 1824 евро за имуществени вреди и сумата от 5900 евро за неимуществени вреди; на г-н Койрушки сумата от 7400 евро за неимуществени вреди; на г-н Джелебов сумата от 4100 евро за неимуществени вреди; на г-н Милен Иванов сумата от 4500 евро за неимуществени вреди; на г-н Тодоров сумата от 1500 евро за неимуществени вреди; на г-н Никола Иванов сумата от 10 800 евро за неимуществени вреди; на г-н Караколев сумата от 8900 евро за неимуществени вреди; на г-н Попов сумата от 7900 евро за неимуществени вреди; на г-н Биволарски сумата от 10 500 евро за неимуществени вреди; на г-н Йорданов общо 7100 евро за неимуществени вреди по двете му жалби. Съдът присъжда и сумата от по 250 евро за разходи и разноски на г-н Койрушки, г-н Джелебов, г-н Милен Иванов, г-н Никола Иванов, г-н Караколев, г-н Попов, г-н Биволарски, както и общо 500 евро на г-н Йорданов по двете му жалби.

■ „Угринова и Сакъзова срещу България“ жалба № 50626/11

Решение от 11.06.2020 г.¹⁶

Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията

Делото касае оплакване за продължително неизпълнение на влязло в сила съдебно решение в полза на жалбоподателите за предаване на недвижим имот. С оглед фактите по делото ЕСПЧ счита, че съдебният изпълнител не е предприел достатъчно адекватни мерки за изпълнение на съдебното решение, което е довело до невъзможност за жалбоподателите да ползват притежанията си. Според Съда начинът на провеждане на изпълнителното производство, неговата продължителност и положението на несигурност, в

¹⁶ Решението е окончателно.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202751>

което жалбоподателите са били поставени, са нарушили справедливия баланс между техните права и обществения интерес.

Фактите и оплакванията

През 1992 г. по реда на Закона за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти на жалбоподателите е възстановена собствеността върху парцел земя с къща върху нея. Кметът на Варна издава заповед лицата, които живеят на мястото, да го напуснат и да разрушат незаконно вдигнатите от тях постройки. Едно от тези лица, П.Ц., обжалва заповедта, но неуспешно. С окончателно решение от 2002 г. жалбоподателите осъждат П.Ц. да върне имота, да спре да строи върху земята и да премахне наличните постройки. Въз основа на съдебното решение е издаден изпълнителен лист и жалбоподателите се обръщат към съдебен изпълнител за изпълнение на акта.

През 2003 г. съдебният изпълнител отказва да предприеме действия за предаване на имота, като счита, че изградените от П.Ц. постройки подлежат на узаконяване. След като този отказ е отменен по съдебен ред, съдебният изпълнител насрочва дата за предаване на имота, но я отлага на два пъти поради нередовно призоваване на длъжника. По молба на жалбоподателите през 2007 г. Окръжен съд – Варна постановява, че държавният съдебен изпълнител не е предприел необходимите действия за изпълнение на съдебното решение и му разпорежда да го направи. През 2007 г. и 2008 г. съдебният изпълнител насрочва общо две дати за предаване на имота, отново безуспешно. В решение от 2010 г. Варненският окръжен съд конкретизира постройките, които П.Ц. следва да премахне. Решението от 2002 г. все още не е изпълнено.

Пред ЕСПЧ жалбоподателите се оплакват, че отказът на властите да изпълнят влязлото в сила съдебно решение е нарушил правата им по чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията (защитата на собствеността). В хода на производството пред Съда жалбоподателите са починали и са заместени от своите наследници.

Правото

Съдът отбелязва, че окончателното съдебно решение не е било изпълнено за дълъг период от време, като това не се дължи на жалбоподателите, които два пъти са оспорили пред съд бездействието на съдебния изпълнител. Въпреки че Окръжен съд – Варна е постановил, че съдебният изпълнител е длъжен да изпълни решението и му е разпоредил да предприеме действия за това, за период от пет години последният е насрочил само няколко дати за предаване на имота, като в началото не е призовавал длъжника редовно. Освен това, съдебният изпълнител никога не се е възползвал от правомощието си по чл. 527 от ГПК за налагане на глоби на длъжника или от възможността да поиска съдействие от полицейските органи съгласно чл. 431, ал. 2 от ГПК. Ето защо ЕСПЧ счита, че неизпълнението на влязлото в сила съдебно решение поради липсата на достатъчно адекватни мерки, предприети от страна на съдебния изпълнител, е довело до

невъзможност за жалбоподателите да ползват притежанията си. Според Съда начинът на провеждане на изпълнителното производство, неговата продължителност и положението на несигурност, в което жалбоподателите са били поставени, са нарушили справедливия баланс между техните права и обществения интерес.

С оглед на горното, ЕСПЧ намира нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията. Той присъжда на наследниците на жалбоподателите обща сума от 25 000 евро за имуществени и неимуществени вреди.

**■ „Димо Димов и други срещу
България“
жалба № 30044/10**

Решение от 07.07.2020 г.¹⁷

Нарушения на чл. 5 § 4 и § 5 от Конвенцията

Делото касае оплаквания по чл. 5 §§ 3, 4 и 5 относно продължителността на задържането на жалбоподателите под стража, липсата на ефективен съдебен контрол върху законността и необходимостта от задържането, недостатъчна бързина при разглеждане на исканията им за освобождаване, както и невъзможността да получат обезщетение на национално ниво за твърдените нарушения. ЕСПЧ обявява за недопустими оплакванията на първите трима жалбоподатели поради злоупотреба с правото на индивидуална жалба, тъй като не са го уведомили, че са завели иски по чл. 2 от ЗОДОВ. По отношение на четвъртия жалбоподател Съдът приема, че няма качеството на жертва на твърдяно нарушение на чл. 5 § 3 от Конвенцията, тъй като в производството по предявения от него иск по ЗОДОВ е получил обезщетение за прекомерната продължителност на задържането му под стража. ЕСПЧ намира нарушение на чл. 5 § 4 от Конвенцията спрямо четвъртия жалбоподател поради липсата на мотиви на два от съдебните актове, с които е продължено неговото задържане, поради липсата на бързина при разглеждане на исканията му за отмяна на

45

¹⁷ Решението е влязло в сила на 07.10.2020 г.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-203849>

задържането под стража, както и поради наложената му забрана да подава нови искания за отмяна на задържането. Съдът установява нарушение и на чл. 5 § 5 от Конвенцията като посочва, че поради липсата на ретроактивно действие на измененията в ЗОДОВ, жалбоподателят и към настоящия момент не разполага с възможност да получи на национално ниво обезщетение за нарушенията по чл. 5 § 4 от Конвенцията.

Фактите и оплакванията

По време на процесните факти първите трима жалбоподатели са полицаи в гр. Стара Загора, а четвъртият е бизнесмен в града. На 16 ноември 2009 г. спрямо тях е наложена мярка за неотклонение задържане под стража поради наличие на основателно съмнение за извършване на престъпна дейност, свързана с изнудвания на собственици на нощни клубове в града, с цел да ползват услугите на определена охранителна фирма.

В хода на задържането жалбоподателите депозират общо три молби за изменение на мярката за неотклонение, които са отхвърлени. На 16 и 17 ноември 2010 г. всички жалбоподатели били освободени поради изтичане на максималния законов срок на задържане под стража. На 8 август 2014 г. наказателното производство срещу тях било прекратено.

Пред ЕСПЧ четиримата жалбоподатели се оплакват, че е нарушено правото им на свобода и сигурност, гарантирано от чл. 5 § 3 от Конвенцията поради прекомерната продължителност на задържането им в рамките на предварителното производство. Позовавайки се на чл. 5 §§ 4 и 5 (право на разглеждане в кратък срок на законността на задържането и право на обезщетение), те твърдят липсата на упражнен ефективен съдебен контрол върху законността и необходимостта от задържането, недостатъчна бързина при разглеждане на исканията им за освобождаване, както и невъзможността да получат обезщетение на национално ниво за твърдените нарушения на правата им.

Правото

Правителството повдига изрично възражение по отношение на четвъртия жалбоподател, че представените пред Съда оплаквания представляват злоупотреба с правото на жалба, тъй като на национално ниво е завел иск, с правно основание чл. 2, ал. 1, т. 3 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди (ЗОДОВ), като съответно му е било присъдено обезщетение. В тази връзка Съдът отправя изрично искане и до другите трима жалбоподатели да предоставят информация дали са сезирали националния съд по реда на ЗОДОВ. Установява се, че всеки един от тримата жалбоподатели е водил дело за вреди, причинени от прокуратурата. Исковете им са били уважени, като през 2016 г. и съответно 2018 г. всеки е получил обезщетение в размер на 60 000 лв. Тази информация не е била предоставена своевременно на Съда,

въпреки наличието на задължение за оказване на съдействие и същественото ѝ значение при разглеждане на жалбата. Дори при оспорване възраженията на правителството, че завеждането на искова претенция по ЗОДОВ съставлява ефективно вътрешноправно средство за защита, процесуалният представител на жалбоподателите се ограничава само да твърди, че не е необходимо същият да бъде изчерпан, без да посочи, че са се възползвали от този ред за защита.

Тези обстоятелства дават основание на Съда да заключи, че тримата жалбоподатели са се опитали да го поведат, поради което обявява, че жалбата в тази ѝ част представлява злоупотреба с правото на индивидуална жалба съгласно чл. 35 §§ 3 и 4 от Конвенцията.

Четвъртият жалбоподател по собствена инициатива е уведомил Съда за подадения иск по ЗОДОВ, поради което неговите оплаквания са допуснати за разглеждане по същество.

Спрямо него ЕСПЧ приема, че е изгубил качеството си на „жертва“ на твърдяно нарушение по чл. 5 § 3 от Конвенцията, тъй като по отношение на прекомерната продължителност на мярката за неотклонение задържане под стража е получил обезщетение с уважаването на предявения иск по чл. 2, ал.1, т. 3 ЗОДОВ, което обосновава несъвместимост *ratione personae* на оплакването.

По отношение на останалите му оплаквания по чл. 5 §§ 4 и 5 от Конвенцията Съдът посочва, че не са били засегнати по никакъв начин от националните съдилища, поради което ги приема за допустими.

ЕСПЧ отхвърля възражението за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита, тъй като към датата на подаване на въпросната жалба, а именно на 8 май 2010 г., не са били приети законовите изменения в ЗОДОВ, даващи възможност за пряко позоваване на чл. 5 от Конвенцията, поради което не може да се очаква, че той е следвало да води дело по този ред.

Съдебен контрол върху законността и необходимостта от задържане под стража е осъществяван няколкократно, като в тази връзка са постановени общо осем съдебни акта. Според Съда в повечето случаи съдилищата са дали надлежна аргументация относно наличието на основателно съмнение, че обвиняемият е осъществявал престъпна дейност, за която надлежно му е било повдигнато обвинение. ЕСПЧ отбелязва, че две конкретно посочени решения не съдържат мотиви в тази насока, въпреки че наличието на основателното съмнение е условие *sine qua non* за продължаване на задържането под стража. Според Съда липсата на каквато и да било мотивация ограничава обхвата на съдебния контрол върху редовността на мярката и лишава нейното обжалване от ефективност в светлината на чл. 5 § 4 от Конвенцията.

Съдът приема, че искането на жалбоподателя за отмяна на задържането под стража, подадено на 28 януари 2010 г. е разгледано в рамките на четири дни и не е налице проблем с оглед срочността при произнасянето. По отношение на следващото искане, депозирано на 18 март 2010 г., на властите е отнело деветнадесет дни да го изпратят от Софийска градска прокуратура до Окръжен съд – Стара Загора, който срок според Съда е прекомерен. ЕСПЧ приема, че задължение на държавата е да приеме подходящи вътрешни

процедури, за да изпълни задълженията си по чл. 5 § 4 от Конвенцията.

Според Съда националното право не предвижда правна възможност за автоматичен съдебен контрол върху необходимостта от продължаване на мярката за неотклонение задържане под стража, а същият се осъществява по инициатива на задържаните. При налагане на максимално допустимата по закон двумесечна забрана за подаване на нови искания, националният съд не е изложил никакви мотиви. Също така жалбоподателят не е злоупотребил до този момент с това свое право. Освен това наказателното производство е било все още висящо, поради което е можело да бъдат събрани нови доказателства, които да опровергават наличието на основателно съмнение в извършването на съответната престъпна дейност. С оглед на това липсата на солидни и убедителни аргументи за налагане на посочената забрана обосновава нарушение на чл. 5 § 4.

Според Съда предявяването на иска по чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ не е довело до признаване на нарушение на правата на четвъртия жалбоподател, произтичащи от чл. 5 § 4, както и на присъждането на обезщетение, тъй като съдилищата не са разгледали по никакъв начин спазването на тези процесуални гаранции. ЕСПЧ посочва, че считано от 15 декември 2012 г., разпоредбата на чл. 2, ал.1, т. 2 ЗОДОВ позволява на всяко заинтересовано лице възможността да претендира имуществена обезвреда, като се позове на чл. 5 § 4 от Конвенцията. Това вътрешноправно средство става част от вътрешното право едва две години след приключване на задържането на четвъртия жалбоподател, като въвеждането му следва и постановяването на съдебните решения, които са предмет на оплакване по настоящата жалба. Предвид липсата на ретроактивно действие на ЗОДОВ, Съдът приема, че жалбоподателят и понастоящем не разполага с възможност да получи на национално ниво обезщетение за нарушението по чл. 5 § 4, поради което установява самостоятелно нарушение чл. 5 § 5 от Конвенцията.

С оглед на горното, ЕСПЧ присъжда в полза на четвъртия жалбоподател сумата от 5 000 евро за неимуществени вреди, както и сумата от по 1 955 евро за разходи и разноски.

■ „Фъртунова и Коленичев срещу
България“
жалба № 39017/12

Решение от 16.06.2020 г.¹⁸

Решение по допустимост

Жалбоподателите, позовавайки се на чл. 8 и чл. 14 от Конвенцията се оплакват поради невъзможността да изберат фамилното име на децата си. Двамата нямат сключен граждански брак и живеят заедно с децата си, като вторият жалбоподател е припознал и двете деца и на основание чл. 14 от ЗГР те са получили неговото фамилно име. ЕСПЧ отхвърля жалбата като недопустима поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита. Съдът отбелязва, че жалбоподателите не са подали жалба пред Комисията за защита от дискриминация, чието решение впоследствие би подлежало и на съдебен контрол. В случай че КЗД установи нарушение, жалбоподателите са могли да предявят иск за обезщетение по чл. 74 ЗЗДискр. За жалбоподателите е била открита възможността да предявят иск по чл. 71 ЗЗДискр. Те са можели да инициират и производство за промяна на фамилното име. Съдът подчертава, че принципът на субсидиарност е особено уместен в контекста на оплаквания по чл. 8 и чл. 14 от Конвенцията. Настоящият случай поставя сложния и деликатен въпрос за установяване на справедлив баланс между правата на личен живот на жалбоподателите и публичния интерес от осигуряване на предсказуемост и стабилност на гражданските отношения и произхода на лицата. Поради това за Съда би било изключително важно да разбере как националните съдилища биха решили този въпрос. Националните съдилища по принцип са в по-добра позиция от Съда за извършване на такава оценка и техните възгледи са от централно значение при разглеждането на жалби от ЕСПЧ.

**Фактите и
оплакванията**

Жалбоподателите нямат сключен граждански брак и живеят с двете си деца. Г-н Коленичев е

¹⁸ Решението е обявено на 09.07.2020 г. и е окончателно.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-203882>

припознал децата, с декларации пред нотариус съответно през 2011 г. и 2014 г. В съответствие с желанието на двамата родители децата да носят фамилното име на майката, при съставянето на декларацията по отношение на бащинството на първото дете, г-н Коленичев заявил пред нотариуса своето желание детето да бъде регистрирано с фамилното име на майката. Нотариусът обаче отказал да удостовери тази декларация, като се позовал на чл. 14 от Закона за гражданската регистрация (ЗГР). В резултат на това дъщерята на жалбоподателите била регистрирана от длъжностно лице по гражданско състояние с фамилното име на бащата, противно на желанието на родителите. Тъй като според българското законодателство децата от едни и същи родители се вписват с еднакво фамилно име, второто дете, което също било припознато от бащата, отново било вписано с фамилното име на бащата, противно на желанието на двамата родители.

Жалбоподателите повдигат оплаквания пред ЕСПЧ на основание чл. 8 от Конвенцията поради невъзможността да изберат фамилното име на техните деца. Първият жалбоподател се оплаква и по член 14 във връзка с член 8 от Конвенцията поради невъзможността неомъжената жена, чиито деца са били законно припознати от техния баща, да предаде на своите деца нейното фамилно име, за разлика от бащата, нежененият мъж, чието фамилно име автоматично по закон се предава на техните деца.

Правото

ЕСПЧ специално посочва, че в Препоръка 1271(1995) на Парламентарната асамблея на Съвета на Европа Парламентарната асамблея препоръчва на Комитета на министрите на Съвета на Европа да поиска от държавите членки да предприемат подходящи мерки за прилагане на строго равенство между майката и бащата по отношение на предаване на фамилия на децата им.

В решението си Съдът отхвърля жалбата като недопустима поради това, че жалбоподателите не са се опитали да изчерпат достъпните вътрешноправни средства за защита преди да подадат жалба до ЕСПЧ.

Съдът отбелязва, че жалбоподателите са могли да подадат жалба за дискриминация пред Комисията за защита от дискриминация (КЗД) по реда на чл. 50 Закона за защита от дискриминацията (ЗЗДискр.). Решенията на Комисията са предмет на съдебен контрол по същество пред административните съдилища. В случай че КЗД установи нарушение, жалбоподателите са могли да предявят иск за обезщетение по чл. 74 ЗЗДискр. Въпреки че обезщетението само по себе си не би отстранило последствията от каквато и да е дискриминация, то е от значение в допълнение към възможността КЗД да даде задължителни предписания на съответния орган.

ЕСПЧ оставя открит въпроса във връзка с ефективността на чл. 47, т. 8 ЗЗДискр. като вътрешноправно средство за защита. Съдът изтъква, че КЗД няма правомощия да дава задължителни препоръки на Народното събрание по отношение на закони, за които е установено, че съдържат дискриминационни разпоредби, но

отбелязва примери за препоръки на КЗД довели до законодателни промени.

Съдът приема аргумента на правителството, подкрепен с практика, че за жалбоподателите е била открита възможността да предявят иск по чл. 71 ЗЗДискр. В края на иницирираното производство националният съд би могъл да установи, че е налице дискриминация и да разпореди на съответния орган да възстанови положението и да предостави съответстващо обезщетение.

На следващо място Съдът разглежда ефективността на правното средство за защита, предвидено по чл. 19, ал. 1 ЗГР. ЕСПЧ отбелязва, че българското законодателство изрично предвижда възможността за иницириране на гражданско производство за промяна на фамиленото име. Освен това искът не е ограничен от конкретен давностен срок или какъвто и да е *res judicata* ефект на постановеното съдебно решение. Подобни искове обаче често са отхвърляни поради позоваването на съда на императивния характер на съответните законови разпоредби, които регламентират формирането на имената на децата.

Съдът специално подчертава обаче, че принципът на субсидиарност е особено уместен в контекста на оплаквания по чл. 8 и чл. 14 от Конвенцията. Съдът трябва да се справи със сложния и деликатен въпрос за установяване на справедлив баланс между различните права – в настоящия случай правата на личен живот на жалбоподателите и публичния интерес от осигуряване на предсказуемост и стабилност на гражданските отношения и произхода на лицата. Поради това за ЕСПЧ би било изключително важно да разбере как националните съдилища биха решили този въпрос, ако жалбоподателите го бяха отнесли до тях. Националните съдилища по принцип са в по-добра позиция от Съда за извършване на такава оценка и техните възгледи са от централно значение при разглеждането на жалби от ЕСПЧ.

Съдът отбелязва, че неговата роля, за разлика от ролята на националният съд, не е да извършва преглед на националното законодателство *in abstracto*. ЕСПЧ установява, че като са пропуснали да иницирират производство на национално ниво, жалбоподателите не са дали на националните съдилища възможност да се произнесат по въпроса за фамиленото име на децата им, както и да обяснят възможни аргументи срещу такава промяна при отхвърляне на иска.

Накрая, ЕСПЧ разглежда чл. 15 от Закона за съдебната власт, а именно възможността за националните съдилища да отнесат въпроса за потенциална противоконституционност на законови разпоредби до Върховния касационен съд, който от своя страна да сезира Конституционния съд. ЕСПЧ отбелязва, че тази възможност не е била пряко достъпна за жалбоподателите, тъй като те не са предявили иск по ЗГР. Съдът намира, че не би могло да се изключи въпросът дали законовата разпоредба за формиране на фамилни имена е дискриминационна да достигне и да бъде разгледан от Конституционния съд, ако беше иницирирано вътрешно производство.

В заключение, предвид значението на принципа на субсидиарност, Съдът намира, че оплакванията на жалбоподателите трябва да бъдат отхвърлени съгласно член 35 §§ 1 и 4 от Конвенцията,

поради неизчерпване на вътрешноправните средства за правна защита и единодушно обявява жалбата за недопустима.

■ „Y.T. срещу България“ жалба № 41701/16

Решение от 09.07.2020 г.¹⁹

Нарушение на чл. 8 от Конвенцията

Делото касае оплакване по чл. 8 от Конвенцията поради отказа на българските съдилища да променят вписванията относно неговия пол, собственото име, бащиното и фамилното име на жалбоподателя в Регистъра на населението. Съдът отбелязва, че националните съдилища са отхвърлили предявения иск, считайки че общественият интерес изисква правна промяна на пола да не бъде позволена. Съдилищата обаче не са дали обяснение в мотивите си що се отнася до конкретната природа на обществения интерес и не са извършили преценка за пропорционалност спрямо правото на жалбоподателя да бъде призната половата му идентичност. ЕСПЧ определя това като неоснователна твърдост в мотивите на националните съдилища, която е поставила жалбоподателя за неразумен и продължителен период в затруднено положение, в което той вероятно е изпитвал чувства на беззащитност, унижение и безпокойство.

Фактите и оплакванията

Жалбоподателят, Я.Т. е български гражданин, роден през 1970 г. и живее в Стара Загора (България). При раждането си, полът на Я.Т. е записан в Регистъра за гражданското състояние като женски, заедно с женски имена. Въпреки това обаче той твърди, че се е осъзнал като индивид от мъжки пол в юношеска възраст и че е живял сред обществото като мъж с мъжки имена. Я.Т. съжителства от 2008 година с жена, която през 2010 г. ражда дете чрез изкуствено осеменяване от донор. Я.Т. и детето считат взаимоотношенията си като такива между баща и син. На снимката на личната му карта, издадена през 2011 година, външният вид на Я.Т. е на мъж.

През 2014 г. в контекста на процес по промяна на пола си, Я.Т. доброволно е опериран с цел премахване на млечните жлези и

¹⁹ Решението е влязло в сила на 09.10.2020 г.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-203898>

паренхимната тъкан на гърдите. През 2015 г. Я.Т. подава пред районния съд иск за промяна на собственото, бащиното и фамилното име, вписани в електронния регистър на населението, заедно с обозначението на неговия пол и ЕГН; Я.Т. твърди, че вписаните в регистъра данни не съответстват на действителността. Искът е отхвърлен от районния съд. Я.Т. подава жалба срещу първоинстанционното решение. През 2016 г. окръжният съд потвърждава решението на районния. Наред с други доводи, националният съд изтъква, че хирургическите операции не променят истинския пол на индивида, а единствено променят външния му вид и половата морфология.

Като се позовава на член 8 (право на зачитане на личния и семейния живот), Я.Т. се оплаква от отказа на българските съдилища да променят вписванията относно неговия пол, собствено име, бащино и фамилно име в Регистъра на населението.

Правото

Съдът отбелязва, че правната рамка, приложена в настоящия случай, е позволила на Я.Т. да подаде искане за признаване на промяна на пола и това искане да бъде разгледано по същество. Жалбоподателят е желал да се подложи на операция с цел завършване на процеса по промяна на пола, но това е могло да се случи единствено след предварително признаване на въпросната промяна със съдебно решение. Я.Т. не твърди, че е бил задължен да се подложи на операция против волята си или като единствен начин да получи правно признаване на половата си идентичност. Следователно делото не се отнася до намеса с правото на Я.Т. на телесен интегритет.

На следващо място Съдът приема, че е наложително да се определи дали отказът на националните съдилища да уважат исканията на жалбоподателя за промяна на вписания в Регистъра на населението пол представлява несъразмерна намеса в правото му на зачитане на личния му живот. Съдът приема, че в настоящия случай националните съдилища са отчели обстоятелството, че Я.Т. е транссексуален въз основа на подробната информация свързана с психологическото и медицинското му състояние, заедно със семейния и социалния му начин на живот. Въпреки това, съдилищата са отказвали да разрешат промяна на вписания в регистъра пол. Мотивите за тези решения посочват множество доводи и са основани на три основни елемента. Първо, съдилищата са изразили убеждението, че смяната на пола не е възможна в случаите, когато индивидът е бил роден с физиологичните характеристики на обратния пол. Второ, съдът постановява, че социо-психологичните стремежи не могат сами по себе си да бъдат достатъчни, за да се уважи искането за промяна на пола. Последно, националното законодателство не съдържа никакви критерии, които биха позволили подобна правна промяна на пола. Във връзка с последния довод окръжният съд изрично е заявил, че не отдава никакво значение на съдебната практика що се отнася до това дали е подходящо да се признава смяна на пола независимо от това дали е налице предходна медицинска интервенция.

Следователно, националните съдилища са установили, че Я.Т. е започнал процес по смяна на пола, променяйки външния си вид и че социалната и семейната му идентичност вече е била тази на мъж в течение на известно време. Въпреки това, по същество, те са счели, че общественият интерес изисква правна промяна на пола да не бъде позволена и в следствие на това са отхвърлили иска му. Съдилищата обаче не са дали обяснение в мотивите си що се отнася до конкретната природа на обществения интерес и не са извършили преценка за пропорционалност спрямо правото на жалбоподателя да бъде призната половата му идентичност.

При тези обстоятелства Съдът не може да определи на какъв обществен интерес се обосновава отказа положението на Я.Т., като представител от мъжки пол да бъде отразено със съответно вписване, отразяващо това положение в Регистъра на населението. Съдът определя това, като неоснователна твърдост в мотивите на националните съдилища, която е поставила Я.Т. в продължение на неразумен и продължителен период в затруднено положение, в което той вероятно е изпитвал чувства на беззащитност, унижение и безпокойство.

В заключение Съдът приема, че отказът на националните власти да признаят юридически промяната на пола на Я.Т. без да дадат достатъчни и релевантни причини и без да обяснят защо е било възможно да се признае същия вид промяна на пола в други случаи, съставлява неоправдана намеса в правото на жалбоподателя на зачитане на личния и семейния му живот. Следователно е налице нарушение на чл. 8 от Конвенцията.

Съдът присъжда на жалбоподателя обезщетение в размер на 7 500 евро за морални вреди и 4 150 евро за разноски по делото.

■ „Райнови срещу България“ жалба № 53304/18

Решение от 02.06.2020 г.²⁰

Решение по допустимост

Делото касае оплакване по чл. 2 от Конвенцията, че полицията не е предприела достатъчни действия, за да опазят живота на сина на жалбоподателите, както и оплакване по чл. 13 от Конвенцията за липса на ефективно вътрешноправно средство за защита. Съдът обявява оплакването по чл. 2 от Конвенцията за явно необосновано като приема, че предвид сложността и бързото изостряне на ситуацията, при която синът на

²⁰ Решението е обявено на 25.06.2020 г. и е окончателно.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-203531>

жалбоподателите е загинал, полицията не е могла да предвиди възникването на риск за неговия живот, и предприетите действия са били адекватни в контекста на случващото се. Съдът приема за явно необосновано и оплакването по чл. 13 от Конвенцията като посочва, че искът за вреди по чл. 1 от ЗОДОВ по принцип би могъл да бъде адекватно вътрешноправно средство за защита, а фактът, че техният иск е отхвърлен не означава, че не са получили ефективна защита на национално ниво.

**Фактите и
оплакванията**

Жалбоподателите са родители на г-н Б. Р., който на 4 юли 2010 г. е пребит до смърт в хода на междусъседска свада, прераснала в групово насилие в столичен квартал с преобладаващо ромско население.

На 4 юли 2010 г. около 4 часа започва разправа между двама съседни – един от български и едни от ромски произход. Полицията е уведомена и изпраща екип от двама души. Междувременно, след кратко прекъсване на конфликта, съседът от български произход, г-н Х.Л., се завръща с приятели, сред които и синът на жалбоподателите, г-н Б. Р. Скоро след това се събира тълпа от между 50 и 100 души от ромски произход, въоръжени с подръчни средства. Двамата полицейски служители пристигат на мястото на събитието, като въпреки опитите си не успяват да овладеят тълпата, която ги преодолява и нахлува в двора на Х.Л. Извикано е подкрепление. Междувременно намиращият се зад къщата на Х.Л. син на жалбоподателите получава множество удари в главата и тялото от четирима души, въоръжени с импровизирани оръжия. На мястото пристигат 6 допълнителни полицейски екипа и тълпата и нападателите на г-н Б.Р. се разпръскват. Няколко минути след това пристига екип за спешна медицинска помощ, но синът на жалбоподателите вече е починал.

Във връзка със смъртта на г-н Б. Р. незабавно е образувано наказателно производство и четирима души са обвинени в квалифицирано убийство. Един от тях умира в хода на процеса, а останалите трима са осъдени на по 16 години затвор с окончателно решение на ВКС от януари 2016 г.

През юни 2015 г. жалбоподателите завеждат срещу СДВР иск по чл. 1 от ЗОДОВ, като твърдят, че полицията не е предприела адекватни мерки, за да защити живота на сина им. АССГ разпитва свидетели. Събрани са писмени доказателства – съдебните актове от наказателното производство и документи от вътрешна проверка на полицията за действията на служителите ѝ по време на инцидента, както и записи от радио ефира на дежурната оперативна част (ОДЧ).

С решение от 10 ноември 2016 г. административният съд отхвърля иска на жалбоподателите, като изрично се позовава на стандартите, развити в практиката на ЕСПЧ, относно обхвата на позитивното задължение на държавата да предприема активни действия за опазване на човешкия живот от посегателства на трети

лица. АССГ приема, че полицията не е имала основание да предполага, че първоначалният междусъседски конфликт ще ескалира по подобен начин, че развитието на ситуацията е било изключително бързо, първоначално пристигналите на мястото полицейски служители са предприели адекватни и разумни действия и поради хаотичността на обстановката и липсата на видимост към местоизвършването на убийството, не са могли да предполагат, че е съществувал непосредствен риск за живота на г-н Б. Р.

На 04.05.2018 първоинстанционното решение е потвърдено от ВАС.

Пред ЕСПЧ жалбоподателите се оплакват по чл. 2 от Конвенцията, че полицията не е предприела достатъчни действия, за да опазят живота на сина им. Като се позовават на чл. 13 от Конвенцията, те твърдят, че не са имали ефективно вътрешноправно средство за защита във връзка с предходното оплакване.

Правото Съдът отбелязва, че чл. 2 от Конвенцията изисква от властите да предприемат превантивни оперативни мерки, за да защитят лице, чийто живот е в риск от престъпно посегателство от друго. Това позитивно задължение няма да е спазено, ако властите са знаели или е трябвало да знаят за съществуването на действителен и непосредствени риск за живота на лицето и въпреки това не са предприели необходимите действия, които разумно биха могли да се очакват от тях, за да предотвратят този риск. В конкретния случай, предвид съдържанието на първоначалния сигнал, полицията не е могла да предвиди последващото събиране на тълпа и ескалиране на насилието, както и възникването на риск за живота на г-н Р.Б. Първоначално пристигналите на мястото органи на реда са предприели адекватни действия предвид сложността и бързото изостряне на ситуацията, както и многобройността и напрежението на тълпата. Като взема тези обстоятелства предвид, Съдът приема, че оплакването на жалбоподателите по чл. 2 от Конвенцията е явно необосновано.

Съдът постановява също, че искът за вреди по чл. 1 от ЗОДОВ по принцип би могъл да бъде адекватно вътрешноправно средство за защита от неизпълнение на позитивното задължение на държавата по чл. 2 от Конвенцията да опазва живота на едно лице от неправомерни действия на друго. В конкретния случай националните съдилища са извършил преценка на твърдените от жалбоподателите факти в съответствие със стандартите, развити в практиката на Съда. Фактът, че искът на жалбоподателите е бил отхвърлен, не означава, че те не са получили ефективна защита на правата си на национално ниво. По тези причини Съдът приема, че оплакването на жалбоподателите по чл. 13 от Конвенцията е явно необосновано.

■ „Ваньо Тодоров срещу България“ жалба № 31434/15

Решение от 21.07.2020 г.²¹

Нарушение на чл. 2 от Конвенцията

Делото касае оплакване по чл. 2 от Конвенцията. Жалбоподателят твърди, че националните власти не са проучили някои линии на разследване относно смъртта на неговия брат. Също така въз основа на задължителната практика на Върховния съд относно кръга на лицата, легитимирани да претендират обезщетение от смъртта на техен близък, съдилищата са отказали да конституират жалбоподателя като пострададал в наказателното производство. ЕСПЧ приема, че не са налице данни, които компрометират ефективността на разследването по смисъла на чл. 2 от Конвенцията, както и че жалбоподателят в достатъчна степен е бил включен в наказателното производство, поради което чл. 2 не е нарушен в този аспект. Съдът приема обаче, че е налице нарушение на чл. 2 поради липсата в относимия период на средство за защита, което би позволило на жалбоподателя да претендира обезщетение за неимуществени вреди, въпреки че той е единствен член на семейството и единствен наследник на покойния си брат и двамата са поддържали близки отношения.

Фактите и оплакванията

На 25 януари 2014 г. жалбоподателят намира тялото на починалия си брат в двора на къщата му, намираща се в село в района на гр. Враца. Незабавно било образувано досъдебно производство. Двама от разпитаните свидетели разказват, че са видели Г.В., съсед на жертвата, да спори с него и да го удря с дървена тояга. На 28 януари Г.В. е привлечен в качеството на обвиняем за убийство. Извършени са и множество други процесуално-следствени действия. Жалбоподателят е разпитван на 25 и 27 януари 2014 г. и на 23 май 2014 г. На 8 юли 2014 г. разследването е предявено на жалбоподателя и в продължение на около час той е имал възможност да се запознае с материалите лично и в присъствието на адвокат.

На 31 юли 2014 г. жалбоподателят подава оплакване, че не е конституиран като пострададало лице. С постановление на Окръжна прокуратура – Враца е отказано конституирането му като пострададал,

²¹ Решението е влязло в сила на 21.10.2020 г.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-203808>

тъй като само наследниците на починалия, които са претърпели неимуществени вреди вследствие неговата смърт биха могли да имат такова качество, а въз основа на практиката на Върховния съд, кръгът на тези лица е ограничен до съпрузи, деца и родители.

На 5 ноември 2014 г. е внесен обвинителен акт срещу Г.В. В първото съдебно заседание, проведено на 1 декември 2014 г., за което г-н Тодоров е бил уведомен, той изразява желание да бъде конституиран като частен обвинител и граждански ищец, претендирайки и обезщетение за вредите вследствие откраднатите вещи от дома на неговия брат. Окръжен съд – Враца посочва, че той е единственият наследник на брат си, но приема, че не е от кръга на близките членове на семейството, които съгласно указанията на Върховния съд, биха могли да претендират обезщетение за неимуществени вреди. Доколкото претендира имуществени вреди вследствие на отнемане на вещи от дома на неговия брат, съдът посочва, че те не произтичат от деянието, за което е повдигнато обвинение. На 5 януари 2015 г. Софийският апелативен съд потвърждава определението на Окръжен съд – Враца в частта относно отказа за конституиране на жалбоподателя като частен обвинител, а по отношение на отказа за конституиране като граждански ищец, обявява жалбата на г-н Тодоров за недопустима.

С присъда от 19 януари 2015 г. Окръжен съд – Враца признава подсъдимия за виновен, като му налага наказание 10 години лишаване от свобода. Присъдата е потвърдена от САС, а неговото решение е оставено в сила от ВКС на 9 октомври 2015г.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят повдига оплакване по чл. 2 (право на живот) от Конвенцията. Жалбоподателят твърди, че националните власти не са проучили някои линии на разследване, а съдилищата са отказали да го конституират като пострададал в наказателното производство за смъртта на неговия брат, което му е попречило да вземе участие в производството и да предяви иск за вреди.

Правото ЕСПЧ отбелязва на първо място, че след сигнала на жалбоподателя, незабавно е започнало разследване за смъртта на неговия брат, извършителят на деянието е идентифициран и наказателното производство е завършило с признаване на подсъдимия за виновен и налагане на наказание лишаване от свобода. Разследващите са взели предвид споменатите от жалбоподателя версии за събитията, но не са намерили нищо, което да ги подкрепи. Поради това ЕСПЧ не може да заключи, че властите не са предприели очевидна линия на разследване, което би компрометирало неговата ефективност по смисъла на чл. 2 от Конвенцията.

На следващо място, Съдът посочва, че оплакването на жалбоподателя относно невъзможността да бъде конституиран като страна в наказателното производство, съдържа два отделни аспекта, от една страна невъзможността да вземе участие в производството, а от друга страна – невъзможността да получи обезщетение за вредите, претърпени вследствие смъртта на неговия брат.

Съдът отбелязва, че в досъдебната фаза, жалбоподателят е бил разпитван и властите са го информирали за хода на разследването,

като същото му е било предявено. При предявяване на разследването жалбоподателят е имал възможност да изрази своето становище и искания за извършване на действия по разследването и разследващите органи са отговорили на неговите възражения в своите актове. Поради това, въпреки че по принцип отказът за конституирането на жалбоподателя като страна в производството и невъзможността му за участие в съдебната фаза, могат да повдигнат въпрос от гледна точка на процесуалните задължения по чл. 2 от Конвенцията, с оглед конкретните обстоятелства по делото ЕСПЧ приема, че жалбоподателят в достатъчна степен е бил включен в наказателното производство и чл. 2 не е нарушен в този аспект.

Във връзка с твърдяните от жалбоподателя имуществени вреди претърпени вследствие изчезването на различни вещи от дома на покойния му брат, ЕСПЧ посочва, че те не са последица от неговата смърт и следователно не попадат в рамките на процесуалните задължения на държавата по чл. 2 от Конвенцията.

По отношение на неимуществените вреди Съдът отбелязва, че в релевантния период въз основа на задължителните Постановления на Пленума на Върховния съд (ППВС № 4/1961 г., № 5/1969 г. и № 2/1984 г.) само лица от тесния семеен кръг (родители, деца и съпрузи) биха могли да претендират обезщетение за смъртта на техния близък, изключвайки други роднини като братя и сестри от кръга на правоимащите.

В сравнително-правен аспект Съдът посочва, че съществува консенсус сред проучените държави-членки по Конвенцията относно наличието на възможност за получаване на обезщетение за неимуществени вреди вследствие смъртта на близък. Налице са различия по отношение на условията и механизма на присъждане на обезщетение, както и относно легитимиранията лица. В по-голямата част от държавите, списъкът на тези лица не е предварително определен, а се преценява във всеки отделен случай съобразно критерии като семейна връзка с починалия, действително съществуваща емоционална връзка или взаимна помощ между лицата, съжителство или качеството на наследник. ЕСПЧ посочва, че много малко държави регулират толкова рестриктивно тази възможност, както българското право в относимия период.

Съдът освен това отбелязва, че впоследствие, националната съдебна практика се е променила като сега Върховният касационен съд приема, че лица извън изрично посочените в Постановленията на Пленума на Върховния съд, имат право да претендират обезщетение ако успеят да докажат, че с оглед връзката си с починалия, те са понесли страдания, сравними с тези на лицата от най-близкия семеен кръг (Тълкувателно решение № 1 от 21.06.2018 г. по тълкувателно дело № 1/2016 на ОСНГТК на ВКС). ЕСПЧ посочва, че макар това развитие в националното право само по себе си да не води до извода, че предишната ситуация противоречи на Конвенцията (*Zavoloka v. Latvia*, § 41), тази промяна в съдебната практика, приета за да бъде приведено българското законодателство в съответствие с Директива 2012/29/ЕС, трябва да се вземе предвид, за да се отбележи тенденцията в правните системи на договарящите държави.

При обстоятелства като тези в настоящия случай, когато жалбоподателят е единствен член на семейството и единствен наследник на покойния си брат и след като двамата са поддържали близки отношения, Съдът счита, че поради липсата в относимия период на средство за защита, което би позволило на жалбоподателя да претендира обезщетение за неимуществени вреди, държавата не е изпълнила задължението си да създаде съдебна система, способна да осигури „адекватно обезщетение“ по смисъла на чл. 2 от Конвенцията.

Съдът присъжда на жалбоподателя обезщетение за неимуществени вреди в размер на 12 000 евро, както и 3200 евро за разходи и разноски.

■ „Димитър Ангелов срещу България“ жалба № 58400/16

Решение от 21.07.2020 г.²²

Нарушение на чл. 3 от Конвенцията

Делото касае оплакване по чл. 3 от Конвенцията относно условията на задържане в Пазарджишкия затвор, където жалбоподателят излежава доживотна присъда, почти пълната изолация и липсата на достъп до смислени занимания. Съдът намира нарушение за периода на задържане до 2016 г. За периода след 2016 г. Съдът отхвърля оплакванията за пребиваване в лоши условия и липса на средства за защита, тъй като жалбоподателят вече е можел да използва нововъведените с промените в ЗИНС средства за защита, които оценява като ефективни. По отношение на производството по чл. 198 от ЗИНС е направена уговорката, че ефективността на процедурата ще зависи и от начина, по който администрацията и националният съд ще прилагат закона на практика, но към момента няма индикации за нейната потенциална неефективност.

Фактите и оплакванията

Жалбоподателят е български гражданин, роден през 1982 г. Той е бил задържан на различни основания и с прекъсвания от 1999 г. насам. В момента излежава доживотна присъда в Пазарджишкия затвор, където е настанен през 2013 г., и е поставен на специален режим. През 2016 г. жалбоподателят предявява иск пред националния съд за вреди. Той се оплаква от условията на задържане

²² Решението е влязло в сила на 21.10.2020 г.
<http://hudoc.echr.coe.int/?i=001-203841>

в Пазарджишкия затвор, като набляга най-вече на това, че е принуден да използва кофа за естествените си нужди поради липса на тоалетна и течаща вода в килията. Той твърди също така, че е в изолация през по-голямата част от денонощието и няма възможност да работи или учи. В окончателно решение от м. януари 2019 г. националният съд уважава иска частично и присъжда обезщетение в размер на 500 евро за материалните условия на задържане в Пазарджишкия затвор в периода ноември 2013 г. – април 2018 г. Съдът отбелязва, че през м. януари 2019 г. жалбоподателят е настанен заедно с друг осъден с доживотна присъда в килия с размер 15 кв.м, в която има изградена тоалетна и душ, отделени от останалата част от помещението.

Жалбоподателят се оплаква, че е бил настанен в лоши условия на задържане, в почти пълна изолация и без достъп до смислени занимания, в нарушение на чл. 3 от Конвенцията.

Съдът намира нарушение на чл. 3 от Конвенцията за периода на задържане преди 2016 г. поради лошите условия и почти пълната изолация на жалбоподателя, както и поради факта, че присъденото обезщетение в размер на 500 евро за пет години задържане в такива условия е крайно недостатъчно.

За периода след 2016 г. Съдът отхвърля оплакванията за пребиваване в лоши условия и липса на средства за защита, тъй като жалбоподателят вече е можел да използва нововъведените в националното законодателство средства за защита.

Съдът разглежда подробно трите средства за защита, предвидени в националното законодателство с промените в ЗИНЗС от 2017 г., за оплаквания на лишени от свобода на специален режим. Това са: (1) производството по преразглеждане на специалния режим, предвидено в чл. 198 от ЗИНЗС, (2) производството за защита срещу неоснователни действия или бездействия по чл. 276-283 (т.нар. превантивно средство) и (3) производството за обезщетяване на вреди по чл. 284-286 от ЗИНЗС. Съдът посочва, че няма причина процедурата по чл. 198 да се счита за неефективна в случаите, в които лицето твърди, че неоснователно е държано на специален режим. Прави се уговорката, че ефективността ѝ ще зависи и от начина, по който администрацията и националният съд ще прилагат закона на практика, но към момента няма индикации за нейната потенциална неефективност. По отношение на другите две производства, Съдът цитира практика на националния съд и установява, че двете производства представляват ефективни средства за защита, които следва да бъдат използвани.

Съдът присъжда обезщетение за неимуществени вреди в размер на 6000 евро.

Правото

■ „Велков срещу България“

жалба № 34503/10

Решение от 21.07.2020 г.²³

Нарушение на чл. 4 от Протокол № 7 към Конвенцията

*Делото касае оплакване, че жалбоподателят е осъден два пъти за едно и също деяние – в административно производство по Указа за борба с футболното хулиганство и в наказателно производство за хулиганство. Съдът отбелязва, че между двете производства е имало достатъчно близка времева връзка. Също така установяването на фактите и лишаването от свобода в административното производство не са взети предвид в наказателното производство. Особено значение Съдът придава на обстоятелството, че и двете производства са имали за цел да накажат дееца. Поради това Съдът намира, че не е имало достатъчно близка връзка по същество между административното и наказателното производство срещу жалбоподателя и двете производства не могат да се считат за част от един цялостен санкционен механизъм в националното право, насочен срещу феномена на футболното хулиганство. Съдът установява, че жалбоподателят е бил преследван и наказан за едно и също деяние в нарушение на принципа *ne bis in idem*.*

Фактите и оплакванията

На 17 май 2008 г. два микробуса с поддръжници на футболен клуб „Локомотив – Пловдив“, включително жалбоподателя, спират близо до стадиона в гр. Сандански, където се провежда мач между местния отбор и ЦСКА-София. Поддръжниците на Локомотив излезли от микробусите, запътили се към стадиона, опитали се да влязат в стадиона, започнали да хвърлят предмети по трибуната с фенове на ЦСКА и полицаите, които охранявали мероприятиято, и счупили прозорците на няколко превозни средства на паркинга до стадиона. Наложило се мачът да бъде прекъснат. В 8:50 ч. вечерта същия ден прокурор повдигнал обвинения и задържал жалбоподателя за 72 часа.

На следващия ден полицаи издали актове за административно нарушение на жалбоподателя и още шест други поддръжници на

²³ Решението е влязло в сила на 21.10.2020 г.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-203844>

Локомотив Пловдив и започнали производство по налагане на административно наказание. На 29 май 2008 г. Районен съд – Сандански осъдил г-н Велков за нарушаване на обществения ред по време на футболен мач и му наложил наказание по Указа за борба с футболното хулиганство „задържане в поделенията на МВР за срок от 15 дни“, както и му забранил да присъства на спортни събития за срок от две години.

Едновременно с административното производство, районният прокурор на Сандански започнал наказателно производство срещу г-н Велков за хулиганство. На 21 май 2008 г. Районен съд – Сандански определил мярка за неотклонение на жалбоподателя „задържане под стража“. На 20 януари 2009 г. жалбоподателят бил осъден за хулиганство. Присъдата била потвърдена от горестоящите съдилища.

Жалбоподателят повдига оплакване пред ЕСПЧ, че е бил осъден два пъти за едно и също деяние, в нарушение на чл. 4 от Протокол № 7 към Конвенцията.

Правото Съдът отбелязва, че осъщественото от жалбоподателя деяние е довело до две отделни производства, всяко от което е наказателно по смисъла на Конвенцията. Отбелязано е също така, че нарушенията, за които е бил осъден в двете производства, са се осъществили чрез едно и също изпълнително деяние по време на спортното мероприятие.

Двете производства започват по едно и също време и се развиват паралелно до 29 май 2008 г., когато административното производство завършва с окончателно решение. Наказателното производство продължава и приключва повече от две години и четири месеца по-късно, през м. октомври 2010 г. С оглед практиката си Съдът намира, че между двете производства е имало достатъчно близка времева връзка. По отношение на това дали е съществувала достатъчно близка връзка по същество Съдът постановява на първо място, че административното и наказателното производство са преследвали една и съща цел, по-конкретно наказание за грубото нарушение на обществения ред от жалбоподателя по време на футболния мач на 17 май 2008 г. На второ място, установяването на фактите в административното производство не е било взето предвид в наказателното. На трето място, присъдата с лишаване от свобода в първото производство не е била взета предвид в наказателното производство. Съдът обаче придава особено значение на обстоятелството, че и двете производства са имали за цел да накажат дееца. Поради това Съдът намира, че не е имало достатъчно близка връзка по същество между административното и наказателното производство срещу жалбоподателя и двете производства не могат да се считат за част от един цялостен санкционен механизъм в националното право, насочен срещу феномена на футболното хулиганство. Съдът установява, че жалбоподателят е бил преследван и наказан за едно и също деяние в нарушение на принципа *ne bis in idem*.

Съдът присъжда на жалбоподателя обезщетение за неимуществени вреди в размер на 2000 евро и 3000 евро за разноски.

■ „Шейтанова срещу България“

жалба № 42218/13

Решение от 01.09.2020 г.²⁴

Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията

Делото касае оплакване относно прекомерната продължителност на производство по реституция. В настоящия случай процедурата е приключила след около 14 години. Като приема, че производството по реституция е неоправдано забавено по вина на националните органи и позовавайки се на практиката си по редица сходни дела срещу България, Съдът установява нарушение на чл. 1 от Протокол 1 към Конвенцията.

Фактите и оплакванията Жалбоподателката г-жа Малена Василева Шейтанова е един от законните наследници на г-н М., тя има признато право върху половината от наследството на наследодателя.

През 1900 г. г-н М. придобива част от дунавския остров Цибър и през 1948 г. земята му е била отчуждена от комунистическата власт. През 1998 г., след приемането на Закона за възстановяване на собствеността върху горите и земите от горския фонд, наследниците на г-н М. иницирали производство за обезщетение на одържавените земи.

Развитието на това производство е детайлно представено в решението на ЕСПЧ по делото „Попов и Чонин срещу България“, жалба № 36094/08, заведена пред ЕСПЧ от другите наследници на същия наследодател.

На 12 декември 2000 г. компетентната земеделска комисия признала правото на собственост по отношение на 542 500 кв. м. гори. Тъй като реституцията в реални граници била невъзможна, поради това, че островът се намирал в гранична зона и следователно бил публична държавна собственост, поземлената комисия приела, че наследниците следвало да получат обезщетение.

През следващите няколко години властите опитвали да идентифицират подходящи по вид и размер гори. В тази връзка две решения на ОСЗГ Монтана, постановени през 2003 г. и 2009 г., били отменени от Районен съд – Монтана през 2007 г. и 2012 г., поради това, че по отношение на първото решение административният орган е определил на наследниците на г-н М. горски земи с ниско качество, а по отношение на второто, че противно на констатациите на поземлената комисия в района на Монтана е имало подходяща земя.

²⁴ Решението е окончателно.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-203831>

В резултат на това Районният съд в Монтана идентифицирал такава земя и разпоредил прехвърлянето ѝ на наследниците.

През 2013 г. - 2014 г. земеделските служби в Монтана и в съседните градове приели няколко решения, с които на наследниците на г-н М. били определени горски парцели. Последното от тези решения е от 28 януари 2014 г. До 2014 г. жалбоподателката и други наследници на г-н М. многократно отправяли до властите писмени оплаквания за забавянията в производството и за периодите на бездействие.

Правото

ЕСПЧ посочва, че жалбоподателката е повдигнала своите оплаквания на основание чл. 6, § 1 от Европейската конвенция за защита правата на човека, но приема, че оплакванията ѝ следва да бъдат разгледани по чл. 1 от Протокол 1 към Конвенцията.

Съдът отбелязва, че правното очакване на жалбоподателката да получи обезщетение вместо възстановяване е възникнало през 2000 г., когато местната поземлена комисия е признала правото на собственост на наследниците на г-н М. Процедурата е приключила около 14 години по-късно, в началото на 2014 г., с постановено решение за предоставяне на необходимото обезщетение.

Съдът подчертава, че настоящата жалба е сходна с жалбата *„Попов и Чонин срещу България“*, № 36094/08, заведена пред ЕСПЧ от наследници на същия наследодател. По случая има добре установена практика на Съда, отразена в решенията по делата *„Любомир Попов срещу България“*, жалба № 69855/01 и *„Петкова и други срещу България“*, жалба № 19130/04 и две други. ЕСПЧ изтъква също, че по множество предходни дела срещу България е констатирал нарушения на член 1 от Протокол № 1 от Конвенцията по отношение на прекомерната продължителност на производството по реституция.

Предвид това ЕСПЧ приема, че производството по реституция е неоправдано забавено по вина на националните органи и следователно има нарушение на чл. 1 от Протокол 1 към Конвенцията.

Съдът присъжда на жалбоподателката обезщетение в размер на 12000 евро за претърпени имуществени вреди, 4000 евро за претърпени неимуществени вреди и 527 евро за разходи и разноски.

■ „Йорданови срещу България“ жалба № 11157/11

Решение от 03.09.2020 г.²⁵

Нарушение на чл. 11 от Конвенцията

Делото касае оплакване от двамата жалбоподатели поради образуването срещу тях наказателно производство за опит да създадат политическа партия на религиозна основа. Те се оплакват от необоснована намеса в правото им на свободно сдружаване, както и от дискриминация. ЕСПЧ подчертава, че осъдителната присъда представлява една от най-сериозните форми на намеса в правото на свободно сдружаване, една от целите на което е защитата на мнения и свободата да бъдат изразени, особено когато се касае за политическа партия. Жалбоподателите не са изпълнили докрай процедурата за регистрация на политическа партия, в резултат на което партията не би могла да съществува и развива дейност. Целта на властите да осигурят мирното съжителство на етнически и религиозни групи в България, би могла да бъде постигната чрез такава процедура. Налице е възможност и да се поиска разпускане на партията ако е обявена за противоконституционна от Конституционния съд. Поради това, ЕСПЧ не вижда причина защо при конкретните обстоятелства е образувано наказателно производство срещу жалбоподателите.

Фактите и оплакванията

През 2008 г. жалбоподателите създали и регистрирали сдружение за интеграцията на турско езичното население в България. През юни 2009 г. те решили да издигнат монумент върху частен имот, тяхна собственост, в с. Славяново, в памет на мюсюлманските и християнски войници, убити по време на Руско-турската война от 1877-78 г. През юли 2009 г. местните строителни власти наредили спиране на строителните работи.

Жалбоподателите решили да създадат политическа партия, Мюсюлмански Демократичен Съюз. Учредителното събрание следвало да се състои на 26 септември 2009 г., края на Рамадан, в центъра на Славянино. Същата сутрин полицията информирала първия

²⁵ Решението е влязло в сила на 3.12.2020 г.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-204272>

жалбоподател, че е незаконно да се състои събрание без да е изпълнена предвидената в закона процедура.

В същия ден няколко стотин души се събрали в центъра на Славянино. Служител на община Попово връчил на първия жалбоподател заповед за прекратяване на събранието, тъй като за него не е било съобщено предварително. Въпреки това събранието продължило за около още 15 минути, през което време е гласувано за създаването на партия, приемането на устав и избирането на членове за управителните ѝ органи. Непосредствено след това е дадена пресконференция. Според правителството жалбоподателите са заявили, че целта на партията е да „защити правата на мюсюлманите в България“, че „държавата не е направила нищо за мюсюлманите в България, както и че България не е признала официално турското малцинство и „е било грешка България да се представя в Европа като държава с една нация“.

В следващите дни Районната прокуратура в Попово образувала наказателно производство срещу жалбоподателите за престъпление по чл. 166 от Наказателния кодекс за това, че са създали политическа организация на религиозна основа, и за нарушаване на реда във връзка със строежа на монумента. Първият жалбоподател също е обвинен в организирането на събрание в нарушение на законоустановените правила, престъпление по чл. 174а, ал. 2 от НК.

С присъда от 1 септември 2010 г. районният съд признал двамата жалбоподатели за виновни в престъпление по чл. 166 от НК и наложил на първия от тях лишаване от свобода за 1 година условно, а вторият жалбоподател бил освободен от наказателна отговорност с налагане на административно наказание глоба в размер на 4000 лв. Първият жалбоподател е признат за виновен и в извършването на престъпление по чл. 174а, ал. 2 от НК поради това, че не е прекратил събранието, въпреки забраната за провеждането му. Жалбоподателите са оправдани по обвинението за нарушаване на обществения ред.

Окръжен съд – Търговище потвърдил първоинстанционната присъда и наложените наказания. Той посочил, че изискването членовете на партията да приемат ислямските ценности означава, че партията ще има „религиозна основа“. Окръжният съд променил квалификацията на деянията в опит за извършване на престъпление като се има предвид, че създаването на партията не е завършено.

Пред ЕСПЧ жалбоподателите повдигат оплакване, че осъждането им в извършване на престъпление по чл. 166 НК представлява необоснована намеса в правото им на свобода на събранията и сдружаването. Те повдигат и оплакване по чл. 14 (забрана на дискриминацията) във връзка с чл. 11 от Конвенцията.

Правото ЕСПЧ посочва, че е необходимо да се извърши преценка дали наказателното преследване срещу жалбоподателите за престъпление по чл. 166 от НК е било необходимо в едно демократично общество.

Без да се произнася относно оценката на националните съдилища по въпроса дали политическата партия би могла да се счита като образувана на „религиозна основа“ Съдът изразява сериозни

съмнения относно необходимостта от наказателно-правни санкции в допълнение към забраната за такива политически организации. Осъждането за престъпление представлява една от най-сериозните форми на вмешателство в правото на свобода на изразяването. Това се отнася и за правото на свобода на сдружаването, една от чиито цели е защитата на мнение и правото да го изразиш, особено когато става въпрос за политически партии.

ЕСПЧ отбелязва, че жалбоподателите не са довършили процедурата за регистриране на политическа партия. Правните последици са, че партията не би могла да съществува или да извършва дейност. Целта на властите да осигурят мирното съжителство на етнически и религиозни групи в България, би могла да бъде постигната чрез такава процедура.

Съдът посочва също така, че е налице възможност да се поиска разпускане на партията ако е обявена за противоконституционна от Конституционния съд.

В допълнение, разпоредбата на чл. 166 от НК не е била приета с цел да се попречи на религиозна общност да използва демократични институции за издигане на власт в ущърб на другите, а по-скоро за да се изключи всяка възможна повторна поява на така наречените „капиталистически“ партии и следователно не цели защита на религиозната и етническа толерантност в България.

Въз основа на изложеното Съдът с шест на един гласа счита, че провеждането на наказателно производство срещу жалбоподателите не е било необходимо в едно демократично общество, поради което е налице нарушение на чл. 11 от Конвенцията.

С оглед изводите си по чл. 11 ЕСПЧ счита, че не е необходимо да разглежда отделно оплакването по чл. 14 от Конвенцията.

Единодушно Съдът приема, че установяването на нарушение представлява достатъчно справедливо обезщетение за претърпени неимуществени вреди. За разходи и разноски на жалбоподателите са присъдени 2320 евро.

■ „**Стефанов срещу България**“ жалба № 51127/18

Решение от 08.09.2020 г.²⁶

Решение по допустимост

Делото касае оплаквания по чл. 5 § 3 от Конвенцията във връзка със задържането на жалбоподателя през 2018 г., както и оплакване по чл. 10 от Конвенцията за нарушаване на правото на свободно изразяване на мнение с оглед образуването срещу него наказателно

²⁶ Решението е обявено на 01.10.2020 г. и е окончателно
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-205109>

производство по обвинения за опетняване знамето на Република България и за хулиганство, извършено на публично място с изключителен цинизъм и дързост. Жалбоподателят се оплаква и по член 13 от Конвенцията, че не е имал ефективно вътрешноправно средство за защита във връзка с оплакванията си по член 10. Съдът обявява жалбата за недопустима като приема, че жалбоподателят не е изчерпил достъпните и ефективни вътрешноправни средства за защита, тъй като все още са висящи предявените иски или съответно не е предявил такива по чл. 2, ал. 1, т. 1 и т. 2 от ЗОДОВ във връзка със задържането му на различни правни основания. Оплакването по чл. 10 от Конвенцията според ЕСПЧ е преждевременно що се касае до наказателното производство, което все още е висящо. Освен това средствата за защита, които жалбоподателят е имал по отношение на оплакванията си по член 5 § 3 от Конвенцията, могат да се разглеждат като ефективно средство и по отношение на оплакванията по член 10.

Фактите и оплакванията

Жалбоподателят Михаил Михайлов Стефанов е блогър от гр. Стара Загора. Срещу него е образувано наказателно производство по повод заснемането на видео пред съдебната палата в гр. София как запалва, а след това уринира върху българското знаме, което впоследствие той публикува в YouTube и предоставя линк към него на своя уеб сайт.

Жалбоподателят е задържан на 03.06.2018 г. в гр. Стара Загора и на основание чл. 76 от ЗМВР е приведен в ареста в гр. София. На следващия ден е издадена заповед за задържане на основание чл. 72, ал. 1 и ал. 2 от ЗМВР. Впоследствие е задържан от прокурор от Специализираната прокуратура до 72 часа, след което му е наложена и мярка за неотклонение „задържане под стража“. Жалбоподателят остава задържан до 14.03.2019 г. Наказателното дело срещу жалбоподателя бива разгледано по два пъти от Специализирания наказателен съд (СпНС) и Апелативният специализиран наказателен съд (АСпНС). На 30.04.2020 г. АСПНС частично отменя осъдителната присъда на СпНС и я потвърждава в частта, в която жалбоподателят е признат за виновен за оскверняване на знамето чрез уриниране и запалване и за квалифицирано хулиганство, както и по отношение на наложеното наказание – условно наказание лишаване от свобода от година и десет месеца. Към датата на постановяване на решението на ЕСПЧ наказателното производство срещу жалбоподателя е било висящо пред Върховния касационен съд.

На 03.09.2018 г. г-н Стефанов обжалва заповедта за полицейско задържане пред АССГ, като претендира и обезщетение за вреди, но

съдът връща жалбата като просрочена. Определението е потвърдено от ВАС.

На 02.12.2019 г. жалбоподателят предявява иск за обезщетение за вреди от действията на СпНС, АСпНС и Специализираната прокуратурата във връзка с предварителното му задържане и наказателното производство срещу него. Той твърди, наред с други неща, че тези органи са нарушили правата му по член 5 § 3 и член 10 от Конвенцията. Това производство също е висящо към момента на постановяване на решението на ЕСПЧ.

Пред ЕСПЧ г-н Стефанов повдига оплакване по член 5 § 3 от Конвенцията, като твърди, че предварителното му задържане не е оправдано. Оплаква се и от нарушаване на правото му по чл. 10 от Конвенцията свободно да изразява мнението си във връзка с задържането му и наказателното производство срещу него по повод действията му на 29 май 2018 г. и споделения в интернет видеозапис. Позовавайки се на чл. 13 от Конвенцията, той твърди също, че не е имал ефективно вътрешноправно средство за защита във връзка с оплакванията си по член 10.

Правото

По отношение на оплакването по чл. 5 § 3 от Конвенцията Съдът отбелязва, че вече е имал възможност в своята практика да установи, че искът за обезщетение по член 2 от ЗОДОВ, е средство за защита, което обикновено е достъпно и адекватно по отношение на предполагаемо нарушение на чл. 5 §§ 1 - 4 от Конвенцията, което вече е приключило и че то предлага разумна перспектива за успех.

В настоящия случай жалбоподателят все още е в предварителния арест, когато подава жалбата си пред ЕСПЧ. След освобождаването му, на 14 март 2019 г. той е следвало да подаде иск за обезщетение по чл. 2, ал. 1 т. 2 от ЗОДОВ за оплакването си по член 5 § 3 от Конвенцията преди да сезира ЕСПЧ. Няма данни дали той е направил това правилно, тъй като производството, което той е завел през декември 2019 г. във връзка с предварителното му задържане, е било спряно през януари и април 2020 г. до изясняване на исковата му молба и е било висящо към датата на последната информация, с която разполага Съдът. Дори ако това производство бъде прекратено по някаква причина, жалбоподателят все още ще може да използва това средство за защита, тъй като срокът за предявяване на иск е пет години. Поради това Съдът обявява жалбата в тази ѝ част за недопустима на основание член 35 §§ 1 и 4 от Конвенцията.

Разглеждайки оплакването по чл. 10 от Конвенцията, Съдът отбелязва, че жалбата на г-н Стефанов е преждевременно подадена що се отнася до наказателното производство срещу него, тъй като това производство все още е висящо.

На следващо място Съдът приема, че средствата за защита, които жалбоподателят е имал по отношение на оплакванията си по член 5 § 3 от Конвенцията, могат да се разглеждат като ефективно средство и по отношение на оплакванията по член 10.

Съдът намира, че жалбата срещу заповедта за задържане по ЗВМР в комбинация с иск по ЗОДОВ е било ефективно средство за защита по отношение на полицейското задържане. Той коментира две

решения на българските административни съдилища, в които те са обсъдили в такива производства аргументи относно ограничаване на свободата на словото и са извършили преценка за пропорционалност на намесата в това право. ЕСПЧ не намира причина да приеме, че те не биха го направили и в случая на жалбоподателя. В настоящия случай обаче жалбоподателят е пропуснал да повдигне такива оплаквания изобщо в жалбата си срещу заповедта за полицейско задържане, а и тази жалба е била просрочена.

По отношение на задържането на жалбоподателя на другите основания Съдът намира, че искът за обезщетение по член 2 ал., 1 т. 1 и т. 2 от ЗОДОВ е бил възможно и подходящо средство и че българските съдилища вече имат практика по иски, свързани с прокурорското задържане. Съдът изрично отбелязва, че в по-новата си практика, включително в производствата по ЗОДОВ, българските съдилища се позовават пряко на Конвенцията. Затова не може се предполага, че в такива производства те не биха приели за относими аргументи, основани на член 10 от Конвенцията. Съдът отхвърля жалбата и в тази част на основание член 35 §§ 1 и 4 от Конвенцията поради неизчерпване на вътрешните средства за защита.

С оглед близостта между член 35 § 1 и член 13 от Конвенцията, Съдът намира, че жалбоподателят е имал на разположение ефективно вътрешноправно средство за защита на правото си по член 10 и приема, че оплакването на жалбоподателя по чл. 13 от Конвенцията е явно необосновано.

■ „Стоян Кръстев срещу България“ жалба № 1009/12

Решение от 06.10.2020 г.²⁷

Няма нарушение на чл. 5 § 5 от Конвенцията

Делото касае оплакване, че жалбоподателят не е успял да получи обезщетение за незаконосъобразното му изолиране в единична килия за период от 14 дни. Въз основа на редица критерии, развити в предходни дела, Съдът заключава, че поставянето на жалбоподателя в изолация за 14 дни не представлява по-нататъшно лишаване от свобода по смисъла на чл. 5 § 1 от Конвенцията. Съдът взема предвид, че заповедта за налагане на дисциплинарната мярка не е имала за цел промяна на правното основание за задържане на жалбоподателя, същата е изпълнена в рамките на затвора, в който жалбоподателят е преместен, за да

²⁷ Към 23.01.2020 г. е висящо производството по молбата за отнасяне на делото до Голяма камера.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-204838>

продължи изтърпяването на законно наложеното му наказание. С най-голямо значение за изводите на Съда е начинът, по който е осъществено изолирането на жалбоподателя. Различните условия по време на изолацията не разкриват нещо повече от вариация в режима и условията, при които жалбоподателят е бил държан в затвора.

Фактите и оплакванията

През 2008 г. жалбоподателят започнал да излежава три годишната си присъда лишаване от свобода в затворническо общежитие от открит тип.

Първоначално работел като шофьор и спял извън затворническото общежитие, но след 25 февруари 2009 г. вече не му било позволено да работи извън общежитието. През месец август 2009 г. г-н Кръстев се замесил в скандал с друг затворник на фона на общото нарастване на напрежението в общежитието. С цел да се избегне в бъдеще смут и да се осигури общата сигурност на лишените от свобода, със заповед от 12 август 2009 г. на Главния директор на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ било наредено преместването на г-н Кръстев в Затвора в Бобов дол и поставянето му в изолация в единична килия за период от 14 дни.

Г-н Кръстев обжалвал заповедта като съдът се произнесъл в негова полза, установявайки нарушения на приложимото законодателство. Въпреки това, подаденият впоследствие от него иск за присъждане на обезщетение на основание чл. 1 от ЗОДОВ, бил отхвърлен от административните съдилища, с окончателно решение на ВАС от 13 юни 2011 г. Съдилищата приели, че не са налице доказателства в подкрепа на твърденията за претърпени от жалбоподателя по време на изолацията или след това дълбоки тревоги и стрес.

Позовавайки се на чл. 5 § 5 от Конвенцията, г-н Кръстев твърди, че не е успял да получи обезщетение за незаконосъобразната изолация, твърдейки, че това представлява лишаване от свобода в допълнение към вече наложеното му наказание.

Правото

ЕСПЧ посочва, че основният въпрос, който следва да бъде решен е дали поставянето на жалбоподателя в изолация за 14 дни представлява отделно лишаване от свобода по смисъла на чл. 5 от Конвенцията, тъй като само в този случай оплакването по чл. 5 § 5 би било допустимо. Съдът посочва, че за да се определи дали някой е бил „лишен от свобода“ по смисъла на чл. 5, отправната точка е конкретната ситуация на лицето и трябва да се вземат предвид цял набор от критерии като вида, продължителността, въздействието и начинът на изпълнение на разглежданата мярка.

Пред ЕСПЧ Правителството е застъпило тезата, че дисциплинарното наказание, наложено на жалбоподателя не представлява нов вид задържане на отделно правно основание, поради което не попада в приложното поле на чл. 5 § 1 от Конвенцията. Подчертано е също така, че дори да имат отражение

върху условията на задържане на лицето, дисциплинарните мерки, не представляват задържане, а са само вариация на условията, при които се изтърпява законно наложеното наказание лишаване от свобода. Те в някои случаи могат да повдигнат въпроси по чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията, но не и по чл. 5.

ЕСПЧ отбелязва, че няма общо правило, съгласно което изолацията *per se* да се счита за лишаване от свобода. Съдът разграничава настоящия случай от други дела, в които преди да бъдат поставени в изолация, жалбоподателите са били настанени в психиатрична болница (*Schneiter v. Switzerland*, жалба № 63062/00) или първоначално определеният домашен арест е бил заменен с порестриктивна мярка (*Mancini v. Italy* (жалба № 44955/98), *Гълъб Атанасов срещу България*, жалба № 73281/01, § 67). В тези случаи се приема, че е била налице съществена промяна в начина на изпълнение на задържането, която е довела до голяма разлика между свободите, достъпни за жалбоподателите по време на първоначалните мерки и последващото им задържане. Докато в други два случая (*Bollan v. United Kingdom*, жалба № 42117/98 и *Munjaz v. the United Kingdom*, жалба № 2913/06, § 61), Съдът намира, че чл. 5 не е приложим, тъй като поставянето на жалбоподателите в изолация представлява разновидност на рутинните условия на задържането, чийто характер и степен при конкретните обстоятелства не включват лишаване от свобода.

ЕСПЧ посочва, че в конкретния случай заповедта от 12 август 2012 г. не цели промяна на правното основание за задържане на жалбоподателя. Наложена дисциплинарна мярка е изпълнена в рамките на затвора, в който жалбоподателят е преместен, за да продължи изтърпяването на законно наложеното му наказание. Заповедта е издадена след нарастване на напрежението поради физически сблъсъци с участието на жалбоподателя, като една от целите на заповедта е да се гарантира безопасността на всички задържани лица. По отношение на продължителността на периода на изолация, Съдът посочва, че този елемент не е решаващ сам по себе си. Що се касае до въздействието на изолацията върху жалбоподателя, ЕСПЧ посочва, че твърдените от него дълбоки тревоги и стрес, не са приети за доказани от националните съдилища. Освен това по същото време жалбоподателят вече е изтърпявал наказание лишаване от свобода на общ режим.

На последно място, и с най-голямо значение за изводите на Съда е начинът, по който е осъществено изолирането на жалбоподателя. ЕСПЧ посочва, че условията очевидно са по-тежки в сравнение с изтърпяването на наказание при „общ режим“. Въпреки това, въз основа на всички релевантни обстоятелства, Съдът не е убеден, че тези различия разкриват нещо повече от вариация в режима и условията, при които жалбоподателят е бил държан в затвора.

С оглед изложените по-горе причини, Съдът намира, че изолирането на жалбоподателя не представлява по-нататъшно лишаване от свобода по смисъла на чл. 5 § 1 от Конвенцията. Следователно, тъй като чл. 5 не е приложим, в случая не е налице нарушение на чл. 5 § 5 от Конвенцията.

■ „Bou Hassoun срещу България“ жалба № 59066/16

Решение от 06.10.2020 г.²⁸

Нарушения на чл. 8 и чл. 13 от Конвенцията

Делото касае оплаквания за нарушаване на правото на неприкосновеност на семейния живот на жалбоподателя по чл. 8 от Конвенцията вследствие издадена заповед за неговото експулсиране, както и за липсата на ефективни правни средства за защита в нарушение на чл. 13 от Конвенцията. Позовавайки се на изводите си по предишни дела срещу България относно експулсиране на чужденци по причини, свързани с националната сигурност, ЕСПЧ счита, че и в настоящия случай намесата не е била „в съответствие със закона“. Издадената заповед е била резултат от вътрешна оценка на ДАНС, направена въз основа на неразкрити доказателства, съдържащи се в класифицирано предложение, а ВАС е отхвърлил жалбата срещу заповедта без да се ангажира със съществен контрол на твърденията на изпълнителната власт.

Фактите и оплакванията

Жалбоподателят пристигнал в България през 2009 г. През 2010 г. той заживява заедно с М.Г. и през 2014 г. им се ражда син. На 22 октомври 2015 г. председателят на Държавна агенция „Национална сигурност“ издава заповед за неговото експулсиране на основание, че действията му представляват „сериозна заплаха за националната сигурност“. На жалбоподателя също така е забранено да влиза или пребивава в България за пет години. Заповедта била основана на причините, посочени в Предложение № Т-6-15115/22.10.2015, чието съдържание било класифицирано. В заповедта се посочвало също, че подлежи на предварително изпълнение.

С окончателно решение от 30 май 2016 г. Върховният административен съд отхвърлил жалбата срещу заповедта за експулсиране. Съдът постановил, че заповедта е законосъобразна, приемайки по-конкретно, че в рамките на административната процедура релевантните факти са правилно установени, а именно наличието на данни, че жалбоподателят е замесен в дейности с незаконен превоз на чужденци. Не е видно от съдебното решение дали на адвоката на жалбоподателя е дадена възможност да се

²⁸ Решението е окончателно
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-204851>

запознае с материалите по делото, включително с класифицираното предложение. ВАС не е дал отговор на аргументите на жалбоподателя свързани с неприкосновеността на личния и семейния му живот.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят повдига оплаквания по чл. 8 от Конвенцията за нарушаване неприкосновеността на семейния му живот вследствие издадената заповед за експулсиране, както и по чл. 13 от Конвенцията за липса на ефективно вътрешноправно средство за защита.

Правото

Разглеждайки оплакването по чл. 8 от Конвенцията, Съдът посочва, че настоящият случай е сходен с редица предишни дела срещу България, касаещи експулсиране на чужденци по причини, свързани с националната сигурност (например *C.G. и други срещу България*, жалба № 1365/07; *Kaushal и други срещу България*, жалба № 1537/08; *Raza срещу България*, жалба № 31465/08, *Grabchak срещу България*, жалба № 55950/09, *Kurilovich и други срещу България*, жалба № 45158/09, и *Garaev и други срещу България* жалба № 41887/09).

Позовавайки се на изводите си по тези дела, Съдът приема, че в случая намесата в правото на неприкосновеност на семейния живот на жалбоподателя не е била „в съответствие със закона“, каквото е първото изискване на чл. 8 § 2 от Конвенцията. ЕСПЧ посочва, че заповедта за експулсиране на жалбоподателя изглежда е резултат от вътрешна оценка на ДАНС, направена въз основа на неразкрити доказателства, съдържащи се в класифицирано предложение. Освен това ВАС отхвърля жалбата срещу заповедта без да се ангажира със съществен контрол на твърденията на изпълнителната власт. Следователно въпреки формалната възможност за обжалване на заповедта за експулсиране, жалбоподателят не се е ползвал от защита срещу произвол, присъща на концепцията за законност по Конвенцията. Поради изложеното Съдът приема, че е налице нарушение на чл. 8 от Конвенцията.

На следващо място, Съдът намира, че съдебното производство по обжалване на заповедта за експулсиране не е осигурило на жалбоподателя ефективно средство за защита във връзка с оплакванията му по чл. 8 от Конвенцията, поради което е налице и нарушение на чл. 13 от Конвенцията.

Жалбоподателят не е предявил иск за неимуществени вреди или разходи и разноски в съответствие с Правило 46 от Правилника на Съда, поради което и ЕСПЧ счита, че не следва да се присъжда справедливо обезщетение.

■ „ЕМ Инженеринг ЕООД срещу
България“
жалба № 66319/11

Решение от 15.09.2020 г.²⁹

Решение по допустимост

*Делото касае оплакване по чл. 6 § 1 от Конвенцията, тъй като на основание чл. 239, ал. 4 от ЗУТ националните съдилища са отказали да разгледат жалбите срещу наложените на дружеството имуществени санкции за нарушения по ЗУТ. В релевантния период тази разпоредба е предвиждала, че не подлежат на обжалване наказателните постановления за налагане на имуществена санкция до определен размер. Въз основа на „критериите Енгел“ Съдът приема, че в случая наложените санкции не представляват наказание за извършено общо правонарушение, поради което чл. 6 не е приложим в неговия наказателно-правен аспект. Случаят не може да се характеризира и като „спор относно граждански права и задължения“ по смисъла на чл. 6, тъй като не е била застрашена възможността на дружеството да продължи своята дейност. То е санкционирано за неспазване на правилата за строителна безопасност, свързани с регулаторните правомощия на държавите, и може да се счита, че се отнасят до сферата на публичното право. Поради това Съдът приема, че жалбата е несъвместима *ratione materiae* с разпоредбите на Конвенцията по смисъла на чл. 35 § 3 (а) и я обявява за недопустима.*

**Фактите и
оплакванията**

На 6 декември 2010 г. като лице, упражняващо строителен контрол, на дружеството жалбоподател е наложена имуществена санкция в размер на 5000 лв. поради неспазване на правилата за строителна безопасност. Макар в наказателното постановление да е посочено, че не подлежи на обжалване, дружеството подало жалба пред Районен съд – Варна. Той прекратил производството, посочвайки, че на основание чл. 239, ал. 4 от Закона за устройство на територията (ЗУТ), наказателните постановления, с които е наложена имуществена санкция на юридически лица и еднолични търговци до 5000 лв.

²⁹ Решението е обявено на 8.10.2020 г. и е окончателно.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-205330>

включително, не подлежат на обжалване. На 15 март 2011 г. Апелативен съд – Варна потвърдил прекратителното определение на районния съд, позовавайки се и на „критериите Енгел“.

На 20 януари 2011 г. на дружеството отново била наложена имуществена санкция в размер на 3000 лева, поради това, че е позволило строителство, което значително се отклонява от одобрения строителен план. Дружеството и този път подало жалба срещу наказателното постановление, а съдилищата отново прекратили производството, позовавайки на чл. 239, ал. 4 от ЗУТ, както и на практиката на ЕСПЧ, че правото на достъп до съд не е абсолютно.

Пред ЕСПЧ дружеството жалбоподател повдига оплакване по чл. 6 § 1 от Конвенцията за нарушаване на правото му на достъп до съд, както и оплакване по чл. 13 от Конвенцията.

Правото В производството пред Съда Правителството е застъпило тезата, че чл. 6 от Конвенцията не е приложим, тъй като настоящият случай не засяга „наказателно обвинение“ по смисъла на тази разпоредба, нито попада в нейния гражданско-правен аспект.

ЕСПЧ достига до същите изводи. Съдът на първо място се позовава на добре установената си практика, че преценката дали е налице „наказателно обвинение“ се основава на три критерия, познати като „критериите Енгел“ – правната квалификация на нарушението по националното право, същността на нарушението, както и естеството и тежестта на наказанието, което лицето рискува да понесе. В тази връзка Съдът отбелязва, че обстоятелствата на конкретния случай попадат в сферата на административното право и административните нарушения. Също така, извършените от дружеството нарушения касаят правилата, конкретно регулиращи задълженията на лицата, които контролират строителни проекти. Санкцията, наложена от органите за строителен контрол, наподобява по-скоро упражняване на дисциплинарни правомощия по отношение на нарушение на професионални задължения, а не налагане на наказание за извършено общо правонарушение. На следващо място, според ЕСПЧ както потенциалният размер на предвидената в закона имуществена санкция (10 000 лв.) , така и действително наложените санкции (3000 лв. в единия случай, и 5000 лв. за второто нарушение), не са прекомерни за търговско дружество. Поради изложеното, Съдът приема, че чл. 6 от Конвенцията не е приложим в неговия наказателно-правен аспект.

Съдът счита, че в настоящия случай чл. 6 не е приложим и в гражданско-правния си аспект. ЕСПЧ разграничава разглежданите обстоятелствата от други дела, по които е приемал, че дисциплинарни производства, в които може да се засегне правото на лицето да продължи да упражнява своята професия или производства, касаещи отнемането на разрешителни или лицензи на дружества да извършват своята дейност, може да представляват „спор за граждански права и задължения“ по смисъла на чл. 6 § 1 от Конвенцията. В настоящия случай не е била застрашена възможността на дружеството да продължи своята дейност. Нещо повече, дружеството е било санкционирано за нарушаване на правилата за строителна

безопасност и приложимите строителни разпоредби, които са свързани с регулаторните правомощия на държавата, и по този начин може да се счита, че се отнасят до сферата на публичното право. Следователно наложените имуществени санкции не касаят „граждански права и задължения“ на жалбоподателя.

Поради изложените по-горе причини ЕСПЧ приема, че настоящата жалба е несъвместима *ratione materiae* с разпоредбите на Конвенцията по смисъла на чл. 35 § 3 (а) и следва да бъде обявена за недопустима.

■ „Козалиев и Старчев срещу България“ жалба № 59845/14

Решение от 15.09.2020 г.³⁰

Решение по допустимост

Делото касае оплакване, че властите не са изпълнили окончателното съдебно решение на ВАС от месец декември 2009 г., с което съдът е увеличил първоначално определеното с решение на Министерския съвет от 30.11.2007 г. обезщетение за отчуждаване на част от имот, собственост на жалбоподателите. ЕСПЧ взема предвид, че предвиденото отчуждаване не е произвело действие, тъй като жалбоподателите така и не са получили предварително изцяло определеното им обезщетение. Освен това и след решението на МС те са продължили да бъдат собственици на имота. Според Съда решението на ВАС от 2009 г. не създава отделни права за жалбоподателите и следва да се разглежда като елемент от процедурата по отчуждаване в нейната цялост. Като се има предвид, че отчуждаването не е осъществено, оплакването за неизпълнение на обсъжданото съдебно решение става лишено от смисъл. ЕСПЧ отхвърля оплакванията на жалбоподателите като явно необосновани и обявява жалбата за недопустима.

Фактите и оплакванията

С решение от месец декември 2009 г. Върховния административен съд (ВАС) е увеличил на 144 000 евро първоначално определеното с решение на Министерския съвет (МС) от 30.11.2007 г. (първото

³⁰ Решението е обявено на 08.10.2020 г. и е окончателно <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-205338>

решение) обезщетение за отчуждаване на част от имот, собственост на жалбоподателите.

С ново решение от 15 юли 2011 г. (второто решение), МС изменя първото си решение, намалявайки значително площта от имота на жалбоподателите, която да бъде отчуждена. Подадената впоследствие молба от Агенция „Пътна Инфраструктура“ за отмяна на окончателното решение на ВАС от декември 2009 г. е отхвърлена.

На 01.03.2012 г. МС приема ново решение (третото решение), в което имотът на жалбоподателите е изключен от площите, предвидени за отчуждаване. Впоследствие Агенцията отново неуспешно иска отмяна на решението на ВАС от 21.12.2009 г.

През 2014 г. Агенцията предявява иск пред АССГ да бъде установено, че не дължи на жалбоподателите сумата, определена за обезщетение със съдебното решение от декември 2009 г. С окончателно решение от 27.07.2016 г. ВАС постановява, че Агенцията не дължи на жалбоподателите нито тази сума, нито сумата в размер на 45 000 евро законна лихва. ВАС приема, че третото решение на МС е ново обстоятелство, настъпило след окончателното решение за определяне размера на дължимото обезщетение. Третото решение на МС е имало за последица отмяна на отчуждаването до степента, посочена в него. То не е обявено за нищожно, нито е отменено по съдебен ред, и следователно няма причина да не произведе правното си действие. След като отчуждаването, както е било предвидено в първото решение на МС, няма да бъде осъществено, определеното обезщетение във връзка с това отчуждаване вече не е дължимо и следователно не трябва да бъде заплащано.

Пред ЕСПЧ жалбоподателите се оплакват, че властите не са изпълнили окончателното решение на ВАС от месец декември 2009 г., позовавайки се на чл. 6 § 1, чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, както и на чл. 13 от Конвенцията.

Правото

Правителството повдига редица възражения за недопустимост на жалбата и посочва също така, че окончателното решение от 21 декември 2009 г., определящо сумата, дължима на жалбоподателите за отчуждаване на част от земята им, не може да бъде изпълнено, тъй като самото отчуждаване е отменено.

Съдът отбелязва, че съгласно относимите разпоредби на Конституцията на Република България, Закона за държавната собственост и съдебната практика, отчуждаването не може да стане окончателно преди определеното обезщетение да е платено на собствениците. Следователно не може да се счита, че решението на ВАС от декември 2009 г. създава отделни права за жалбоподателите и подлежи безусловно на изпълнение при всякакви обстоятелства. Това решение трябва да се разглежда като елемент от процедурата по отчуждаване в нейната цялост. ЕСПЧ отбелязва също така, че единственото обезщетение, платено на жалбоподателите е 240 евро по отношение на частта от имота, отчуждена с второто решение на МС, което жалбоподателите не са оспорили. Отчуждаване, което е било предвидено с първото решение на МС, не е произвело действие, тъй като жалбоподателите не са получили предварително цялостно

изплащане на определеното обезщетение. Също така жалбоподателите са продължили да бъдат собственици на имота си и след решението на МС.

С оглед изложеното ЕСПЧ заключава, че решението на ВАС от декември 2009 г. е било в полза на жалбоподателите доколкото с него е увеличен първоначалния размер на обезщетението, което държавата им дължи за отчуждаването на част от техния имот. Решението е окончателно и изпълнимо по отношение на размера на дължимото обезщетение. Въпреки това, като се има предвид, че отчуждаването така и не е осъществено, оплакването за неизпълнение на обсъжданото съдебно решение става лишено от смисъл. Поради това и твърдението на жалбоподателите, че обезщетението въпреки всичко е дължимо, е явно необосновано. Следователно оплакванията по чл. 6 § 1 от Конвенцията и чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията са явно необосновани.

С оглед изводите си за недопустимост на основните оплаквания по чл. 6 § 1 към Конвенцията и чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, Съдът отхвърля оплакването по чл. 13 като несъвместимо *ratione materiae* с разпоредбите на Конвенцията.

По отношение на допълнително повдигнатите от жалбоподателите различни оплаквания едва с предявяването на искането им за присъждане на справедливо обезщетение, ЕСПЧ посочва, че не следва да бъдат разглеждани.

Поради гореизложеното Съдът обявява жалбата за недопустима.

■ „У и други срещу България“ жалба № 1666/19

Решение от 15.09.2020 г.³¹

Решение по допустимост

Делото касае оплаквания по чл. 8 от Конвенцията относно невъзможността да бъде изпълнено окончателно съдебно решение, с което е определено след раздялата на родителите първата жалбоподателка да упражнява родителските права по отношение на двете им деца, както и поради невъзможността тя и децата да напуснат страната и да посетят роднините си в Бразилия. В рамките на производството пред ЕСПЧ е установено, че първата жалбоподателка се е свързала с редица национални институции, като тя и нейните адвокати са разкрили информация за условията,

³¹ Решението е обявено на 08.10.2020 г. и е окончателно.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-205352>

предложени от Регистратурата на Съда с оглед постигане на приятелско споразумение между страните. Съдът приема, че подобно поведение представлява нарушение на принципа за поверителност на процедурата за приятелско уреждане на спора и също така се счита за злоупотреба с правото на жалба. Поради изложеното Съдът обявява жалбата за недопустима.

Фактите и оплакванията

Първата жалбоподателка е бразилска гражданка, която след 2012 г. е пребивавала в България. Другите двама жалбоподатели са нейните деца, родени съответно през 2010 г. и 2012 г. Пред ЕСПЧ те повдигат оплаквания по чл. 8 от Конвенцията относно невъзможността да бъде изпълнено окончателно съдебно решение, с което е определено след раздялата на родителите първата жалбоподателка да упражнява родителските права по отношение на двете им деца, както и поради невъзможността тя и децата да напуснат страната и да посетят роднините си в Бразилия.

Производството по подадения през 2012 г. от нейния съпруг иск за развод приключва с одобрено от Софийски градски съд споразумение, според което тя ще упражнява родителските права по отношение на децата като е определен режим на лични отношения с бащата. П.П. спазвал режима до месец октомври 2015 г., когато задържал децата и отказал да ги върне при майката. В края на 2016 г. П.П. подава до Районен съд – Костинброд молба за изменение на постановените по-рано мерки като бъде определено той да упражнява родителските права. Молбата му е отхвърлена с решение на Софийски окръжен съд, влязло в сила на 5 март 2019 г.

Междувременно през март 2014 г. първата жалбоподателка подава молба по чл. 127а от Семейния кодекс за съдебно разрешение децата да напускат страната с нея, без съгласието на бащата. Производството приключва след повече от четири години като през юли 2018 г. Софийски градски съд дава разрешение децата да пътуват до Бразилия, придружени с майка си.

След 2015 г. първата жалбоподателка безуспешно търси и съдействие от различни съдебни изпълнители с оглед изпълнението на споразумението за упражняването на родителските права и предаването на децата на нея.

ЕСПЧ комуникира настоящата жалба на правителството на 16 декември 2019 г. като изпраща на страните проекти на декларации за сключване на приятелско споразумение по делото. С писмо също от 16 декември 2019 г. Съдът информира жалбоподателите, че тяхната жалба е изпратена на правителството, като им указал изрично, че на основание Правило 62 § 2 от Правилника на Съда преговорите за постигане на приятелско споразумение са конфиденциални.

На 17 юни 2020 г. правителството изпраща до Съда възражение, че първата жалбоподателка, действайки и като представител на другите двама жалбоподатели, е злоупотребила с правото си на жалба по чл. 34 от Конвенцията. Правителството информира Съда, че между

февруари 2020 г. и 18 март 2020 г. тя е разкрила условията на декларациите за постигане на приятелско споразумение, предложени от Регистратурата на Съда пред различни държавни институции. Първата жалбоподателка е изпратила имейл до Държавната агенция за закрила на детето, прилагайки изготвените от Съда декларации, като е настоявала за среща с представители на агенцията. Тя е отправила и алтернативни искания за уреждане на нейния случай, посочвайки, че при липса на отговор, ще предприеме медийна кампания. Освен това, нейни адвокати са обсъждали делото пред ЕСПЧ и условията на направеното от Съда предложение с оглед постигане на приятелско споразумение в открито съдебно заседание пред СРС (по дело, иницирано от първата жалбоподателка срещу П.П.), представено е и копие на декларациите. Условията на предложението за постигане на приятелско споразумение са обсъждани и в рамките на други съдебни производства, разглеждани от Районен съд – Костинброд. Документи от Регистратурата на ЕСПЧ са приложени и към нейно заявление до Инспектората към ВСС във връзка с производството за даване на разрешение за напускане на страната без съгласието на бащата.

Правото

В решението си по делото ЕСПЧ припомня, че съгласно чл. 39 § 2 от Конвенцията и Правило 62 § 2 от Правилата на Съда, преговорите за постигане на приятелско споразумение са строго поверителни. Правилото за поверителност служи за защита както на страните, така и на Съда от всеки опит за упражняване на политически или друг вид натиск като целта му е да улесни приятелското уреждане на спора, като гарантира, че информацията, предоставена в хода на преговорите, не се оповестява публично. Същността на правилото се изразява в забрана за страните да предоставят публично информация относно преговорите за приятелско споразумение чрез медии, чрез писмо, което може да бъде прочетено от значителен брой хора, или по всякакъв друг начин. С оглед значимостта на принципа за конфиденциалност, неговото нарушаване може да доведе до извода, че жалбата е недопустима поради злоупотреба с правото на жалба. Разкриването на информацията се приема за злоупотреба, когато разгласяването е било умишлено и отговорността на жалбоподателя или неговите процесуални представители е установена с достатъчна сигурност.

Съдът приема, че настоящият случай е точно такъв, позовавайки се на предоставените от правителството информация и документи, доказващи, че първата жалбоподателка се е свързала с редица национални институции, като тя и нейните адвокати са разкрили информация за условията, предложени от Регистратурата на Съда с оглед постигане на приятелско споразумение между страните. ЕСПЧ приема, че подобно поведение представлява нарушение на принципа за поверителност на процедурата за приятелско уреждане на спора и също така се счита за злоупотреба с правото на жалба. Поради изложеното Съдът обявява жалбата за недопустима на основание чл. 35 § 3 а) от Конвенцията.

■ „Койчев срещу България“

жалба № 32495/15

Решение от 13.10.2020 г.³²

Нарушение на чл. 8 от Конвенцията

Делото касае оплакване по чл. 8 от Конвенцията. Жалбоподателят твърди, че е биологичният баща на извънбрачно дете и се оплаква поради това, че искът му за установяване на бащинство е обявен за недопустим, тъй като детето е било припознато от новия съпруг на майката като впоследствие е приет за недопустим и искът му за оспорване на припознаването. Съдът отбелязва, че съдилищата освен приложимите разпоредби на националното законодателство, са изложили и други съображения за отказа да разгледат иска на жалбоподателя. Не е била оценена обаче връзката между жалбоподателя и детето и нейната значимост и за двамата, както и неговото обяснение за дългия период, изминал преди да припознае детето. Съдът отбелязва и някои други недостатъци по отношение на действията на Дирекция „Социално подпомагане“, както и това, че исквете му не са разгледани по същество от съдилищата. Съдът приема, че в процеса на вземане на решенията са липсвали адекватни гаранции, при липса на детайлно разглеждане на фактите и преценка на различните интереси, засегнати в случая.

Фактите и оплакванията

През 2006 г. бившата партньорка на жалбоподателя родила дете. През 2010 г. тя започнала връзка с друг мъж, за когото впоследствие се омъжила. През 2013 г. жалбоподателят припознал детето, но жалбоподателката оспорила припознаването. След това нейният съпруг припознал детето и майката декларирала, че не се противопоставя на припознаването. Жалбоподателят неуспешно опитал да оспори вече създадената връзка между дете и родител, обръщайки се към Дирекция “Социално подпомагане”, прокуратурата и съдилищата.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят повдига оплакване по чл. 8 от Конвенцията. Жалбоподателят твърди, че той е биологичният баща на детето и се оплаква поради това, че искът му за установяване на бащинство е обявен за недопустим, тъй като детето е било припознато

³² <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-204988>

от новия съпруг на майката като впоследствие е приет за недопустим и искът му за оспорване на припознаването.

Правото

ЕСПЧ отбелязва, че за разлика от обстоятелствата по делото „L.D. и P.K. срещу България“ (жалби № 7949/11 и 45522/13, решение от 8.12.2016 г.), в случая националните съдилища не се ограничават само с позоваване на приложимите разпоредби на националното законодателство, отказвайки да разгледат иска на жалбоподателя за оспорване на припознаването от страна на съпруга на майката на детето, а посочват няколко аргумента в подкрепа на извода, че такъв подход не би бил в най-добрия интерес на детето. Те вземат предвид рискът от нарушаване на емоционалния и семеен баланс на детето, липсата на усърдие от страна на жалбоподателя, който е изчакал седем години преди да го припознае, както и целта на законодателството, а именно даване на приоритет на законните отношения родител-дете, които съответстват на социалната и семейната реалност.

ЕСПЧ приема, че подобни съображения по принцип биха могли да обосноват ограничаване на възможността за установяване на биологично бащинство. Въпреки това е трябвало да се вземат предвид и други фактори. Не е била оценена връзката между жалбоподателя и детето и нейната значимост и за двамата. По отношение на факта, че в продължение на 7 години жалбоподателят не е припознал детето, не е било обсъдено неговото обяснение, че е действал така по молба на майката, а не поради липса на интерес към детето. Още повече, че националното законодателство не определя краен срок за припознаване на дете – то може да бъде извършено във всеки момент, стига да не е установена друга законна връзка родител-дете. Предприетите от жалбоподателя действия за припознаване на детето са били неуспешни, поради това, че незабавно след оспорването от майката, тя е приела припознаването от нейния съпруг. Жалбоподателят не е бил уведомен за това действие и не е имал възможността да се противопостави.

Съдът отбелязва и други недостатъци в процедурите, които жалбоподателят е инициирал. На първо място, по отношение на действията на Дирекция „Социално подпомагане“, действително е било извършено посещение в дома на детето, което дава възможност за подробна оценка, но жалбоподателят не е бил в състояние да участва в процедурата или да защити своите интереси. Освен това отказът на Дирекцията да оспори припознаването не му е бил съобщен с мотивирано решение, което би могъл да обжалва. Също така от Дирекцията не се изисква да вземе предвид различните интереси в ситуацията, особено тези на предполагаемия биологичен баща. На следващо място, в производството пред гражданските съдилища – на разположение на жалбоподателя наистина е било състезателно производство, но делото не е разгледано по същество. Съдилищата не са изслушали страните, по-конкретно детето, а Върховният касационен съд се е позовал на изводите на Дирекция „Социално подпомагане“, които в допълнение към горепосочените недостатъци, са били от преди две години.

С оглед изложеното, Съдът счита, че въпреки широката свобода на преценка, с която разполагат държавите в тази сфера, в процеса на вземане на решенията липсват адекватни гаранции, при липса на детайлно разглеждане на фактите и преценка на различните интереси, засегнати в случая. Поради това ЕСПЧ постановява, че е налице нарушение на чл. 8 от Конвенцията.

Съдът присъжда на жалбоподателя обезщетение за неимуществени вреди в размер на 6000 евро, както и 2000 евро за разходи и разноски.

■ „Максим Савов срещу България“ жалба № 28143/10

Решение от 13.10.2020 г.³³

Нарушение на чл. 5 § 3 от Конвенцията
Няма нарушение на чл. 5 § 5 от Конвенцията
Нарушение на чл. 6 § 2 от Конвенцията

Делото касае оплаквания по чл. 5 §§ 3, 4, и 5 от Конвенцията поради прекомерната продължителност на задържането под стража на жалбоподателя, пренебрегването на аргументите в полза на неговото освобождаване, и липсата на възможност да получи обезщетение за твърдените нарушения на правото му на свобода и сигурност. Жалбоподателят повдига оплакване и по чл. 6 § 2 от Конвенцията за нарушаване на презумпцията за невинност с оглед мотивите на съда, потвърдил задържането му под стража. С шест на един глас ЕСПЧ постановява, че е налице нарушение на чл. 5 § 3 от Конвенцията. Единодушно Съдът приема, че е налице нарушение и на чл. 6 § 2 от Конвенцията. По отношение на оплакването за липсата на възможност за получаване на обезщетение, Съдът приема, че не е налице нарушение, тъй като след като е бил оправдан, жалбоподателят е можел да предяви иск по чл. 2, ал. 1, т. 3 от ЗОДОВ.

Фактите и оплакванията

Жалбоподателят е бил арестуван на 13.01.2010 г. като на 19 януари му е наложена мярка за неотклонение „задържане под стража“ по подозрение за извършена от него кражба. Освободен е на 8.06.2010 г. Междувременно няколко пъти неуспешно подавал молби за изменение на мярката за неотклонение. С присъда

³³ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-205046>

от 28.06.2010 г. първоинстанционният съд признал жалбоподателя за виновен, но въззивната инстанция постановила оправдателна присъда, потвърдена от ВКС с решение от 3.10.2011 г.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят повдига оплаквания по чл. 5 §§ 3, 4, и 5 от Конвенцията. Той твърди, че продължителността на задържането му под стража е прекомерна, националните съдилища са пренебрегнали аргументите в полза на неговото освобождаване, като освен това не е разполагал с възможност да получи обезщетение за нарушенията на правото му на свобода и сигурност. Позовавайки се на чл. 6 § 2 от Конвенцията, жалбоподателят твърди, че с оглед мотивите на съда, потвърдил задържането му под стража, е нарушена презумпцията за невиновност.

Правото

С шест на един глас ЕСПЧ постановява, че е налице нарушение на чл. 5 § 3 от Конвенцията. ЕСПЧ приема, че изводите на националните съдилища за наличието на обосновано предположение за извършване на престъплението от жалбоподателя, действително са се основавали на информация и факти, които изглеждат достатъчни, за да убедят един обективен наблюдател, че е вероятно жалбоподателят да е автор на деянието и по-конкретно – на първоначалните свидетелски показания на продавач от магазина, извършеното разпознаване на жалбоподателя и видеозаписите от камерите в магазина. Съдът приема обаче, че посочените от националните съдилища допълнителни причини, а именно – рискът от извършване на нови престъпления и укриване от правосъдието, не са били достатъчно обосновани. ЕСПЧ изтъква чистото съдебно минало на жалбоподателя, както и липсата на данни по делото, че той може да прибегне до насилие или употребата на оръжие. Съдът счита също, че първоначалната липса на адресна регистрация, както и неявяването на жалбоподателя в качеството на свидетел по друго наказателно дело, не са достатъчни, за да обосноват извода за риск от укриване. На трето място ЕСПЧ приема, че властите не са изпълнили задължението си по чл. 5 § 3 от Конвенцията да положат „специална грижа“. Той критикува факта, че едва в съдебната фаза е назначена експертиза, която показва, че лицето от видеозаписите и жалбоподателят ясно се различават по характеристики като височина, структура и движения. По отношение на оплакването по чл. 5 § 4 от Конвенцията, Съдът единодушно постановява, че не е необходимо да го разглежда отделно.

На следващо място, Съдът единодушно приема, че няма нарушение на чл. 5 § 5 от Конвенцията. ЕСПЧ се съгласява с възражението на правителството, че след като е оправдан, жалбоподателят е имал възможността да претендира обезщетение за претърпените вреди на основание чл. 2, ал. 1, т. 3 от ЗОДОВ.

Разглеждайки оплакването за нарушаване на презумпцията за невиновност, Съдът припомня, че следва да се прави разлика между изявления, които отразяват усещането, че лицето е виновно и такива, които се ограничават до описване състоянието на подозрение. ЕСПЧ посочва, че в определението на Пловдивския окръжен съд, с което се потвърждава задържането под стража на жалбоподателя при

описанието на фактите около извършената кражба и ареста на жалбоподателя, съдиите са използвали категоричен език, който недвусмислено посочва, че той е извършител на престъплението. Определението завършва със следното изречение „...Още повече, както районният съд правилно отбелязва, не е спорно, че обвиняемият е авторът на обсъжданата кражба.“ С оглед изложеното ЕСПЧ постановява единодушно, че е налице нарушение на чл. 6 § 2 от Конвенцията.

ЕСПЧ присъжда на жалбоподателя 7800 евро обезщетение за неимуществени вреди, както и 3000 евро за разходи и разноски.

■ „Марин Йосифов срещу България“ жалба № 5113/11

Решение от 13.10.2020 г.³⁴

Нарушение на чл. 5 § 3 от Конвенцията
Нарушение на чл. 5 § 4 от Конвенцията
Нарушение на чл. 8 от Конвенцията

Делото касае оплаквания по чл. 5 §§ 3 и 4 във връзка с последователното задържане на жалбоподателя за общо 96 часа по две различни наказателни производства, както и оплакване по чл. 8 относно действията по претърсване и изземване в неговия кабинет. Съдът установява, че жалбоподателят не е бил своевременно изправен пред съдия, тъй като макар и по две отделни наказателни производства, става въпрос за един и същи период на задържане. Съдът отбелязва също, че всички процесуално-следствени действия са извършени в първите 26 часа след задържането на жалбоподателя, а решението да не бъде поискано постоянно „задържане под стража“ е взето едва в края на максималния период на задържане. В нарушение на чл. 5 § 4 от Конвенцията жалбоподателят не е имал на разположение ефективно средство да обжалва законосъобразността на неговото задържане. ЕСПЧ установява нарушение и на чл. 8 поради липсата на предварително разрешение за извършеното претърсване и изземване и липсата на ефективен последващ съдебен контрол на тези процесуално-следствени действия.

³⁴ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-205064>

**Фактите и
оплакванията**

В релевантния период г-н Йосифов е бил кмет на община Садово. На 30.06.2010 г., между 9:30 ч. и 13:00 ч. е извършено претърсване в общината като е иззета парична сума от кабинета на жалбоподателя. Иззети са и документи, свързани с възлагането на обществени поръчки, компютърно оборудване и мобилни телефони от офиса на неговия заместник. Около 13:30 ч. протоколът за извършеното претърсване и изземване е одобрен от съдия. В същия ден жалбоподателят е задържан за 24 часа във връзка с разследване срещу него по подозрения за злоупотреба с власт. На 1 юли г-н Йосифов е заведен в следствения отдел. Около 11.55 ч. му е повдигнато обвинение за взимане на подкупи и е постановено задържането му за 72 часа по друго наказателно производство – ДП № 8/09. На 4 юли 2010 г. прокурорът решил, че няма да иска взимане на мярка за неотклонение „задържане под стража“ като вместо това определил парична гаранция в размер на около 7500 евро.

Наказателното производство срещу жалбоподателя по обвиненията за корупция приключва през 2012 г. с осъдителна присъда. Жалбоподателят е освободен през 2016 г. след изтърпяване на наложеното му наказание в размер на 3 години и 6 месеца лишаване от свобода.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят повдига оплаквания по чл. 5 §§ 3 и 4 от Конвенцията във връзка със задържането му в продължение на 4 дни (96 часа), както и оплакване по чл. 8 от Конвенцията, свързано с действията по претърсване на неговия офис.

Правото

Съдът постановява, че в случая е налице нарушение на чл. 5 § 3 от Конвенцията. Разглеждайки оплакването, че жалбоподателят не е бил своевременно изправен пред съдия след неговото задържане, ЕСПЧ посочва, че макар двете задържания да са постановени в контекста на две отделни разследвания, обстоятелствата по случая показват, че те представляват един и същи период на задържане. Задържането за 24 часа е постановено по време на извършването на действията по претърсване и изземване във връзка с разследването за подкуп. Също така в края на 24-часовия период той не е бил освободен, а незабавно е отведен в следствения отдел, където е постановено задържането му за 72-часа. Без да бъде изправен пред съдия междувременно, жалбоподателят е освободен 4 дни след неговото задържане. Въз основа на наличната информация, Съдът посочва, че макар и да се предполага, че на разследващите е било необходимо време да оценят събраните доказателства, всички процесуално-следствени действия са извършени в първите 26 часа след задържането на жалбоподателя. Въпреки това, едва в края на максималния възможен период на задържане, прокурорът е взел решение, че няма да поиска постоянна мярка „задържане под стража“. Поради това според ЕСПЧ в случая не може да се счита, че жалбоподателят е бил освободен „незабавно“ както изисква чл. 5 § 3.

На следващо място Съдът приема, че в нарушение на чл. 5 § 4 от Конвенцията жалбоподателят не е имал на разположение ефективно средство да обжалва законосъобразността на неговото

задържане. Съдът посочва, че действително са представени съдебни актове, от които е видно, че в някои случаи съдилищата са приели за допустими жалби срещу 72-часовото задържане, позовавайки се директно на чл. 5 § 4 от Конвенцията. Представените съдебни актове обаче са постановени след 2015 г., докато към момента на събитията по настоящата жалба съдебната практика по този въпрос е била противоречива.

На последно място ЕСПЧ постановява, че е налице нарушение на чл. 8 от Конвенцията, приемайки че намесата в правата на жалбоподателя, изразяваща се в извършеното претърсване и изземване в неговия офис, не е била „предвидена в закона“. ЕСПЧ отбелязва, че претърсването и изземването е извършено без предварително съдебно разрешение, а протоколът от процесуално-следственото действие е бил одобрен от съдия в рамките на следващите 24 часа. Изследвайки дали последващият съдебен контрол е бил ефективен, ЕСПЧ отбелязва, че съдията, одобрил протокола декларативно е посочил, че ситуацията е била неотложна без да мотивира заключението си. Според ЕСПЧ, в случая наличието на ефективен контрол е било още по-важно като се има предвид, че при започване на процесуално-следственото действие жалбоподателят не е бил информиран какви предмети е следвало да бъдат намерени и иззети от неговия офис. От друга страна, разследването е започнало няколко месеца по-рано, което повдига въпроса, дали разследващите не са могли да поискат предварително разрешение.

Съдът присъжда на жалбоподателя справедливо обезщетение в размер на 9750 евро за неимуществени вреди, както и 2405 евро за разходи и разноси.

■ „Рашева срещу България“ жалба № 66993/13

Решение от 13.10.2020 г.³⁵

Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията

Делото касае оплакване за прекомерната продължителност на реституционната процедура по отношение на земеделска земя. Като посочва, че процедурата продължава вече около 11 години и все още не е приключила и позовавайки се на изводите по редица сходни дела срещу България, ЕСПЧ приема, че и в настоящия случай е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1.

³⁵ Решението е окончателно.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-205054>

Фактите и оплакванията

С окончателно решение от 3 февруари 2009 г. Софийският окръжен съд признава правото на жалбоподателката на реституция на земеделска земя, а на 9 юли 2009 г. е прието и решение на Общинска служба земеделие Самоков. Общинската служба започнала да проучва възможностите сред останалите имоти, считани за общинска собственост към този момент. Някои от определените имоти се оказали частна собственост, а опитът на ОСЗ да ги промени, бил отменен от административния съд като Общинската служба била задължена да направи ново предложение. През март 2013 г. Общинският съвет приел на жалбоподателката да бъде предоставен един от новите три парцела, предложени от ОСЗ, който бил с размер 3791 кв.м. По отношение на другите два парцела, предложението било отхвърлено. Решението на Общинския съвет било публикувано на неговата интернет страница заедно с други решения, приети в същия ден, като жалбоподателката не била официално уведомена. Към 20 март 2020 г. не е известно да е взимано допълнително решение във връзка с правото на реституция на жалбоподателката.

Пред ЕСПЧ е повдигнато оплакване по чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията поради прекомерната продължителност на реституционната процедура.

Правото

ЕСПЧ посочва, че за жалбоподателката е възникнало „легитимно очакване“ във връзка с правото ѝ на реституция през февруари 2009 г., а 11 години по-късно реституционната процедура все още не е приключила. Действително властите са предприели действия, но с решението на Общинския съвет от март 2013 г. процедурата не е завършена, тъй като на жалбоподателката е следвало да се предложат допълнително и други имоти.

В много дела срещу България Съдът е постановявал, че е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията поради прекомерната продължителност на реституционните процедури („Любомир Попов срещу България“, „Василев и Дойчева срещу България“, „Неделчева и други срещу България“, както и по-скорошните „Зикатанова и други срещу България“ и „Шейтанова срещу България“). ЕСПЧ е приемал за проблематични дългите периоди на бездействие на националните власти, както и липсата на усърдие и решителност да се преодолеят възникващите проблеми, за да завършат процедурите. Според ЕСПЧ и в настоящия случай това са причините за забавянето на реституционната процедура, поради което приема, че е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията.

Съдът отхвърля искането за определяне на обезщетение за претърпени имуществени вреди в размер на пазарната стойност на земеделската земя, която би трябвало да бъде върната на жалбоподателката, но ѝ присъжда обезщетение за пропуснати ползи в размер на 2000 евро, както и обезщетение за неимуществени вреди

също в размер на 2000 евро. Съдът присъжда и 979 евро за разходи и разноски.

■ „Петров и други срещу България“
жалби № № 49817/14, № 51592/14 и № 47845/15

Решение от 13.10.2020 г.³⁶

Нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията по отношение на двама от жалбоподателите

Делото касае оплаквания, че присъдените на жалбоподателите от националните съдилища обезщетения за прекомерната продължителност на проведените срещу тях наказателните производства, не са достатъчни по размер. Съдът установява нарушение по отношение на първите двама жалбоподатели, поради това, че определените им обезщетения са значително по-ниски от размера, който ЕСПЧ би определил съгласно своята практика. По отношение на третия жалбоподател Съдът приема, че е изгубил статуса си на жертва. В рамките на наказателния процес срещу него съдилищата недвусмислено са признали прекомерната продължителност на производството и изрично са взели предвид това обстоятелство при определяне на наказанието. В комбинация с присъдената впоследствие сума от гражданския съд, така предоставеното обезщетение е адекватно и достатъчно.

Фактите и оплакванията Първите двама жалбоподатели са били подсъдими по две отделни наказателни производства, продължили от 2001 до 2011 г., които са били на досъдебна фаза до 2008 г. Наказателните дела са разгледани на две инстанции и са приключили с оправдателни присъди. И двамата впоследствие предявяват граждански иски за обезщетение вследствие незаконосъобразното им обвиняване в извършване на престъпление и неразумната продължителност на производствата. На първия жалбоподател са присъдени обезщетения в размер на 1000 евро за прекомерната продължителност на наказателното производство, както и 650 евро по иска с правно основание чл. 2 от ЗОДОВ. На втория жалбоподател са присъдени обезщетения в размер на 500 евро с оглед неразумния срок на

³⁶ Решението е окончателно.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-205063>

наказателното производство и 500 евро по иска с правно основание чл. 2 от ЗОДОВ.

Наказателното производство срещу третия жалбоподател е продължило от 1995 до 2008 г. като обвинителният акт е внесен в съда през 2005 г. Дело е разгледано на три инстанции и приключва с осъдителна присъда. И трите съдебни инстанции отбелязват изрично, че наказателно производство е продължило неразумно дълго, вземайки предвид този факт при индивидуализиране на наказанието. Така, първата инстанция приема прекомерната продължителност за смекчаващо вината обстоятелство, което обосновава определянето на наказание под законово определения размер и прилага института на условното осъждане. Върховният касационен съд намалява още повече наказанието до 1 година лишаване от свобода с три години изпитателен срок като изрично обвързва решението си с факта, че продължителността на наказателното производство надхвърля разумния срок. По предявения от третия жалбоподател граждански иск за вреди националните съдилища му определят обезщетение в размер на 1350 евро поради прекомерната продължителност на проведеното срещу него наказателно производство.

Пред ЕСПЧ, позовавайки се на чл. 6 § 1 от Конвенцията жалбоподателите повдигат оплаквания, че присъдените им от националните съдилища обезщетения за прекомерната продължителност на проведените срещу тях наказателните производства, не са достатъчни по размер.

Правото По отношение на първите двама жалбоподатели Съдът отхвърля възражението на правителството, че след присъждането на обезщетение от националния съд те са загубили статуса си на жертва. ЕСПЧ отбелязва, че за да се приеме, че едно лице е изгубило статуса си на жертва е необходимо националните власти да са признали по същество нарушението на съответното право, както и да е предоставено подходящо и достатъчно обезщетение. Съдът счита, че в настоящия случай е налице признаване на нарушението по чл. 6 § 1 от Конвенцията, но присъдените обезщетения са значително по-ниски от размера, който ЕСПЧ би определил съгласно своята практика. Разглеждайки оплакванията по същество, Съдът приема, че е налице нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията, тъй като продължителността на наказателните производства срещу първите двама жалбоподатели не отговаря на изискването за разумен срок и не е била обезщетена по подходящ начин. Като взема предвид определените на жалбоподателите суми на национално ниво, Съдът намира за справедливо да присъди 1500 евро за първия жалбоподател и 2000 евро за втория жалбоподател като обезщетение за неимуществени вреди, както и по 500 евро за всеки от тях за разходите и разносните в производството пред него.

По отношение на третия жалбоподател, ЕСПЧ посочва, че когато оплакването касае наказателно производство, смекчаването на наказанието поради приетата за прекомерна продължителност на производството, може да лиши лицето от статуса му на жертва, в случай, че националните власти са признали нарушението достатъчно

ясно и се предоставили обезщетение чрез намаляване на присъдата по изричен и измерим начин. В случая жалбоподателят обосновава оплакването си пред ЕСПЧ като твърди, че определеното от националните съдилища парично обезщетение е твърде ниско. Съдът посочва, че присъденото обезщетение е само един елемент от поредица мерки, които националните съдилища са предприели в отговор на прекомерната продължителност на производството. В случая съдилищата недвусмислено са признали прекомерната продължителност на наказателното производство и изрично са взели предвид това обстоятелство при определяне на наказанието. В комбинация с присъдената впоследствие сума от гражданските съдилища, така предоставеното обезщетение е адекватно и достатъчно. Следователно третият жалбоподател не може вече да се счита за жертва на нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията и ЕСПЧ отхвърля неговото оплакване като явно необосновано.

■ „Георгиев срещу България“ жалба № 50856/16

Решение от 29.09.2020 г.³⁷

Решение по допустимост

Делото касае оплакване по чл. 8 от Конвенцията, че жалбоподателят не е имал възможност да оспори презумпцията за бащинство на детето, на което твърди, че е биологичен баща и впоследствие да установи своето бащинство и да има право на контакти с детето. След като искът му бива обявен за недопустим от СГС и САС, г-н Георгиев подал частна жалба до ВКС. Жалбата му била върната, тъй като в предвидения срок не изпълнил указанията да представи изложение за касационните основания по чл. 280 от ГПК. ЕСПЧ приема, че жалбоподателят е следвало да представи оплакванията си в изискуемата форма и срокове до последната инстанция на национално ниво, тъй като с оглед развитието на националната съдебна практика след 2015 г. искът за оспорване на бащинството на съпруга на майката на детето, би могъл да се окаже достатъчно ефективно средство за защита. С оглед изложеното ЕСПЧ обявява жалбата за недопустима поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита

³⁷ Решението е обявено на 22.10.2020 г. и е окончателно.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-205755>

Фактите и оплакванията

Между 2008 и 2015 г. жалбоподателят бил във фактическо съжителство с А.Б., която била разделена със съпруга си, но без развод. През ноември 2012 г. А.Б. родила момиче, на което жалбоподателят твърди, че е биологичен баща. Двамата с А.Б. се разделили през 2015 г. През юни 2015 г. жалбоподателят, позовавайки се на чл. 8 от Конвенцията, предявил пред СГС иск, с който да бъде установено, че съпругът на А.Б. не е биологичния баща на детето. Жалбоподателят се позовал и на скорошно определение на ВКС от 5 февруари 2015 г., с което изглежда се оставя отворена възможността при липса на правно основание в законодателството, предполагаемият биологичен баща да може при определени условия да заведе иск, оспорващ припознаването на детето от трето лице, пряко на основание чл. 6 и чл. 8 от Конвенцията. Въпреки това, с Определение от 12 септември 2015 г. СГС обявява иска на г-н Георгиев за недопустим, а Софийският апелативен съд потвърждава определението на СГС. Жалбоподателят подава частна жалба пред ВКС, но същата му е върната, тъй като в предвидения срок не изпълнил указанията да представи изложение за касационните основания по чл. 280 от Гражданско-процесуалния кодекс.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят повдига оплакване по чл. 8 от Конвенцията поради невъзможността да оспори презумпцията за бащинство на детето и впоследствие да установи своето бащинство и да има право на контакт с детето.

Правото

Пред ЕСПЧ правителството повдига три възражения за недопустимост на жалбата – за неспазване на шестмесечния срок за подаване на жалбата, за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита поради неотстраняване на нередовностите в частната жалба до ВКС, както и поради това, че жалбоподателят не е претърпял значителна вреда по смисъла на Конвенцията.

Съдът се съгласява с аргументите на правителството в подкрепа на възражението за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита. Той посочва, че жалбоподателите са задължени да изчерпят редовните средства за защита, които са на тяхно разположение и чрез които биха могли да получат обезщетение за твърдените нарушения. Оплакванията, които възнамеряват да повдигнат пред Съда трябва да са били повдигнати поне по същество, във формата и съгласно сроковете, предвидени в националното законодателство.

ЕСПЧ отбелязва цитираното Определение на ВКС от 5 февруари 2015 г., както и примерите от практиката на ВКС след постановяването на решението по делото „*L.D. и P.K. срещу България*“. В редица случаи ВКС е приел за допустими иски за оспорване на припознаването и за установяване на бащинство от мъже, които твърдят, че са биологични бащи на децата чрез директно позоваване на Конвенцията. ВКС е счел по-конкретно, че мъжът, който твърди да е биологичен баща на дете, има легитимен интерес да оспори установения с припознаването произход, доколкото това е пречка за установяването на произхода от

себе си на детето. С оглед развитието на практиката на националните съдилища предявеният от жалбоподателя иск за оспорване на бащинството на съпруга на майката на детето, би могъл да се окаже достатъчно ефективно средство за защита, изчерпването на което е оправдано и заинтересованото лице е трябвало да представи оплакванията си до последната инстанция на национално ниво. Съдът приема, че като не е отстранил нередовностите в частната си жалба до ВКС, жалбоподателят не е изчерпил вътрешноправните средства за защита, поради което обявява жалбата за недопустима.

**■ „Религиозната деноминация на
Свидетелите на Йехова в България
срещу България“
жалба № 5301/11**

Решение от 10.11.2020 г.³⁸

Нарушение на чл. 9 от Конвенцията

Делото касае оплакване, че властите са възпрепятствали организацията да изгради храм върху собствен имот и повдигат оплаквания по чл. 9, чл. 11, чл. 13 от Конвенцията и чл. 1 от Протокол № 1. Оплакването за намеса в правото на собственост на жалбоподателя е обявено за недопустимо поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита. С шест на един глас Съдът постановява, че е налице нарушение на чл. 9 от Конвенцията, тълкуван в светлината на правата, защитени по чл. 11 от Конвенцията. Поради времето, отнело на съдилищата да разгледат жалбата срещу мълчаливия отказ на кмета да се произнесе по искането за възобновяване на строителните работи, Съдът приема, че за около 1 година организацията незаконносъобразно е била възпрепятствана да продължи строежа. Съдилищата също така не са се произнесли по аргументите на жалбоподателя относно публичното противопоставяне на общинските власти срещу изграждането на храма и не са разгледали оплакванията им за нарушаване на техните права по чл. 9 и чл. 11 от Конвенцията.

³⁸ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-205217>

**Фактите и
оплакванията**

През 2001 г. трима от членовете на организацията купили имот в гр. Варна. Със заповед на кмета предназначението на имота било определено за строителство, било издадено и разрешение за строеж. През 2007 г. организацията започнала изграждането на храм върху парцела. Междувременно съседите на имота обжалвали заповедта за промяна на предназначението на имота.

Впоследствие властите извършили проверка на строителния обект и открили нарушения на нормативните изисквания, за което наложени глоба на организацията, а през месец юли 2007 г. кметът наредил спиране на строителните дейности. От организацията неуспешно обжалвали неговата заповед.

През 2009 г. организацията поискала разрешение да продължи строителството, посочвайки, че се е съобразила с всички предходни предписания. През декември 2010 г. съдът постановил, че мълчаливият отказ на кмета е незаконосъобразен и върнал преписката на кмета с указания да се произнесе по молбата на организацията. През септември 2011 г. кметът изрично отказал възобновяване на строителните дейности, а впоследствие съдилищата отхвърлили жалбата на организацията срещу отказа.

Паралелно, съдилищата се произнесли и по жалбата на съседите на имота срещу заповедта на кмета от 2001 г. През юли 2010 г. съдът установил, че заповедта е незаконосъобразна. В това производство организацията била конституирана като заинтересована страна.

Организацията също така неуспешно предявила против общината иск за вреди във връзка със спирането на строителството.

Пред ЕСПЧ организацията жалбоподател се оплаква, че със спирането на строителството властите са попречили на организацията да построи храм, в който нейните последователи да изповядват свободно религията си и да се събират, както и че спирането представлява необоснована намеса в правото им на собственост. Жалбоподателят се позовава на чл. 9 (свобода на мисълта, съвестта и религията), чл. 11 (свобода на сдружаването) и чл. 13 (право на ефективни средства за защита) от Конвенцията, както и на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията (защита на собствеността).

Правото

ЕСПЧ обявява за недопустимо оплакването по чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, като уважава възражението на държавата за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита. Съдът намира, че след отмяната на заповедта на кмета от 2001 г. организацията жалбоподател е имала възможност да предяви иск по реда на ЗОДОВ и да получи обезщетение за всички имуществени вреди, свързани с направените разходи по изграждането на храма.

Съдът обявява за допустимо оплакването по чл. 9 във връзка с чл. 11 от Конвенцията. Той отбелязва на първо място, че действително описаните по-горе мерки и производства касаят общоприложими въпроси за градоустройството и строителството, които обаче непряко са засегнали възможността на организацията да организира религиозните си събрания в имот, нейна собственост.

На следващо място Съдът разглежда производствата по обжалване на заповедта на кмета от 2001 г. и по спирането на строежа. По отношение на първото съдебно производство ЕСПЧ приема, че постановеното решение е в резултат на общоприложими разпоредби, заключенията на съда не са произволни и целят защита на правата и свободите на другите. Също така, решенията на съдилищата да отхвърлят жалбата на организацията срещу заповедта за спиране на строителството са обосновани и изходът на спора е пропорционален на преследваната цел.

По отношение на съдебното производство по обжалване на мълчаливия отказ на кмета да се произнесе по искането за възобновяване на строителните работи ЕСПЧ отбелязва, че на съдилищата им е отнело 13 месеца да се произнесат въпреки наличието на ясна съдебна практика по релевантните въпроси. Докато съдът се е произнесъл отменяйки мълчаливия отказ, вече било приключило съдебното производство по оспорването на заповедта на кмета от 2001 г. и така била преклудирана възможността строежът да продължи. Като се има предвид, че на 20 юли 2009 г. организацията вече е била отстранила установените по-рано нередности в строителството, а заповедта на кмета от 2001 г. за предназначението на имота е отменена окончателно на 12 юли 2010 г., Съдът приема, че за около 1 година организацията незаконосъобразно е била възпрепятствана да продължи строежа. За този период тя е можела да напредне със строителството и да достигне необходимия стадий, който би позволил строежът да се приеме за „търпим“. Тези събития, довели до възпрепятстване на строителството, се развиват на фона на публично демонстрираното противопоставяне на общинските власти срещу изграждането на храма. Съдилищата въпреки това не са се произнесли по аргументите на жалбоподателя в тази насока и не са разгледали оплакванията им за нарушаване на техните права по чл. 9 и чл. 11 от Конвенцията. Всичко това е довело до сериозни ограничения върху възможността последователите на организацията да изповядват своята религия.

С оглед изложеното, с шест на един глас Съдът постановява, че е налице нарушение на чл. 9 от Конвенцията, тълкуван в светлината на правата, защитени по чл. 11 от Конвенцията. ЕСПЧ присъжда обезщетение за имуществени вреди в размер на 3000 евро, произтичащи от необходимостта организацията да заплаща наем за помещения, където да провежда религиозните си срещи. За претърпени неимуществени вреди ЕСПЧ определя обезщетение в размер на 1000 евро, както и 5600 евро за разходи и разноски.

■ „Панайотов срещу България“ жалба № 66491/14

Решение от 17.11.2020 г.³⁹

Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията

Делото касае оплакване относно прекомерната продължителност на процедурата по възстановяване на собствеността върху земя по реда на ЗСПЗЗ. ЕСПЧ отбелязва, че реституционната процедура продължава вече около 27 години и като се позовава на изводите си по редица сходни дела срещу България, приема, че и в настоящия случай е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1.

Фактите и оплакванията

През 1991 г. г-н Панайотов подал заявление по реда на Закона за собствеността и ползването на земеделски земи за реституирането на земя с размер 2 800 кв. м. в околностите на гр. Хасково. С решение от 19 февруари 1993 г. Хасковската поземлена комисия признала на жалбоподателя правото на възстановяване на собствеността.

Оказва се обаче, че през 1994 г. 1000 кв. м. от имота са продадени от общината на трето лице, г-н К., на който преди било предоставено право на ползване върху тази част от имота, и имал право да я изкупи. Жалбоподателят разбрал за продажбата през 2007 г. и поискал от общината да му заплати обезщетение вместо реституция. Уведомили го, че обезщетението може да му бъде заплатено само след приемането на така наречения план на новообразуваните имоти. През 2013-2014 г. жалбоподателят неуспешно инициирал и съдебно производство за присъждане на дължимото му обезщетение. Планът на новообразуваните имоти е одобрен през септември 2019 г. Обезщетението все още не е изплатено.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят повдига оплакване по чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията с оглед продължителността на реституционната процедура.

Правото

ЕСПЧ отбелязва, че тя продължава вече около 27 години. Този период не може да бъде оправдан единствено със сложния и комплексен характер на реституционния процес. Като посочва, че в много предишни дела срещу България е намирал нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към

³⁹ Решението е окончателно.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-206151>

Конвенцията поради прекомерната продължителност на реституционните производства (напр. „Найденев срещу България“, „Любомир Попов срещу България“, „Попов и Чонин срещу България“, „Зикатанова срещу България“, „Неделчева и други срещу България“, „Шейтанова срещу България“) ЕСПЧ отбелязва, че и в настоящия случай не са налице основания да достигне до различен извод.

Съдът присъжда обезщетение за неимуществени вреди в размер на 2000 евро общо за тримата наследници на г-н Панайотов. По отношение на имуществените вреди Съдът посочва, че жалбоподателите не са спазили Правило 60 от Правилника на Съда и освен това на национално ниво те все още имат право да получат обезщетение вместо възстановяване на обсъждания имот.

■ „Богданов срещу България“ жалба № 12808/12

Решение от 05.11.2020 г.⁴⁰

Решение по допустимост

Делото касае оплакване по чл. 5 § 3 от Конвенцията относно продължителността на задържането на жалбоподателя по време на проведеното срещу него наказателно производство. ЕСПЧ отбелязва, че в производството по предявения от жалбоподателя иск по ЗОДОВ, СГС му е присъдил обезщетение поради приключилото с оправдателна присъда наказателно производство, като се е позовал и на взетите срещу него мерки за неотклонение. Действително СГС не е признал изрично, че задържането е продължило прекомерно дълго, но г-н Богданов е имал възможност да обжалва съдебното решение. С оглед изложеното ЕСПЧ отхвърля жалбата на поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита.

Фактите и оплакванията

На 22 август 2010 г. Бургаският окръжен съд постановил задържането под стража на жалбоподателя и други лица по подозрения за кражба на гориво и участие в организирана престъпна група. Поради влошеното здравословно състояние на г-н Богданов, на 16 ноември 2010 г. Бургаският окръжен съд изменил мярката му за неотклонение в домашен арест. Последвалите молби на жалбоподателя за определяне на по-лека мярка за неотклонение,

⁴⁰ Решението е обявено на 3.12.2020 г. и е окончателно.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-206610>

били отхвърлени. През 2012 г. Прокуратурата внесла обвинителен акт в Специализирания наказателен съд (СпНС). На 11 май 2012 г. Апелативният СпНС изменил мярката за неотклонение на жалбоподателя в парична гаранция, посочвайки, че задържането под домашен арест вече не е обосновано.

След като през есента на 2014 г. бил окончателно оправдан по повдигнатите обвинения, през 2017 г. г-н Богданов предявил иск срещу Прокуратурата на основание чл. 2, ал. 1, т. 3 от ЗОДОВ. Той претендирал обезщетение в размер на 120 000 лв., посочвайки и взетите му мерки за неотклонение по време на наказателното производство. С решение от 21 април 2020 г. Софийски градски съд (СГС) му присъдил 50 000 лв. обезщетение за неимуществени вреди поради незаконното обвинение. В допълнение съдът посочил и задържането на жалбоподателя под стража за 3 месеца, както и под домашен арест за една година и половина, през който период той не е имал възможност да работи и да издържа семейството си.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят повдига оплакване по чл. 5 § 3 от Конвенцията поради продължителността на неговото задържане.

Правото

Пред ЕСПЧ правителството, позовавайки се на решението по делото „*Колев срещу България*“ повдига възражение за неизчерпване на достъпните и ефективни вътрешноправни средства за защита, тъй като в производството по ЗОДОВ жалбоподателят не се е оплакал, че неговото задържане е било в нарушение на чл. 5 § 3 от Конвенцията. Съдът приема възражението на правителството. Той отбелязва, че СГС е присъдил на жалбоподателя обезщетение поради приключилото с оправдателна присъда наказателно производство, като се е позовал и на взетите срещу него мерки за неотклонение. Действително СГС не е признал изрично, че задържането е продължило прекомерно дълго, но г-н Богданов е имал възможност да обжалва съдебното решение. С оглед изложеното ЕСПЧ отхвърля жалбата на основание чл. 35 §§ 1 и 4 от Конвенцията поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита.

100

■ „Д.К. срещу България“ жалба № 76336/16

Решение от 08.12.2020 г.⁴¹

Нарушение на чл. 5 § 4 от Конвенцията

Делото касае оплакване по чл. 5 § 4 от Конвенцията относно липсата на възможност за обжалване на настаняването на жалбоподателката в Дом за временно настаняване на малолетни и непълнолетни, както и в

⁴¹ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-206356>

*Кризисен център за деца. Жалбоподателката твърди също така, че настаняването ѝ в Кризисен център за деца е било в нарушение на чл. 5 § 1 от Конвенцията. ЕСПЧ установява нарушение на чл. 5 § 4 от Конвенцията, тъй като по време на събитията не е било налице ефективно и достъпно правно средство за защита, което да позволи обжалване на прокурорското постановление за настаняване в ДВНМН. По отношение на настаняването в Кризисния център със заповед на директора на дирекция „Социално подпомагане“ Съдът обявява жалбата за недопустима поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита. Оплакването относно настаняването в кризисния център със съдебно решение за период от 2 дни ЕСПЧ отхвърля като явно необосновано. Съдът приема, че настаняването попада в обхвата на чл. 5 § 1 д) от Конвенцията и е съобразено с изискванията на разпоредбата. Съдът посочва също, че съдебният контрол изискван от чл. 5 § 4 е инкорпориран в решението на съда. Освен това периодът приключва на 16.09.2016 г. след която дата чл. 5 § 4 не е приложим и оплакването е несъвместимо с Конвенцията *ratione materiae*.*

Фактите и оплакванията

През юни 2016 г., на основание полицейски доклади, че жалбоподателката проституира, не посещава училище, често сменя местопребиваването си и води скитнически начин на живот без родителите да вземат каквито и да било мерки, с постановление на прокурор от Районната прокуратура в гр. Търговище, тя е настанена в Дом за временно настаняване на малолетни и непълнолетни (ДВНМН) в гр. Горна Оряховица.

Междувременно Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни образува възпитателно дело и предлага на районния съд момичето да бъде настанено във възпитателно училище – интернат (ВУИ). Жалбоподателката се противопоставя на предложението, но съдът счел, че това е най-подходящата възпитателна мярка в конкретния случай и на 22 юни 2016 г. решил от новата учебна година тя да бъде преместена във ВУИ в с. Подем.

На 20 юли 2016 г. директорът на Дирекция „Социално подпомагане“ издава заповед за настаняване на момичето в Кризисен център за деца в с. Балван до преместването ѝ във ВУИ с. Подем. Няколко седмици по-късно местната служба за закрила на детето с оглед необходимостта от защита на жалбоподателката внася в районния съд искане за продължаване на настаняването ѝ в центъра до започването на новата учебна година. Районният съд се произнася на 14 септември 2016 г. като уважава искането, а два дни по-късно

жалбоподателката бива преместена във ВУИ с. Подем. Д.К. обжалва в законоустановения срок решението на районния съд, но окръжният съд прекратява производството, посочвайки че жалбата е подадена след като оспорваното настаняване вече е приключило.

Пред ЕСПЧ жалбоподателката повдига оплакване по чл. 5 § 4 от Конвенцията, че е била лишена от възможността да обжалва законосъобразността на настаняването ѝ в ДВНМН в периода от 8 юни до 20 юли 2016 г., както и в Кризисен център за деца в периода от 20 юли до 16 септември 2016 г. Жалбоподателката твърди също така, че настаняването ѝ в Кризисен център за деца е било в нарушение на чл. 5 § 1 от Конвенцията.

Правото Пред ЕСПЧ българската страна повдига възражение за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита, тъй като жалбоподателката е можела да обжалва по реда на чл. 145 и сл. от АПК прокурорското постановление за настаняването ѝ в ДВНМН и пред административните съдилища да се позове директно на чл. 5 § 4 от Конвенцията. Правителството се позовава на Решение № 11 на Конституционния съд от 4 Октомври 2016 г. ЕСПЧ намира, че повдигнатото възражение е свързано със същността на оплакването и следва да се присъедини към неговото разглеждане по същество.

ЕСПЧ припомня, че приложимите принципи в сходни случаи са резюмирани по делата *Станев срещу България* и *А. и други срещу България*. Съдът посочва, че в българското законодателство не е предвидено средство за защита от типа *habeas corpus*, нито има специална процедура за оспорване пред съд на настаняването на малолетни и непълнолетни в домове като този в настоящия случай. По отношение на възражението на правителството за възможността настаняването да бъде обжалвано по реда на чл. 145 и сл. от АПК, Съдът посочва че решението на Конституционния съд от 4 октомври 2016 г. представя в нова светлина функциите на прокурора в производството по настаняване в специализиран дом за малолетни и непълнолетни лица. С това решение обосновано се приема, че даването от прокурора разрешение представлява индивидуален административен акт, който засегнатите лица могат да обжалват по общите правила за оспорване на административни актове. ЕСПЧ отбелязва със задоволство, че Конституционният съд е направил анализ в съответствие с принципите, установени в практиката по чл. 5 § 4 от Конвенцията и е съобразил последиците от установеното нарушение по делото *А и други срещу България*.

Въпреки изложеното, ЕСПЧ намира, че това средство за защита не е било ефективно и достъпно по време на събитията по настоящата жалба като се има предвид, че искането за установяване на противоконституционност на чл. 37 от Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, е направено от Върховния административен съд, не е налице съдебна практика по сходни жалби и решението на Конституционния съд е произнесено след приключването на задържането на жалбоподателката.

С оглед изложеното и без да засяга въпроса за ефективността по принцип на обсъжданото средство за защита в бъдеще, ЕСПЧ приема, че при обстоятелствата на настоящия случай, то не отговаря на изискванията на чл. 5 § 4 и чл. 35 § 1 от Конвенцията. Следователно е налице нарушение на чл. 5 § 4 от Конвенцията.

По отношение на твърдените нарушения във връзка с настаняването на жалбоподателката в Кризисен център за деца, Съдът разглежда на първо място периода на настаняването ѝ със заповед на директора на Дирекция „Социално подпомагане“ от 20 юли 2016 г. ЕСПЧ отхвърля оплакването в тази част поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита, посочени от правителството, а именно – възможността заповедта да се обжалва по реда на АПК и отделно, възможността да се обжалва предварителното ѝ изпълнение. Оплакването относно настаняването на жалбоподателката в кризисния център със съдебно решение за периода от 14 до 16 септември 2016 г., ЕСПЧ отхвърля като явно необосновано. Съдът приема, че настаняването попада в обхвата на чл. 5 § 1 д) от Конвенцията и е съобразено с изискванията на разпоредбата. ЕСПЧ отчита целта на тази мярка (да се изчака издаването на съответната заповед от Министерството на образованието за настаняване на момичето във ВУИ), краткият срок, за който е било настаняването и обстоятелството, че мярката е била предвидена в закона.

ЕСПЧ отхвърля и оплакванията по чл. 5 § 4 от Конвенцията относно настаняването на жалбоподателката в Кризисния център. ЕСПЧ посочва, че тя е имала на разположение възможност да оспори по съдебен ред заповедта на директора на Дирекция „Социално подпомагане“ и следователно за този период оплакването е явно необосновано. По отношение на периода от 14 до 16 септември, ЕСПЧ отбелязва, че районният съд е разгледал всички обстоятелства, обосноваващи мярката, изслушал е жалбоподателката, която е била представлявана от адвокат, както и нейната майка. Съдебният контрол изискван от чл. 5 § 4 е инкорпориран в решението на съда. Освен това периодът приключва на 16 септември 2016 г. след която дата чл. 5 § 4 не е приложим. Поради това оплакването в тази част следва да бъде отхвърлено като несъвместимо с Конвенцията *ratione materiae*.

На жалбоподателката е присъдено обезщетение за неимуществени вреди в размер на 3000 евро, както и 1500 евро за разходи и разноски.

■ „Ангелов и Иванова срещу България“
жалба № 7539/16

Решение от 17.11.2020 г.⁴²

Решение по допустимост

Делото касае оплаквания по чл. 6 § 1, чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията поради твърдяно неизпълнение на съдебно решение в полза на жалбоподателите за осъждане на Областният управител на гр. Благоевград да им заплати обезщетение ведно с лихва. ЕСПЧ отхвърля жалбата като явно необоснована. Съдът посочва, че самите жалбоподатели са представили изпълнителния лист за присъдените им суми пред Областния управител около 8 г. след влизането в сила на съдебното решение. По отношение на лихвите, с подписаното между жалбоподателите и Областния управител споразумение от декември 2015 г., те сами са се съгласили въпросът да бъде уреден по съдебен път. Следователно не могат да влязат властите за неблагоприятния изход на развитото се впоследствие съдебно производство.

**Фактите и
оплакванията**

С влязло в сила на 29 ноември 2007 г. съдебно решение Областният управител на гр. Благоевград е бил осъден да заплати на жалбоподателите обезщетение на основание чл. 1 от ЗОДОВ ведно с лихва, считано от 20.06.2003 г. В следващите години били образувани две изпълнителни дела по тяхно искане, първото от които било прекратено. В рамките на второто изпълнително производство, на 6 октомври 2015 г. съдебният изпълнител изпратил нова покана за доброволно изпълнение, представяйки изпълнителния лист от 07 февруари 2008 г. На 14 декември областният управител и жалбоподателите сключили споразумение за изплащане на обезщетението, като по отношение на лихвите се сочело, че същите не се дължат поради изтекла давност и този въпрос ще бъде уреден по съдебен път. С решение, влязло в сила на 27 януари 2020 г., Софийският апелативен съд приел, че Областният управител вече не дължи претендираните лихви, тъй като вземането е погасено по давност. Съдът посочил, че нито жалбоподателите, нито съдебният изпълнител са представили изпълнителния лист в областната администрация преди 2015 г.

⁴²Решението е обявено на 10.12.2020 г. и е окончателно.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-206645>

Пред ЕСПЧ жалбоподателите повдигат оплаквания по б § 1 и чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията поради неизпълнението на влязлото в сила на 29 ноември 2007 г. съдебно решение.

Правото Правителството повдига възражение, че жалбоподателите нямат статут на жертви, тъй като на 15 декември 2015 г. те са получили пълния размер на обезщетението, което им е било присъдено, а относно лихвите са се съгласили въпросът да бъде разрешен по съдебен ред. Подчертан е също пропусъкът на самите жалбоподателите да представят в областната администрация своевременно изпълнителния лист, което е довело до изтичане на давностния срок.

ЕСПЧ посочва, че съгласно приложимото национално законодателство за изплащането на паричните вземания, дължими от държавните органи, изпълнителният лист се предявява на финансов орган на съответното учреждение. Съгласно константната практика на националните съдилища тази процедура е законова предпоставка за започване на изпълнителния процес в случаите на дължими от държавните учреждения суми вследствие влезли в сила съдебни решения. Жалбоподателите са изпълнили тази процедура едва през октомври 2015 г., около 8 г. след влизането в сила на съдебното решение в тяхна полза. Затова забавянето в плащането на дължимите суми не може да бъде вменено във вина на държавните власти. По отношение на лихвите, ЕСПЧ посочва, че със споразумението от 14 декември 2015 г., жалбоподателите сами са се отказали да претендират тяхното заплащане чрез процедурата за събиране на парични вземания срещу държавни органи и са се съгласили въпросът да бъде разрешен по съдебен път. Поради това, те не могат да търсят отговорност от държавата за неблагоприятния изход на развилото се впоследствие съдебно производство.

С оглед изложеното ЕСПЧ отхвърля жалбата като явно необоснована на основание чл. 35 §§ 3 а) и 4 от Конвенцията.

**■ „Национално движение
„Екогласност“ срещу България“
жалба № 31678/17**

Решение от 15.12.2020 г.⁴³

**Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към
Конвенцията**

Делото касае оплакване по чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията поради прекомерния размер на разносните за адвокатско възнаграждение на другата страна по

⁴³ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-206506>

делото, които организацията е била осъдена да плати в съдебно производство по искане за отмяна на влязло в сила съдебно решение. ЕСПЧ приема, че ВАС не е дал достатъчно подробности как е преценил размера на разноските. Съдът отбелязва, че присъдената сума надвишава минималното възнаграждение 24 пъти, въпреки че спорът касае основно процесуални въпроси, не разкрива особена сложност и вече е бил разгледан от съдилищата. ЕСПЧ приема, че не е постигнат баланс между общия интерес и правата на организацията, като същата е оставена да понесе прекомерна индивидуална тежест.

Фактите и оплакванията

През 2016 г. организацията жалбоподател подаде до Върховния административен съд (ВАС) искане за отмяна на влязло в сила съдебно решение, потвърждаващо заповед на министъра на околната среда и водите от 2014 г. да не се извършва оценка на въздействието върху околната среда на инвестиционно предложение за продължаване срока на експлоатация на V и VI блок на АЕЦ „Козлодуй“. На 24 октомври 2016 г. седемчленен състав на ВАС отхвърлил искането. ВАС осъдил организацията да заплати на АЕЦ „Козлодуй“ разноски за адвокатско възнаграждение в размер на 12 000 лв.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят повдига оплакване по чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, че размерът на разноските, които организацията е била осъдена да заплати на АЕЦ „Козлодуй“ е прекомерен.

Правото

ЕСПЧ припомня, че в практиката си приема съдебните разноски за „постъпления“, които държавата контролира и попадат в обхвата на чл. 1, пар. 2 от Протокол № 1 към Конвенцията. В настоящия случай разноските не са от такова естество, тъй като организацията е осъдена да ги плати в полза на страната, спечелила делото. Затова следва да се разглеждат по чл. 1, пар. 1 като „намеса“ в собствеността на организацията в светлината на тяхната законосъобразност, интересът на обществото, и балансът между общия интерес и правата на организацията.

Съдът отбелязва наличието на правно основание за тази намеса, но също взема предвид аргументът на жалбоподателя относно гъвкавостта, който включва въпрос за пропорционалност. Посочвайки, че разноските са добре установен и необходим елемент на правната система, Съдът приема, че в случая е налице легитимна цел на намесата.

ЕСПЧ отбелязва, че съгласно националното законодателство общото правило е „загубилият плаща“. Размерът се преценява от съдилищата, след като вземат предвид сложността и интереса по

делото. Поисканата сума може да бъде намалена, но не под регламентирания минимум.

ЕСПЧ приема, че ВАС не е дал достатъчно подробности как е преценил размера на разноските. Присъдената сума надвишава минималното възнаграждение 24 пъти, въпреки че спорът касае основно процесуални въпроси, не разкрива особена сложност и вече е бил разгледан от съдилищата. ЕСПЧ намира, че ВАС не е преценил достатъчно спецификите на делото и не е постигнал баланс между общия интерес и правата на организацията, оставяйки същата да понесе прекомерна индивидуална тежест. Поради изложеното приема, че е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 от Конвенцията.

Съдът присъжда на организацията жалбоподател обезщетение за неимуществени вреди в размер на 3000 евро, както и 1500 евро за разходи и разноски.

■ „Дермански срещу България“ жалба № 61322/10

Решение от 17.12.2020. г.⁴⁴

Нарушение на чл. 8 от Конвенцията Нарушение на чл. 13 от Конвенцията

Делото касае оплаквания по чл. 3, чл. 8 и чл. 13 от Конвенцията във връзка с полицейска операция и извършените претърсване и изземване в дома на жалбоподателите, в помещенията на тяхна фирма, както и на леките им автомобили. Съдът отхвърля оплакването по чл. 3 от Конвенцията като явно необосновано. Съдът счита, че при конкретните обстоятелства, както и с оглед интензивността, продължителността на намесата и възрастта на синовете на семейство Дермански, в случая не е надхвърлен прага на суровост, необходим за прилагането на чл. 3 от Конвенцията. ЕСПЧ установява нарушение на чл. 8 от Конвенцията във връзка с претърсване и изземването в автомобилите на семейството, тъй като нито е имало предварително разрешение от съдия, нито протоколите са били представени за одобрение от съда след извършването на процесуално-следствените действия. В нарушение на чл. 13 от Конвенцията, Съдът

⁴⁴ Решението е окончателно.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-206509>

счита, че жалбоподателите не са имали на разположение ефективни вътрешноправни средства за защита във връзка с оплакванията по чл. 8.

Фактите и оплакванията Жалбата е подадена от съпрузите г-н и г-жа Дермански, които са управители на две фирми, специализирани в обработка на дървесина, и от двамата им синове.

В контекста на наказателно производство срещу директора на горското стопанство в Угърчин за злоупотреба с власт на 29 март 2010 г е дадено съдебно разрешение за извършване на претърсване и изземване в жилището на жалбоподателите, в офисите на тяхната фирма и в дома на г-жа Дерманска. Процесуално-следствените действия са започнали в ранните часове на 30 март 2010 г. докато жалбоподателите спят в жилището си в гр. Ловеч.

В 5:45 ч. на 30 март 2010 г. г-жа Дерманска била извикана по телефона да присъства при извършването на претърсване в тяхна дъскорезница. Петнадесет минути по-късно се позвънило на звънеца на дома им и след като отворила вратата, в жилището нахлули петима маскирани полицейски служители, четирима полицаи и трима следователи, които насочили оръжията си към нея. Те обходили стаите, събудили синовете им и им наредили да се облекат и да отидат в хола. Съпругът ѝ посочва, че го вдигнали от сън, повалили го на земята, сложили му белезници и го отвели в хола. Той останал с белезници в продължение на няколко часа. Адвокатът на семейството, който живеел наблизко, бързо пристигнал в техния дом и разследващите му представили съдебното разрешение. При претърсването били иззети документи, както и компютъра на големия син. При претърсването на дъскорезницата и офисите на фирмата на жалбоподателите също били иззети документи и вещи.

Двата леки автомобила на семейството също били претърсени в присъствието на г-жа Дерманска, като от едното превозно средство били иззети бележник и документи. В протоколите за процесуално-следствените действия било посочено, че те се извършват на основание чл. 161, ал. 2 от НПК. Разследващите не са имали предварително съдебно разрешение, а протоколите не са били представени за одобрение от съдия в нарушение на посочената норма на НПК.

Жалбоподателите посочват, че са били съществено засегнати от действията на полицията. Г-н Дермански бил видян от съседите и негови служители с белезници, което го накарало да се чувства унижен, а г-жа Дерманска, както и синовете им, имали проблеми със съня и трябвало да приемат лекарства против тревожност.

Пред ЕСПЧ жалбоподателите повдигат оплаквания по чл. 3, чл. 8 и чл. 13 от Конвенцията във връзка с полицейската операция и извършените претърсване и изземване в техния дом, в помещенията на тяхната фирма, както и на леките им автомобили.

Правото ЕСПЧ разглежда на първо място оплакването по чл. 3 от Конвенцията като намира същото за явно

необосновано. Съдът припомня, че тази разпоредба не забранява използването на сила от полицията. Силата трябва да е пропорционална и абсолютно необходима с оглед на конкретните обстоятелства. Освен това унизителното отношение трябва да достига минимален праг на суровост. Макар в редица дела срещу България Съдът да е намирал нарушение във връзка с полицейски операция, извършени в същия период, настоящият случай разкрива някои сходства с тях, но и съществени различия. Разследващите органи са получили разрешение от съдия за извършване на претърсването и изземването, г-жа Дерманска е получила телефонно обаждане 15 минути преди пристигането на полицията в дома им, вратата на апартамента не е бил взломена, г-н Дермански не е бил принуден да стои в унизителна позиция, синовете им не са били малки деца (по-малкият е бил на 15 г., а по-големият на 20 г.). Вземайки предвид тези обстоятелства, интензивността и продължителността на намесата, както и възрастта на синовете на семейство Дермански, ЕСПЧ счита, че не е надхвърлен прага на суровост, необходим за прилагането на чл. 3 от Конвенцията.

На следващо място Съдът разглежда оплакванията по чл. 8 от Конвенцията. ЕСПЧ посочва, че е налице намеса в упражняването от страна на жалбоподателите на правото им на зачитане неприкосновеността на дома и личния им живот. ЕСПЧ счита, че претърсванията, извършени в дома на жалбоподателите и помещенията на тяхното дружество, са били в съответствие с националното законодателство, преследвали са легитимна цел и са били пропорционални. По отношение на претърсванията на автомобилите на семейството, ЕСПЧ отбелязва, че нито е имало предварително разрешение от съдия, нито протоколите са били представени за одобрение от съда след извършването на процесуално-следствените действия. Следователно намесата не е била „предвидени в закона“ по смисъла на чл. 8 от Конвенцията.

Съдът намира освен това, че жалбоподателите не са имали на разположение ефективни вътрешноправни средства за защита във връзка с оплакванията си по чл. 8 от Конвенцията, поради което е налице нарушение на чл. 13 от Конвенцията.

ЕСПЧ присъжда на жалбоподателите общо обезщетение за неимуществени вреди в размер на 7500 евро.

■ „Ценов срещу България“

жалба № 4253/11

Решение от 19.11.2020 г.⁴⁵

Решение по допустимост.

Делото касае оплакване по чл. 6 § 1 от Конвенцията, че ВАС не е спазил принципа на правна сигурност при постановяване на решенията си във връзка с обжалване на заповедта за дисциплинарно уволнение на жалбоподателя поради съществуването на противоречива съдебна практика по прилагането на чл. 248 от ЗМВР от 2006 г. Тази разпоредба предвиждала, че правоотношението на служителя не може да бъде прекратено по време на отсъствие поради временна неработоспособност. Към момента на връчването на заповедта на жалбоподателя бил издаден болничен лист, но той нито го е представил на работодателя си, нито е споменал този факт на комисията. ЕСПЧ обявява оплакването за явно необосновано. Съдът приема, че основната причина ВАС да отхвърли неговата жалба не е съществуването на противоречива съдебна практика по приложението на чл. 248 от ЗМВР от 2006 г., а неправомерното поведение на жалбоподателя по време на дисциплинарното производство, което е било характеризирано като злоупотреба с процесуални права.

Фактите и оплакванията

Жалбоподателят работел като полицай, когато на 2 април 2009 г. при пътен инцидент било установено, че управлява личния си автомобил под въздействието на алкохол. Срещу него било образувано дисциплинарно производство за нарушаване на етичните правила за поведение на полицейските служители и уронване престижа на МВР. По-конкретно бил обвинен в управление на МПС под въздействието на алкохол, неподчинение на заповед на пътните полицаи и бягство от пътно-транспортното произшествие, което причинил.

Със заповед от 18 юни 2009 г. Министерът на вътрешните работи наложил на жалбоподателя дисциплинарно наказание „Уволнение“. Заповедта била връчена на г-н Ценов на 19 октомври 2009 г. от дисциплинарната комисия. В изготвения протокол било посочено, че жалбоподателят е декларирал устно, че не е в платен

⁴⁵ Решението е обявено на 17.12.2020 г. и е окончателно.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-206930>

годишен отпуск или в болничен в деня на уведомяването му, но отказал да декларира тези обстоятелства в писмен вид. След справка в администрацията на полицейското управление, в което работел жалбоподателят, било установено, че последният представен от него болничен лист, е до 18 октомври 2009 г.

На 22 октомври 2009 г. г-н Ценов подал жалба пред Върховния административен съд (ВАС) срещу заповедта за дисциплинарното му уволнение. Неговият адвокат твърдял, че в нарушение на чл. 248 от Закона за Министерството на вътрешните работи от 2006 г. (отм.) (ЗМВР от 2006 г.), служебното му правоотношение е прекратено по време на отсъствието му поради временна неработоспособност.

С решение от 4 март 2010 г. ВАС, тричленен състав, отхвърлил жалбата. Съдът посочил, че на жалбоподателя е бил издаден болничен лист от 18 до 25 октомври 2009 г., но той не го е представил на работодателя си и не е споменал този факт при връчването на заповедта. Следователно не може да извлеча облаги от собственото си неправомерно поведение.

В подадената касационна жалба срещу решението на тричленния състав на ВАС, жалбоподателят се позовал на друго решение на същия съд, според което отсъствието поради временна неработоспособност е обективен факт, водещ до незаконосъобразност на уволнението. Посочил също, че срокът за представяне на болничния лист още не бил изтекъл към момента на връчване на заповедта. С окончателно решение от 30 юни 2010 г. ВАС, петчленен състав, потвърдил първоинстанционното решение и мотивите относно спазването на чл. 248 от ЗМВР от 2006 г.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят повдига оплакване по чл. 6 § 1 от Конвенцията, че ВАС не е спазил принципа на правна сигурност при постановяване на решенията си поради съществуването на противоречива съдебна практика по прилагането на чл. 248 от ЗМВР от 2006 г.

Правото ЕСПЧ отбелязва факта, че жалбоподателят по време на срещата с дисциплинарната комисия не е споменал, че има издаден болничен лист, а освен това комисията направила и справка, която потвърдила неговите думи. ВАС е отхвърлил жалбата срещу заповедта, след като приел, че жалбоподателят е извършил вмененото му дисциплинарно нарушение и не е действал добросъвестно по време на дисциплинарното производство.

При тези обстоятелства, ЕСПЧ приема, че основната причина ВАС да отхвърли жалбата не е съществуването на противоречива съдебна практика по приложението на чл. 248 от ЗМВР от 2006 г., както твърди жалбоподателят, а неговото неправомерно поведение по време на дисциплинарното производство, което е било характеризирано като злоупотреба с процесуални права.

Съдът отбелязва също, както е посочило и правителството, че жалбоподателят не е оспорил пред съдилищата истинността на фактическите констатации в доклада от 19 октомври 2009 г., които са възприети от ВАС с оглед установяване на обстоятелствата около връчването на заповедта за дисциплинарно уволнение.

С оглед изложеното ЕСПЧ обявява оплакването за явно необосновано и го отхвърля на основание чл. 35 §§ 3 и 4 от Конвенцията.

■ Приятелски споразумения

Съдът реши да заличи от списъка на делата на основание чл. 39 от Конвенцията жалбата „*Филопова срещу България*“ (жалба № 46475/12), по която беше постигнато приятелско споразумение.⁴⁶

⁴⁶ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-201206>
